

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

«Χουριέτ» Το σύνταγμα των νεοτούρκων στη Νάουσα

Η απελευθέρωση της Βέροιας και της Νάουσας

Από τις Εκκλησιάζουσες του «Αριστοφάνη»

Το γλωσσικό ιδίωμα
της Νάουσας

(Το άρθρο - Τα επιρρήματα)

Οι «Εκκλησιάζουσες»

Προστασία
του ανθρώπου
από τα φυτοφάρμακα

Η Ευθ. Μώχιου στο ρόλο της Πραξαγόρας.
Φωτογ. Κατερίνας Μπακαλιού.

Κατηγορίες παιδιών με ειδικές δυσκολίες στη μάθηση

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ..”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1986
ΕΤΟΣ Ι, ΤΟΜΟΣ Ε', Τεύχος 36

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσέας Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ, Άλ. Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Κωνσταντίνου 12

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος 60.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Από τις Εκκλησιάζουσες». Η Ευθ. Μώκιου στο ρόλο της Πρεξαγόρας. Φωτ. Κατερίνας Μπακαλιού.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

«Τυπογραφία» Αντώνη Μαυρογένη

Αντωνίου Καρόρα 3 - τηλ. 260-140

Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — σελ.

Γλωσσολογικά

ΧΙΟΝΙΔΗ ΓΕΩΡΓ.	Η απελευθέρωση της Βέροιας και της Νάουσας	108
ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚ.	«Χουριέτ» Το σύνταγμα των Νεοτούρκων στη Νάουσα	113
ΜΩΡΑΛΙΔΗ ΓΙΑΝ.	Ο Μακεδονικός οδηγός Στ. Μπάλλιος και ο Επίσκοπος Κίτρους Θεόκλητος Β'	114
ΚΥΡΑΝΟΥ ΧΡ.	Η μικρασιατική εκστρατεία και η μικρασιατική καταστροφή	118
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΤΕΡ.	Το γλωσσικό ιδίωμα της Νάουσας	120
ΣΠΑΡΤΣΗ ΝΙΚ.	Η αγκαστριά και η γέννα στη Νάουσα	132
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΙΦΙΓ.	Η μηλιά στη ζωή του λαού μας	135

Επιστημονικά — Λογοτεχνικά —

Παιδαγωγικά — Έρευνες

ΧΑΡΟΥΛΗ ΧΙΟΝ..	και ΜΩΚΙΟΥ ΕΥΘ.	«Εκκλησιάζουσες»	126
ΛΕΠΙΔΟΥ ΕΥΓ.	Κατηγορίες παιδιών με ειδικές δυσκολίες στη μάθηση	130	
ΣΑΡΑΤΣΗ ΦΙΛ.	«Επιμένων Ελληνικά»	137	

Γεωργικά — Δεντροκομικά

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΑΓ.	Προστασία του ανθρώπου από τα φυτοφάρμακα	139
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ.	Νάνα υποκείμενα. Κριτήρια εκλογής ποικιλιών μηλιάς - Σηντήρηση της Πάσσα Κρασσάνα	141

Βιβλιοπαρουσίαση —

Δραστηριότητες Συλλόγων

ΣΑΜΑΡΑ ΛΕΥΚΗΣ «Γιανίτσαροι και Μπούλες της Νιάουστας»

145

Αγαπητέ φίλε

Όπως πάντα έτοι και σήμερα παρουσιάζουμε αρκετά και ενδιαφέροντα άρθρα που έχουν άμεση σχέση με την ιστορία και την λαογραφία του τόπου μας. Δημοσιεύουμε επίσης το δεύτερο μέρος του ειδικού όρθρου που αφορά την απελευθέρωση της Βέροιας και της Νάουσας από τον Τουρκικό Ζυγό. (16-10-1912 και 17-10-1912 αντίστοιχα).

* * *

Στις αρχές του αιώνα μας, ως γνωστό, μέσα στην καρδιά της Τουρκικής Αυτοκρατορίας ξεσπάει το κίνημα των Νεοτούρκων που τόσες ελπίδες γέννησε για μια καλύτερη ζωή στους σκλαβωμένους λαούς. Σήμερα δημοσιεύουμε για πρώτη φορά ντοκουμέντα της περιόδου εκείνης που προέρχονται από το ανέκδοτο αρχείο του Κ. Χατζημαλούση. Έτσι μαθαίνουμε το πώς οι Ναουσαίοι πανηγύρισαν αδελφωμένοι με τους Τούρκους το νέο σύνταγμα το «Χουριέτ» που υποσχόταν να εφαρμόσουν οι Νεοτούρκοι επαναστάτες.

* * *

Κάτι που ενδιαφέρει κυρίως τους γονείς που έχουν «προβληματικά παιδιά» τα οποία παρουσιάζουν δυσκολίες στην φοίτηση τους στα Σχολεία. Επί του προκειμένου κατοπινοτικό είναι το σχετικό άρθρο που φιλοξενούμε και αφορά τις αποτυχίες στη μάθηση των μαθητών με μειωμένες νοητικές ικανότητες.

* * *

Για τους δεντροκαλλιεργητές φιλοξενούμε ειδικό άρθρο που αφορά πρώτα απ' όλα την υγεία τους.. Πρόκειται για τα φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται στην κατοπλέμηση των εχθρών και των ασθενειών που προσβάλλουν τα οπωροφόρα. Στο σχετικό άρθρο επισημαίνονται οι κίνδυνοι της υγείας και αναφέρονται τα μέτρα που πρέπει να παίρνονται κατά τους ψεκασμούς.

* * *

Αυτά για τώρα, θα τα ξαναπούμε μετά τρεις μήνες.

Η
Συντακτική Επιτροπή

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών Δήμοι, Κοινότητες, Συν) σμοί	δρχ. 800 δρχ. 2.000
Εξωτερικού δολλάρια	20

Η απελευθέρωση της Βέροιας και της Νάουσας σύμφωνα με τις αφηγήσεις αυτοπτών μαρτύρων

(Β')

3. Η Λυρική περιγραφή του Σπύρου Μελά

Ο γνωστός, πληθωρικός λογοτέχνης και ακαδημαϊκός Σπύρος Μελάς υπηρέτης ως έφεδρος επαξιωματικός (λοχίας) στους πολέμους 1912-1913 και έγραψε σχετικό βιβλίο (με τίτλο «Οι πόλεμοι 1912-1913», Αθήνα, 1958, σελ. 127 - 134). Αναφέρει, λοιπόν, για αυτή Βέροια, αφιερώνοντάς την ολόκληρο το ΙΣΤ' κεφάλαιο, τα εξής:

Στη Βέροια

«Μισής ώρας ανηφοριά μας έφερε στην πορνοφή χλοερού μαστού γης, σε φυοκό εξώση θαυμάσιο, που για κάποιους λεπτά μας δόθηκε ν' απολαύσουμε εικόνα γοητευτική. Άμα φέρουμε στην πορφή, καρφωθήκαμε στον ίπλο και σεκάσαμε δύο μαζί, σα για μας είχανε διατάξει, συγκεπτώντας όλη την ύπαρξή μας στα διό μάτια. Η πολιτεία της Βέροιας, ηδονικά ξαπλωμένη στο πράσινο βελούδινο οιράμα απαλής πλαγιάς, σε άφηγε να μαπένεις παρά να βλέπεις, την ανατολίτικη ομορφιά της κάτω από την αλαφωτιά μονοελίγα της πορνογής πλάγης, σαν τις κυράδες των αυτοκατορικού χαρεμού, που πολλαπλασιάζαν την ομορφιά τους με τα τούλια των φρεγτζέδων τους, διαγέροντας μέσα στα λοντοραριούμένα «κουπέ» τους, την ημέρα των σουλτανικών προσωνύμων στην Πόλη.

Και στο βάθος όπου πρόβαλλε τα δέληγητά της, η ηδονική εκείνη κατέκλιση, απλώνοταν, όπως στην «κουμπιμένη Αφροδίτη» των Τζιορτζιόνε, ορίζοντας ελεύθερος, κάμπος αιέλειωτος σαν ωκεανός, ο κάμπος της Νάουσας των Βοδε-

ρών, των Γιαννιτσών, όπου άστραφταν από μακριά τα νερά της λίμνης, κάμπος σπασμένος μ' εκαποσταγίες χωριά, που τ' άσπρα σπιτάκια και τα μαύρα κυπαρίσσια, ήστια από την πάχη, σε ζεγκελούσαν και τα περιφύλακες για πανιά και για κατάστα μιγμάτων πλοίων, που αρμέτιζαν σε μια πρωτηνή, υγριούχη θάλασσα. Και τόσο τέλεια ήταν η παραίσθηση, που πολλότερο, με μάτι μανιφισμένο από τα μονοπά-

δες δακρυομένες, μας έδαιναν με λοιπόνδια, με κονφέτια, με ρύζι, σα γαμπρούς, καν οι άποις μαζεύμενοι εδώ κι' εκεί, στα σταυροδόφυτα, έσκιζαν τα φένια τους και ζητωραγάζαν. Η κεφαλή της φάλαγγας, με τον Αρχιστράτηγο Διάδοχο, τους πολύγυτρες και τους αξιωματικούς του επιτελείουν, ζεστήκωντας φρεγιασμένη θύελλα εγθονισμού. Φιλούσαν τις μπάτιες τους, τ' άλογά τους, δια μπορούσαν να ζυγώσουν. Οι πολύγυτρες κι' οι αξιωματικοί του επιτελείουν για τα δεξιάν τη χαρά τους, από για λοφία είχανε βάλει στα πηλήκια τους κάπι μίσια αγριολούλουδα, που είχανε κόρηι στο πεδίο των επιχειρήσεων.

Αγ εξαιρούσε πατείς αιτά δλα, η Βέροια είχε τη συνηθισμένη καθημερινή της όψη. Έμεινε σχεδόν ανέγγιχη, γιατί δε μεσολάβησε πολές χρόνος από τη σπιγμή ποέφυγε ο τούρκικος σποραδός ώστου μπήκε ο διάκος μας. Όταν έφτανε ο Μάρος, κατά τις οχιώ, στην πλατεία του Διοικητηρίου, όπου τον ποδομεγαν συνταγμένοι σαν στρατώτες, ο μητροπολίτης, ο Ελληνικοί πολεμοί και ο Τούρκοι μπέηδες, ακογύπτανε ακόμα τα σφραγίδια των παιάνων, ποέφευγε με το τελενταίο τούρκικο τάγμα... Οι πλούσιοι μπέηδες, από το άλλο μέρος, ήταν τέλοι μάλλον διεθνείς, δύος δύοις δύοις αιωδάνονται βαριά την τούμη τους. Το συμφέρον αντί, μονάχα, κανθριζε κάθε φορά τα δημόσια φραγήματα και τα πολιτικά αιωδήματά τους.

Οι μπέηδες, λοιπόν, με τη λεπή εκείνη διερρημή που έχουν σ' αιτίές τις περιστάσεις οι διυοιοί τους, είχανε μιάσει από μέρες τη θέση των πραγμάτων και, καθώς είχανε διδαχτεί πολλά από δύο είχαν-

Του Γ. Χιονίδην

δικηγόρου

τη, τα κατούδραχα και τις κλεισούρες, φόραξαν με χαρά μεγάλη και με έτρα στόμα, σαν τους μαρίσσας του Ξενοφώντα:

— Θάλασσα!... Θάλασσα!...

Όσο προχωρούσαμε έντονα πάγω στο μαίανδρο της κατηφοριάς για την πολιτεία, πρόβαλαν μαμά οι λεπιομέρειες της, οι γελαστοί μπαζέδες των αρχοντικών σπιτιών, τα τζαμά της, το δάσος των μιναρέδων, που τους συγγενιζούσαν στο ίδιο με το καπεταριό της η Ελληνική μητρούνη, με τ' άσπρα τίξα της γεμάτα γαλάζιο ουρανό, τ' άλειροι μικροί καταρράχτες, που ο εγχάριστος σάλαγος τους ακονυάζανε από μακριά, τα γεμάτα μεστήρια καράσια, όταν μπαίναμε στην πολιτεία, τίσα και τίσα ζενγάρια τρυφερά μάτια, που κάτω από τη ματική γοητεία τους οι άποις πήγαν το πιο αρειμάτιο ύφος, οι σαλιγκιές αρακάλιγκαν το πιο φαιδρό εμβατήριο, τ' άλογα το πιο περήφανο βίβια και τη φάλαγγα ολόκλεψη συνεπήγε το ηδονικό ανατολίχιασμα των θυμάνων. Από τα μπαλκόνια οι Ελληνί-

φυγε ο τούρκικος σιραιός, είχαρε πειάρχει γα καταπλανθώντας τον ερεθίσμανδ και γα προλάβονταν απεκδίκησην εραπίον των χωρισταρών που το άφειτο αποτέλεσμά τους θα ήταν μια εξέγερση απιώσοι των χωρισταρών, μόλις ο ελληνικός στρατός θα παρουσιαζόταν μπροστά στην πλάτη. Και τα έξοδα θα τα πλήρωναν αυτοί.

Την πολιτική τους, οι μαύριδες της Βέροιας, συγκλίζονταν με άμεση συνεπόδηση με τον: 'Ελληνες πρόκριτους, που τους εξουσιοδογήθηκαν διτι, αρ εξαφαλίζονται η περιονούσα τους, αδιαφορούσαν τέλεια αγ οι οφειλέτες τους θα πιάνονταν από την εξής από τους χωρογύλακες των Σοργάνων Μοσδεμή του Ε' ή τον Βασιλιά Γεωργίου του Α'. Και τους παρακάλεσαν να εξαπλύσουν αυτοί την επιφορή τους στον ελληνικό πληθυσμό. Κι έτοι λείγαντε δύλια τα δυσάρεστα μιας ξαφνικής αλλαξιωνιστικής, οι φόροι, οι εμπορημοί κι οι διαρραγές. Ο Τούρκικος δήλος, άλλωστε, άμα δεν του εποδανλίσει τον θρησκευτικό του φαραντισμό, άμα δεν τον ερεθίσεις, είναι πρόδημος να δέχεται και τα πιο ιδεοδότικά περιστατικά με φιλοσοφεική απάθεια. Γιατί πιώθει το Θεό πατέρα τον κακού, δύος ακριβώς και τον αγαθού. Από το άλλο μέρος, δύο του αρέσει να επιβάλλει τη δύναμη του και τη θέλησή του, άλλο τόσο ξέρει να σέβεται και να επομένει καριεριστικά τη δέρματα του άλλον. Ο Τούρκος, γενημένος, είναι ο πολεμιστής άθρωπος. Η ηθική, παθητική και σιωπηλή απίδραση εραπίον της βίας του πικρής, που θέλει συνείδηση κάπως αραπογμένη, του είναι άγνωστη. Οι μόνοι άθρωποι, που η πολιτική των μπένδον δεν κατάφερε να κερδίσει καθόλου, ήταν οι ροικονιδαίοι, που αποτελούσαν τη μεσαία τάξη, ανάποταν σε δάκρυα κατάφεραν, μέσα σε κείνη την αναπονητικά,

γεα πάντα ίσας: - αρεξάπλητη εστία εθνικού αισθήματος. Ενώ οι αισθήμονες του όχλου, μαζεμένοι στα πεζοδόχια ή στα σταυροδρόμια, μας βλέπαντε να παρελαύνουμε με την απλή περιέργεια θεατών ταινίας πιντηματογράφου. Οι μικροί ροικονιδαίοι, αφού φρόντισαν να πλεύσουν τα μαγαζιά τους, για καλό και για κακό, μας φίρκανε, πίσω από τα θολά τζάμια των μηχανών καφετερίων, ματιές γεμάτες από δύοκολα συγκρατούμενο μάτιος...

Πήραμε τον δρόμο για τον τούρκικο σιραπώρα, πήδητο απλόχωρο σε σχήμα κεφαλαίων Πτ., πάρω σε έγκυμα που επιτηδεύει δύλη την πολιτεία. Βοήκαμε ράλικό σιραπώριμού, κουβέρτες, όπλα, χάρτες επιτελικούς, σχέδια έργων αμυντικών της Κονσταντινούπολης, ένα σωρό πράγματα που οι Τούρκοι, πάρω στο σάστιχα της φυγής, είχαν αρακατέψει με τον πιο περίβρογχο τοφέλο. Το επιπελέιο έπιασε τη μα πέρυγα, το προσωπικό των γραμμάδων, επικόδιων και επηρεστιών την άλλη. Και τα σιντιγμάτα κατατίστηκαν σ' έρα μεγάλο όχθος πάσω από τους οικισμένες, που ήστιναν μεγάλα δέντρα και όπου τρέχαντε δροσάτες, πάλιμος γεροστη μέση.

Οι πιο προνοητικοί από τους άγριες, βλέποντας την καλοκαιριά, φρόντισαν ν' αλλάξουν αποφθόρος, σε κάποιαν απάνεμη γονιά ο καθέρας, και τα μπονγαδιάσουν τα λεπτομένα τους. 'Άλλοι, ζαπλωμένοι στην χλόη, γράφαντε με μολέβι στα ολίτια τους, έχοντας για γραφείο το σάκο τους ή κάπιοι κοτοδώρι, εγώ οι ρουκαράδες οι αγράνιματοι γένοβαν με μια κόλλα χωρίς, ζητιαρεύοντας... γραμματέα. Εννοείται ότι με μεγάλη δυνοτότητα, μέταξες απέλειπαν παρακάλια, πολλές φρέσες και με δάκρυα κατάφεραν, μέσα σε κείνη την αναπονητικά,

γα δουν έτα άνθρωπο ποδόνυπο γα θυσιάσει την ώρα του, για τα βάλει σε μια εποφερτή τάξη και γα πλείσει σε φάσειο της αρεξάπλητες, της επιτυπώσεις, της εροπήσεις, τέλος, ενός χωριάτη στους δικούς του. Και οι πιο απλοί αυτοί άνθρωποι, που σ' δύλη την εκπομπέα δείχανε μοραδική αλληλεγγύη και φιλαλλήθια, διαν, επινοείται, η αυτοσυνήφρονη δεν έφερει απιλογίες, αγαπακτούσαν, δηλι άδικα, για τη σκληρότητα των μορφαμένων συναδέλφων τους».

«Οι υπόλοιποι ώπρες είχανε χωρεῖ, κατά μπουλούκια, στον μικρό λαβύρινθο, με τα λασπωμέρα δρομάκια, της πολιτείας... Οι πιο ματαΐδος ή πλημμύρισαν τα κονσεία, γιατί βιάζονταν, πάρω απ' δύλη, να γένονται ωραίοι, ενώ άλλοι πιο πραγματικοί πήδαν παγάρα τα μαγαζιά για φραγκούμα, γλυκά, πιοτά, καπού και μάλλιγα εσώρουχα, γιατί το κρέος είχε αρχίσει, τελευταία, να είναι αντιπόδιο κάπιο από το απίστευτο. Άλλα μαγαζιά ήταν αροκτά. Η προσφορά πολύ μικρή κι η ζήτηση μεγάλη, που η πιμή των πραγμάτων ανέβαινε από στιγμή σε στιγμή, διπλασιάζονται, τριπλασιάζονται, τετραπλασιάζονται, ο δε αγοραστής έπρεπε νάχει την επομένη του Ιώβ.

Οι ορεινές και σύνοπτες πορείες σε μέρη σχεδόν έφημα και ο καθημερινός κέντρωνς θανάτου είχαν ξεπελήσει πη την αξέλια την κορύματος στα μέσα του απόδον, η δε ζωηρή επιθυμία για πράγματα που τα είχανε στερηθεί, τους είχε ολλίσει μ' έρα είδος μαραντικής υπομονής, σε τρόπο που να τους φαινεται το πιο φυσικό πράγμα των κόσμων να πληρώσουν τις είσις χρεούσες δραχμές για μια πλακίτσα σφυκλάτα, για να την πάρουν μετά δυο ώρες από τη στιγμή που τη ζήτησαν. Γιατί μπροστά από κάθε αροική πόρτα μαγαζιού γινόταν α-

τέλειωση ουρά από διαγκωνιζόμενος αγοραστές, όπως στις θυρίδες των μεγάλων ευρωπαϊκών θεάτρων στην πρώτη παράσταση γένου έργον, με τη διαφορά, επονείται, ότι καμιά τάξη δε μπορούσε να ιηδοθεί εκεί. 'Ολοι σπρώχγανε, όλοι τσαλαπατούσαν, πήγονταν, ασφυχτιούσαν και τέλος πιάνονταν και παρακαλούσαν την επέμβαση των περιπόλων.

Μέσα σ' εκείνα τ' ανθρωποποιητά βάγματα κυκλοφορούσαν, γεμάτα ευκαρπία, τα Εβραιόπουλα, οπλισμένα μ' όλη την εμπορική πονηριά της φυλής τους και την παραπλανόδοτη άσβεστη δίγρα του κέρδους. Αυτά τα διαστάσια έπαιξαν έρα σωρό άσχημα παιχνίδια εις δάρος των φωνάρων. Τους ζύγωνταν, τους ξεμονάχιζαν και τους ψιθύριζαν μυστικά, τάχα, ότι κάπου, εκεί κοντά, υπάρχει καπνοπολείο, που φοβάται ν' αρθεί μήποτε του αρπάξουν το εμπόρευμα. 'Οι ο καπαπηματόρχης, δύμως, αγ πήγαιναν να τον εύρουν αυτοί, που είχαν πέπτων και τον ξέρουν ότι μπορούσε να τους δώσει τοιγάρα. Οι φατάροι τους πλοτεύαν, κρατούσαν έραγ από τους μηνιδούς για δύτηρο και παραδίδαν στους άλλους το χρήμα και τις παραγγελίες. Πολλά τάλληρα έκαναν φτερά μ' αυτόν τον τρόπο. Κι δε για τον δύτηρο εύρισκε πάντα τον καιρό να το βάλει στα πόδια μέσα στο μεγάλο συναυτιούμο και στη σύγχιση που επικρατούσε. Τέτοια μας σκάρωσαν, πολλά και διάφορα, τα Εβραιόπουλα...

Ωστόσο, ανάμεσα στους άπορες ή ταπε και μερικοί που είχαν την ίδεα ότι δε χρειαζόταν να διαθέσουν ούτε τύπο χρήμα ούτε ίδιη υπομονή, αλλ' ότι έφτιαχε ν' απλώσουν το χέρι και να πάρουν όλη επιθυμούσαν. Δινούχας δύνατος γι' αυτούς, το Γενικό Στρατηγείο, το Φρουρούρχειο και οι περιπολόρχες δε συμφωνούσαν καθόλου. 'Οσοι θέλησαν να κάμουν πλιάσικο τιμωρήθηκαν με τον αρχέγονο τρό-

πο των κλεφτοκοτάδων. Λέθηκαν πιο ιάγκαντα και οδηγήθηκαν στη σιφατογομική φρλακή από τους πιο κερδικούς δρόμους, με κορμασμένα πάνω τους τα κλεψυδένη. Και δούι είχαν την θύρη έμπιενον ν' αρπάζουν χρωματιστά και χρυσούρητα σαλβάρια, τραβηγμένοι σαν τους άγριους από τα χρώματα και τα χρωμάρια, πέρασαν τους δρόμους μασκαφεμένοι, μ' αντία, για να προκαλέσουν τα γέλια και τις κοροϊδίες...

Αυτός ο διάδοχος Κομπαντίρος, που είχε γυρίσει κατά τις ερημά το πρωί από την Κοζάνη, δηλαδή γένεται την περασμένη μέρα υποδοχή αποθεωτική στο βασιλιά Γεώργιο με αρίδες, λοιλούδια, τραγούδια και δάκρυα εμποτίγωσε με το ίδιο τον το χέρι δύο φατάρους, που τους είδε να βγαίνουν φροτωμένοι λάφυρα από κάποια πόρτα. Οι πλιατοικούργοι, κατακόκκινοι από προσή, πέτισαν τα λάφυρα κι' ακόμητοι, με τα μάτια πάτω, δέχτηκαν τους βονδουλισμούς, χωρίς να πουν μα λέξη, ούτε έτσι νάχη. Τα επεισόδια λοιπόν σταμάτησαν γρήγορα. Κι ως τη σιγμή, που μια ποιζόνα σαλπιγκιές γύρισαν όλη την πόλησία, σκορπίζοντας παπού τις σφράξεις της αποχώρησης, από τον πλαύ κεντρικό δρόμο ανέβαιναν προς τα υψώματα των καταυλισμών οι χιλιάδες των απόδρων, φροτωμένοι φωμιά, τυριά, γλυκά, μπουνάλες κονιάκ, πακέτα καπνό, καρέδες, ζάχαρες, φανέλλες, κάλπες όλη δύνατος αφιερωτηρωμένα.

Στο μεταξύ, πολλοί από τους αξιωματικούς και τους υπαξιωματικούς, ηγεμονικά φιλοξενούμενοι από τους Έλληνες της Βέροιας, είχαν παραδοθεί στην απόλαυση σπιτιούντων καλομαγειρεμένων φαγιών που είχανε τύπο επιθυμήσει, ενώ οι οικοδεσπότες, οι γυραίκες και τα κορίτσια τους, με φύστες και φαγαράβε, που συναγωνίζονταν σε κομμάτητα τις παριζιάνκες, και προσωπα που δοιραφταν από χα-

ρά, σερβίκιαν όφυτοι - κατά το λαϊκό μακεδονικό έθιμο - τους απόδοπους και αγαπημένους ξέρους».

Στη Νάουσα

Εξάλλον, ολόκληρο το ΙΗ' κεφάλαιο του βιβλίου του (σελ. 140 - 153) τούτον αφιερώνει ο Σπ. Μελάς στην «Αποστολή στη Νάουσα» και περιγράφει (με τη γνωστή γλαφυρότητα και φυγατήρια πέντα του) την επίσκεψή του στον τότε δήμαρχο της Νάουσας «Χαΐζη Μαλούνη» ή «Χαΐζηπών», στον οποίο έφθασε με οδηγό έτρα Τούρκο μπαξεβάνη, προκειμένου να ζητήσει να του δώσει 4-5 καβαλάρηδες της εμπιστοσύνης του, που να τα ξέρουν καλά τον δρόμο για το χωριό «Σενδέλι».

Αξιζει δύνατος τον κόπο τη διαβάσει, μόνος του, ο αραγνώστης (Ναούσιος ή άχι) ολόκληρο το κείμενο αυτό, γιατί έχει πολυσήμαντη αξία, μια και αποδίδει άριστα τις τις συνθήκες.

Ο Σπύρος Μλάς περιγράφει την πόλη της Νάουσας και το σπίτι του δημάρχου της, δύνος και την εξωπερική εμφάνιση και τον χαρακτήρα του και ύστερα (σελ. 151 - 152) γράφει:

«Τα περισσότερα παράδυνα είχαν αροίξει κι οι ιωικονόδαδες, αναμαλλιασμένες, πορφαλλαν εδώ και εκεί για ν' απλώσουν έξω και ν' αερίσουν τα σκεπάσματά τους. Δάσος από ελληνικές σημαδες, ποδιζειρα γραμμένες από γαλάζια πανιά δύλων των ειδών, κρέμονται δεξιά κι' αριστερά στα ξύλινα μπαλκονάκια, σιολισμένα και με πλήθος γλάσιων φθιτοποριών λοιλούδιων. Λίγα μαγαζάκια, τόσα μόλις άνοιγαν κι οι αραιοί πρωτόνοι διαβάτες χαιρετούσαν με σέβας τον σινθόδιο μου. Φτάσαμε στη μικρή τετράγωνη πλατεία, δηλαδή το δημαρχείο και το τηλεγραφείο. Εκεί, ο τσαούνης, το τελευταίο λείψαντο της τούρκικης εξουσίας, καθισμένος μπροστά στην πόρτα κάπως το τοιγάρο του σύλ-

λογισμένος, είχε αποφασίσει, όπως μου είπε, δταν τον πληριάσμε, γα μην αφήσει τη Νάουσα, όπου είχε υπηρετήσει τύσα χρόνια και είχε τύσο καλούς φίλους:

— Γιατί να φύγω; Πού να πάω; Αγ ο Βασιλίας ο Γιώργης μι θελ' να φυλάω τα σύμματα στο πελέρχαρφο και με πλεούν' που θ' νάδω παλύεσθαι;

Μούδωσε χαμογελώντας να κάμω τοιγάρο. Και οικετήμοντα πε φρόνη, διι αυ συναπιέμον μ' αυτών των άνθρωπο λήγο πιο έξω ότα ήμουν υποχρεωμένος να του σπείλω μια σφαίρα στο κρανίο με κλει σιοσκόπιο απ' τετρακούσων ή πεντακούσων μέτρων.

Επωμεταξύ και το Γενικό Σιρια τηγείο (Επιειλέο) το μεσημέρι της 18.10.1912 είχε φθάσει (οιδηροδομικώς), από τη Βέροια, στον Σιδηροδρομικό Σ. της Νάουσας όπου παρέμεινε μέχρι την 8.30 πρωί της επόμενης ημέρας, οπότε έφυγε για τη Σκάδρα.

Έποι, λοιπόν, ελευθερώθηκε και η γενναία και ιστορική πόλη της Νάουσας...

4. Ο Δεκανέας Κ. Λινάρδος για τη Βέροια και τα χωριά προς τη Νάουσα.

Τέλος, ο, τιτε, δεκανέας Κωνσταντίνος Λινάρδος οτο πολνούλιδο ανέκδοτο χειρόγραφο πολεμικό ημερολόγιο του (που δρήκα και αγέρασα σε παλαιοβιβλιοπωλείο στο Μοναστηράκι της Αθήνας), ασ οπού γράφει για τα γεγονότα από 17.9.1912 μέχρι και τα 1919, αναφέρεται και στα δύο συνέβησαν στη Βέροια και στην περιοχή χωριών της Νάουσας και μνημονεύει τα εξής, με τη σημείωση δτι το χειρόγραφο τούτο μένει ανέκδοτο, οτο σύνολό του, αλλά δσα αναφέρονται στην απελευθέρωση της Μακεδονίας τα δημοσίευνα ήδη οτο περιοδικό της Θεσσαλονίκης «Μακεδονική Ζωή» (τεύχος 41, Οκτωβρίου 1969, σελ. 20-26

και 31-33), με σύνομη εισαγωγή για τούτο και τον συγγραφέα του:

«16 (Τριτή)

Πρωί, εις τας 4, διενεμήθησαν 2 1/2 γαλέται εις έκαπον. Εποδ χωρίσαμεν δια καταφρούς ελικοειδούς οδού, καταβαίνοντες το βρος δια μέσου δασών εξ οξύων. Εβλέπομεν εκ του ίψους εκείνου την απέραντη πεδιάδα της Θεσσαλονίκης, κεκαλυμμένην υπό ομίχλης, ως απέραντην θάλασσαν. Εφθάσαμεν εις τον Τριπόταμο της Καστανιάς, όπου είδομεν μόνον εν φυλάκιον. Εις το δάσος διεσπαζόμενοι καστανέατ. Ολίγον κάτιανθεν της Καστανιάς είδομεν λατομεία μαρμάρου. Επροχωρήσαμεν άνευ διακοπής και διε επλησιάσαμεν εις την Βέροιαν ενοικίαμεν διι είναι Ελληνική πόλις, διότι τα κτήματά των ήσαν όπως εν τη ελευθέραια Ελλάδι, απέλτια άφθονα μετά πολλών οπωροφθων δένδρων. Κατά τας 2 μμ. εισήλθομεν εις την πόλιν. Έτυχε να εισέρχομαι ο Διάδοχος. Απεφίγραπτος ο ενθουσιασμός του κόσμου. Και αυτοί οι Τούρκοι συναθούστο τα τού ίδουν. Επειδή εισήλθεν εις το Προξειείο μία γραία δεν επόφεπτος να τον ίδη και ώστισε τα πλάματα. Επειδή είχεν εισέλθει εις την πόλιν προ ημών σιρατός 4 Μεραρχίων, δταν εφθάσαμεν ημείς δεν είδομεν τίποτε. Και άροτρ και φαγη τά είχον έτοιμα οι κάτοικοι, αλλ' ημείς ήλθομεν αργά. Λίγο ψωμί απ' εδώ, κουφέτα απ' εκεί εκορέσαμεν την πείναν. Μεγάλη περιπόλησης υπό των κατοίκων, απ' όλα εμοριάζον και ψωμί διαρκώς εζύμωντον. Την ημέραν αυτήν είδομεν δλους τους πατριώτας».

«17 (Τετάρτη)

Ωραία ημέρα. Περιηγήθημεν τους άρωντες της πόλεως καταφράκτας, δι' ών εκπιούντο 3 εργοστάσια, ενδομεν άφθονον, πλέον, έδωρ και επλύναμεν και το σώμα μας και τα εσώρουχά μας δια πώ την φρούν. Κατέβημεν πάλιν εις

την πόλιν, εξητήσαμεν εις μίαν οικογένειαν άροτρ και μας έδωσαν ένα μεγάλο καρδέλι 2 οκάδας, το οποίον κατεβογχήσαμεν χορασθέν τες. Εγένετο δέησις εις την Μητρόπολιν, όπου είδομεν ωραιοτάτας γυναίκας και εν γένει κόσμου αριστοντατικήν.

Πολύ ελυτήθημεν διότι το απόγευμα ανεχωρήσαμεν. Διήλθομεν δια μέσου της πόλεως, φανθμείστη με άνθη, κατέβημεν προς την πεδιάδα και εβαδίζομεν Β.Δ. Ενώπιωσε. Μειά 4ωρον πορείαν εφθάσαμεν εις το χωρίον Μονόποτο και εκοιμήθημεν έξωσθεν του χωρίου, εις τα χωράφια, σπρώων τες αραπούτιες. Εθαυμάσαμεν τιτε την ευφορίαν της Μακεδονίας, καθ' δουν οι καλαμές της αραβοσιτιάς ήσαν ίδουν χονδρές, ως μηκό δένδρα και ημιθύδιαν την διά βασιν, και ημών και των ζώων, δια μέσου των αγρών, ως να διηρ χθιεύθα δάσος. Πρώτη έφοδος εγένετο εκείνην την νύχτα εις τα ωμά αραπούτια, διότι φρούλα απηγορεύθη. Μας είπον διτ αριστερά μας είναι η Νιάουσα».

«18 (Πέμπτη)

Λιαν πρωί ανεχωρήσαμεν, βαδίσαντες προς Β. 'Οιαν εφάπιος ήμεθα εις το μέσουν απεράντην πεδιάδος κατά το πλεύσιον ελώδους. Διήλθομεν χωρίον με εγδυμασίας γυναικών ιδιοτρόπους, με καλύμματα της πεφαλής μεταλλικά και κονοειδή. Επίσης άλλα χωρία, διήλθομεν τρείς μεγάλους ποταμούς και βαδίζοντες δι' όλης της ημέρας εφθάσαμεν πλησίον ποταμού. Πορεία κοπιαδεστίη πλέον των 12 ωρών. Μόλις περί την μεσημέριαν, εις μικρόν τι ύψωμα, απεπάνθημεν 1/2 ώραν και δλοι έπεξην να ανάγουν φρούλα δια τα γήροντα αραπούτια. 'Οσοι δεν επόφευσαν, ωμά έιρωγον καθ' όλην την πορείαν. Τέση δε ήτο η πείνα και ο κόπος, ώστε κατά το δειλήν διελύθησαν σχεδόν οι λόγοι, έμειναν δλοι και παρηκολούθουν έ-

ως 50 έκαστον λόγορ. Έβλεπες δίους με καταβεβλημένα πρόσωπα, τρεκλίζοντας, μη ομιλούντας και ρουκανίζοντας τα πομπαία αραποϊτια. Ότις περί την εσπέραν εφθάσαις πλησίον του ποταμού, είδομεν λοχίαν τον ιππικόν, ώστις μας είπερ ότι κατά την ανήχενσαν επειδοβολήθησαν επό τονοκικής περιπλόκου. Αρ και το τάχα μας ήταν προφύλακαί, αρ και επανειλημέναι διαταγαί εδόθησαν για μη αράγουντες φωναίς, οι σφραγίδαι επεδόθησαν εις κυρήγιον γάλλον και χηρών, εκ του πλησίον χωρίσιον και έψηρον δίληρ την ρύκα. Τόση δε αρθοτία ήτο ώστε αραλογούσε 1 γάλλος εις την φρουρά των λοχαγών μας εφάγαμε ψωμί. Είχε μείνει ο Ανδυπόλ. Λεμπέως με 20 ωδας εις γεπονικόν χωρίσιον, επλήρωσαν, εξέμωσαν και ἔφερον το εσπέραν αραποσιτίθυμον και αρκετόν μάλιστα εις τοιανάντην περιστασίαν. Κρέας λοιπόν και μπαμπάτα ήρκεσαν για επανεργόντας τις δράσεις μας...

Αντές ήσαν οι διηγήσεις των ανιπότων μαρτύρων, που προαγαγέραμε.

III ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

(Γλυτώσαμε από την Τουρκοκρατία, μας ἐμεινε, δύμας, η τουρκονοστροπία)

Αγ τάρα θελήσουμε για ζεφύγον με κάπως από εκείνα τα γεγονότα του παρελθόντος και για βγάλοντες κάποια ωρέλιμα συμπεράγματα για το σήμερα και το μέλλον, πρέπει να σημειώσουμε ότι στην πολυεκπληκτητική ζωή των λαών και των ανθρώπων είναι αμφιλεγόμενο το θέμα, εάρ είναι, ιστορικά, πιο σημαντική η ημέρα που αρχίζει μια συλλογική ή, απίθετα, εκείνη που θεμάζει την αποτίναξη εις τις πρωτεργατικούς ζηγούς. Όποια, δημος απάντηση και αγ δώσει κανένας, γενικά στο ε-

ρώτημα τούτο, στη συγκεκριμένη περίπτωσή μας γιωγάζουμε το χαρμόνιο γεγονός της αναγεννήσεως του Φοίνικα του Ελληνισμού μέσα από τη γεννοφόρα στάση, η οποία φύλιαζε στη Σείδωνη ζεστασιά, που διατηρούνται σε κάποια ιδιόφυτη μη κατάσταση (μεταξύ υπόρξεως και ανταρξίας) μια μικρή φλέγη, που τρεμόδοητε, ανάλογα με τις εκάστοτε, καλές ή κακές, οιγμές των ελληνικού λαού, των πιο περιεργών, με τις μοραδικές (ομαδικές και ατομικές) πολέμεις της οδού μου και θυσίας, αλλά και νε τις απεργίαπτες εθνοκοινωνίες στηγμές, της διχήρων και των αλλεπάλληλων, εμφύλιων σπλαζαγμάτων, με αποτέλεσμα για περιβάλλοντας, μας περιβάλλοντας, μας τα ζάρει έστερα τις μάχες στις ειρηνικές περιόδους...

Και, βέβαια, δεν μαζευτήκαμε εδώ για τα κάποιας ιστορικές αναλύσεις και αντικομική. Όμως διεροπάται κανένας ποιά θα ήταν η μονιμότερη σκοπιμότητα και κονιμότητα από παρόμοιες συγκεντρώσεις και ομίλους, αρ δεν επιδιώκαμε για αφεληθούμε, ως ομάδα και ως άτομα χωριστά, από τα διδάγματα της ιστορίας: Και αρ τούτο είναι συζητήσιμο, προκειμένου για όλες κάθες, των οποίων ο ιστορικός δίος περιπλανάται, συνήθως, σε ήρεμες και απλόχωρες λεωφόρους, για την Ελλάδα και τους Έλληνες δεν συμβαθεί το ίδιο, γιατί ο ηρωϊκός τούτος ίππος και λαός βρίσκονται σινέχεια σε ευπλέμηνη κατάσταση, μα και κινδυνεύουν διαρκώς από πολλούς εχθρούς εξωτερικούς και εσωτερικούς. Και τούτο οφείλεται, προφανώς, στη θέση της ζώσας, δύος τη θέλησης η γεωγραφία, και στον προορισμό του λαού της, δύος των προσδιόρισες η ιστορία. Συγενώς, αρ θέλοντε να κλείσουμε το σημερινό περιδιάβασμά μας στα ιστορικά γεγονότα εκείνης της εποχής με κάποια αφέλεια, αρ επιζητούμε για συλλά-

βούμε τον συνόλο της ιστορίας, ώστε πρέπει για αραλογιστούμε και για διερωτηθούμε αρ, πραγματικά, ελευθερόθηκε, τελικά και οριστικά, η Ελλάδα και ιδιαίτερα οι Έλληνες από τον τονοκικό ζηγό, αρ έχουμε συνειδητοποιήσει πια ότι μπορεί μεν για τέλειοσθε η τονοκοροταία, αλλά δεν σταμάτησε, δεσπότης, και η τονοκοροτοροτά πας, στον βαθμό, που κάπι τέτοιο ήταν δυνατό, πολύ δε περισσότερο αγανακτό, ώστε απελευθερούμενοι, επί τέλος, από τον φαγιαδισμό, την κοντοπονησιά, την ακαταστασία, το απογορωμάτιστο και το «οαχάτ», το «κιομέτ» και το «δεν φαριέσαι δος αδελφέ», για αρήσουμε τον ταργιλέ της τυχέλειας και για πιάσουμε στα χέρια μας τα κοινωνίες και στον τον το πενήντα της εποχής μας, χωρίς τα δεκάδες, βέβαια, και τις προγονικές καταβολές, που μας χαρίζει ο λαϊκός πολιτισμός και ιδιαίτεροθήτα της πολιτισμικής περιματικής κληρονομίας μας, μαρούλι, δύος, από σινοδήποτε φανατικούς, οι οποίοι μας εμποδίζουν για δούνει το δάσος, την αφέλεια των συνόλων, γιατί μας καρίζει τη θέα το δικό μας δέντρο, το ινέρλωνά μας από το άνετο δόσιμο μας από προσωπικό συνηφέρον μας ή γιατί δεν μας αφήγει για δούμε την αλήθεια το παραμορφωτικό γνακί της κοινωνικοποίησεως μας, με σινέπεια για περιττούμε όποιον και δι, τι είναι σύναφορο με τις πολιτικές ιδέες μας και για εποιητικό ή και για εκμηδενίζοντα δύο δρίσκοπα σε διαφορικά πολιτικά, κοινωνικά και παραταξιακά στρατόπεδα, μη διπορτατικά σημασία σε δύο μας ειώνοιν, αλλά μονάχα σε δύο μας γονεῖς, αρ και, πολύ, συχνά, αλλάζουμε, με συκολλά, τη θέση μας και, ύστερα γιγιμαστε πάλι φανατικούς Γερμανούς (καίτοι σεοφώτιστοι) στο καινούργιο λημέρι των εναλλασσόμενων πολιτικών ισιστείων μας, δι-

(Συνέχεια στη σελίδα 117)

«Χουριέτ» το σύνταγμα των Νεοτούρκων στη Νάουσα

Σπουδής για την Ιστορία του τόπου μας είναι και η κίνηση των Νεοτούρκων του 1908, με την οποία και οι Ναουσαίοι Χριστιανοί γίνονται Οθωμανοί πολίτες και παύουν να είναι Ραγιάδες.

Την ίδια του Συντάγματος με όμεσο σκοπό τη διαφύλαξη και αποτροπή γεωγραφικών αποσπάσεων μεγάλων περιοχών της Βαλκανικής, την Εεκίνηση το 1876 ο Μιδάτ πασάς. Ο αυτός

Tou Τάκη Μπάϊτσον

χιονός όμως των σουλτάνων παρά την αυτοκτονία του Αζίζ δεν έδωσε περιθώρια για εφαρμογή των στόχων και του ποθητού Συντάγματος.

Το 1901 στη Γενεύη ιδρύθηκε το κομιτάτο των Νεοτούρκων «ΕΝΩΣΙΣ ΠΡΟΟΔΟΣ» το οποίο εισχώρησε βαθιά στο στρατό και στα 1906 μεταφέρει την έδρα του στη Σαλονίκη.

'Όπως είναι γνωστό το 1908 οι Νεότουρκοι με αρχηγούς τους Εμβέρ και Ταλαάτ μπέηδες και αργότερα πανισχυρούς πασάδες (Γερμανοπράκτορες), οργανωμένοι πλέον Εεκίνουν δυναμικά τον αγώνα τους, με σκοπό την επαναφορά και καθιέρωση οριαστικά του Χουριέτ.

Τον Ιούνιο του 1908 ξεσκώνεται πρώτος ο Νιοζή μπέης στο Ντεμίρ Ισάρ (Σιδηρόκαστρο), ο οποίος βγάζει και την προκήρυξη για Λευτεριά και το περιφέρμο ΧΟΥΡΙΕΤ στην οποία τόνιζε: «Είμαστε αντίθετοι στις συμφωνίες της Ρεβέλ. Θα αντιταχθούμε σ' αυτές, ψυχή τε και ώματι. Οι λαοί της Αυτοκρατορίας θα ζήσουν όλοι αδελφωμένοι με την ελευθερία που θα πους δώσει το Σύνταγμα, αυτό το Σύνταγμα που εμείς δίνουμε σ' όλους τους λαούς της Αυτοκρατορίας...»

Στις 10 Ιουλίου γίνεται η πρώτη εξέγερση. Παρά την εντολή που παρένει από το Σουλτάνο, ο Σαμψή - πασάς από το Μοναστήρι, για να διαλύσει την κίνηση, δεν προλαβαίνει να κάνει τίποτε και έτοι αρχίζει ο ατέρμονας κύκλος των δολοφονιών στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

Σε πολύ μερικό χρονικό διάστημα (ημερών) φτάνουν οι επαναστάτες στη Σαλονίκη όπου ο λαός δέχεται με

Αναμνηστική φωτογραφία από την ημέρα της διακήρυξης του Συντάγματος των Τούρκων (Χουριέτ) στη Νάουσα. (φωτ. Από το ανέκδοτο αρχείο του Κωνσταντίνου Χατζημαλούση)

πανηγυρισμούς Εέφρενους και γλέντια. Ήδη ο αυτό τον πανζουρλισμό διαλύεται και ο Μακεδονικός Αγώνας. Τα κύρια συνθήματα του κομιτάτου είναι «Ελευθερία - Ισότητα - Αδελφότης».

Στη Νάουσα φτάνει ένας λόχος Τούρκων στρατού με τρομπέτες, σημαίες και σήματα και φέρνει το μαντάτο του ΧΟΥΡΙΕΤ. Είναι ο καιρός που οι αγρότες αλωνίζουν το στάρι τους. Στα Αλώνια γίνεται και η συγκέντρωση των Ναουσαίων παλλαϊκή. Έρχονται ακόμη και γυναικες και παιδιά ενώ οι αριστοκρατία φτάνει με τις άμαξες (λαούτω). Ο εκπρόσωπος του Στρατού με το Μουντίρη εκφωνούν λόγο. Από αήμερα όλοι είναι ίσοι. Το τίτλο του Οθωμανού πολίτη που παρινούν οι Χριστιανοί είναι υποχρεωμένοι να τον αναφέρουν παντού (Το βλέπουμε στις συμβολαιογραφικές πράξεις εκείνων των χρόνων). Ήδη από τώρα και στο εξής θα στρατολογούνται και οι χριστιανοί με κέντρο νεοσυλλέκτων της περιοχής στα Βοδενά (Έδεσσα). (2).

Στη Νάουσα γενικά η ζωή δεν αλλάζει παρά το Σύνταγμα, γιατί οι σχέσεις των τελευταίων χρόνων της Τουρκοκρατίας ήταν καλές σχετικά.

Παρά τις εκλογές που κάνουν οι Νεότουρκοι, από 280 έδρες βγαίνουν

27 Έλληνες - 5 Βούλγαροι - 4 Σέρβοι - 2 Εβραίοι και 10 Αρμένιοι, δεν καταφέρουν να επιβάλλουν αυτό που διακήρουν και έτσι το Σύνταγμα αποβαίνει καταστρεπτικό για τους υπόδουλους λαούς. Ο Λαϊκός μας ποιτής Κωσταντούλης Σιούγκαρης αναφέρει σχετικά. Στο Τραγούδι των Γιαννιτών,

Το κρίμα να έχει ο βασιλεύς
κι αυτό το Τζαμαέτι
που χάλασαν το σύνταγμα
το ψευδοχουριέτι.

Στο καταστρεπτικό σύνταγμα, μας λέει:

Κύριε Σουλτάν Μεμέτη με το ψευδοχουριέτι

πέρασες τέσσερα έτη κι είπες το πολλά τα έτη.

Και μας άφησες υγείαν Ήπειρον, Μακεδονίαν
το σύνταγμα το Τουρκικό μας έφερες
Ελληνικό.

Των Νεοτούρκων η βουλή, η μεταχειρησης τρελλή
με τους ύβρεις και με φόνους δεν επήγει πέντε χρόνους

Το λοιπόν ευχαριστούμε τον Θεόν παρακαλούμε
να σ' ορίζουν οι διαβόλοι να ερθούμε

(Συνέχεια στη σελίδα 117)

Ο Μακεδονομάχος - οδηγός Σταύρος Μπάλλιος και ο Επίσκοπος Κίτρους Θεόκλητος Β'

Η σπουδή που ακολουθεί δεν έχει αξιώσεις ιστορικού σημειώματος: είναι μια απλή πληροφόρηση, και αποσκοπεί στο για διασώσει από τη λήθη ορισμένα στοιχεία, που δεν έχουν βέβαια από μόνα τους ιδιαίτερη βαρύτητα, αλλά που θα μπορούσαν ίσως, σε συσχετισμό και κάτω από μιάν ευρύτερη θεώρηση των πραγμάτων, να αποκτήσουν ενδεχομένως κάποιαν ουσιαστικότερη σημασία, και να αξιοποιηθούν έτσι σύμμετρα από τους ειδικούς ερευνητές.

Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται κυρίως στο πραγματικό επώνυμο του γνωστού ως Σταύρου Μπάλ (λ)ια ή Μπάλλιου, Ναουσαίου μακεδονομάχου - οδηγού, και στο συγγενικό εξ αίματος δεσμό του με τον επίσκ. Κίτρους Θεόκλητο Β', καθώς και στην καταγωγή του τελευταίου από την πόλη της Νάουσας.

Οι σχετικές με τα στοιχεία αυτά πληροφορίες είναι καθ' όλα αξιόπιστες και προέρχονται από γραπτές πηγές και έμμεσες προφορικές μαρτυρίες: α) του Ναουσαίου κτηματία και μόνιμου δημογέροντα επί τουρκοκρατίας Γεωργίου Γιαννόπουλου ή Γκούγκουρα² του Χριστοδούλου³ και της Ελισάβετ (1863;—1957), β) της συζύγου του Θεοφανής, θυγατέρας του Αδάμου Στέφου και της Αναστασίας, το γένος Παπαϊωννου ή Παπαϊωάννου (1874—1956), και γ) των τεσσάρων παιδιών τους Ολυμπιάδας Σιώπη, Ιωάννη, Σταύρου και Ευρυδίκης Αγγέλου.

Ειδικότερα γραπτές πηγές, που χρησιμοποιούνται εδώ, είναι πρόχειρα σημειώματα του

Ιωάννη Γιαννόπουλου του Γεωργίου (συνταξιούχου δασκάλου, που πέθανε το 1972), καθώς και ένα αντίγραφο επιστολής της μητέρας του Θεοφανής, που φαίνεται ότι έστειλε στο θείο της επίσκοπο Θεόκλητο Παπαϊωάννου (μικρότερο αδελφό της μητέρας της Αναστασίας).

Το πρώτο σημείωμα είναι καταχωρισμένο στο κάτω περιθώριο της σελ. 515 σ' ένα αντίτυπο του βιβλίου της Π.Σ. Δέλτα. Στα Μυστικά του Βάλτου (7η

Του Γιάννη Γ. Μωραλίδην

έκδ. 1968 της «Εστίας»), και γράφει σε τρεις σειρές:

Σταύρος Αδάμου Στέφου ή Μπάλλιας. Από τη Νιάννονα υπορέιησε ως οδηγός των Σωμάτων μέχρι το 1908 ότε φυλακώθηκε στην Βέροια από τους Τούρκους. Γιάννης Γ. Γιαννόπουλος.

Το δεύτερο αποτελείται από δυό φύλλα τετραδίου (τρεις σελίδες), είναι πολύ πρόχειρα και ακατάστατα γραμμένο, και βρέθηκε καταχωνιασμένο στο τέλος του ίδιου βιβλίου της Π. Δέλτα. Επιγράφεται «Φως στο σκοτάδι», κι αυτός ο τίτλος φαίνεται να δείχνει πως ο συντάχτης του σημειώματος, ως την ώρα που διάβασε—τα Χριστούγεννα ίσως του 1969—το βιβλίο «Στα Μυστικά του Βάλτου», δε γνώριζε για υπάρχει καμιμά έντυπη μνεία για το θείο του Μπάλ(λ)ια.

Μεταφέρεται κι αυτό, όπως είναι, με κάποια σχόλια μονάχα και υπομνήματα στα σημεία εκείνα, όπου κρίνεται αναγκαίο, για την καλύτερη κατανόηση

του κειμένου:

Φως στο σκοτάδι!

Βιογραφικό σημείωμα του Σταύρου Αδάμου Στέφου ή Μπάλλια.

Νιάννονανός στην καταγωγή του, υπηρέτης ως οδηγός των απαριθμών Σωμάτων των Μακεδονικών αγώνων από το 1903 έως το 1908 πιστά αφοσιωμένος στα ιδανικά της σκλαβωμένης υπό τον τοντούκινγκ πατρίδος του, της Νιάννουσας.

Η Πηγελάτη (Π) Δέλτα, στο διβλίο της «Στα Μυστικά του Βάλτου» στις σελίδες 515, 516, 522, 524 και 525 αναφέρεται στην δράση του αειμνήστον θείου μου⁴ (Μά) αλλά λόγω πλημελόν πληροφοριών της κάπως αδικεί την γλογερό αγωνιστή Σταύρο Αδάμου Στέφου ή Πάλια, διότι:

Ο αείμνηστος Καπετάν Άγρας, διαγέλλησε ν' απαλοδώσῃ την επιλογεργή των στον Βουλγάρους Κομιταζήδες υπό τον Ζλατάρη αλετάνθη να τον συλλοδεύῃ και ο Σταύρος Αδάμου Στέφος, αλλά ο θείος μου—σαν καλός ψωζολόγος και βαθύς γνώστης της δολιότητος των Βουλγάρων—τον απέγειψε και ζήτησε από τον Κ. Άγρα να παραιτηθή αυτής της άσκοπης επιλογής του. Τελικά ο Άγρας επέμεινε στην πραγματοποίηση της επιλογεργής του αντής. Πήρε ως οδηγούς τον τον Ζαφείρη Λέγγο (αργότερα συμπλέθερον του θείου μου⁵ και τον Ανιώνη Μάγγα. Αυτοί μάρτυροι συνάδευσαν τον Καπετάν Άγρα στην επίσκεψή του.

Ελειδή δε ο Ζλατάρη εχθριάτης υπάλληλος του Ζαφείρη Λέγγον, από αισθήματα συμπαθείας προς αυτόν, τον Z. Λέγγο και A. Μίγγα τους ή αφοις ελεύθερους και κράτησε ως αιχμάλωτό του μόνο τον καπετάν Άγρα. Και ο μεν Z. Λέγ-

γος επένδυσε ως αμέσως, ο δε *A.*
Μίγγας προτίμησε να ακολουθήσῃ
μέχρι θαράτου των αείματος αρ-
χηγό του.

*O αειμνηστος θείος μου να γράξε
ο φόβος των Τούφων στην Νιά-
νοντα.*

Σημ. Μάχη της Χοντρούγκαλας την υπό τον καπετάν Αχούτια προδομέροι κυκλώθηκαν από πολύφωτη ιουνιονικό Σιραιό. Σημ. πολύφωτη μάχη οποιώθηκαν 13 δικοί μας⁶. Ο αείμοντος θείος μου για μά σπιγμή απιλαμβάνεται όπι λέφτει το κειμένο με 8 οκάδες: χρονές τούδι ψικες λίσθες από τον Καπετάν Αχούτια⁷. Με πραγματικό πλήριτο της ζωής του, το περισταλλέγει και αφού κόπασε ο Σάλλος της Μάχης, άθικτο το παραδίδει στον Αρχηγό του, ο οποίος εις ανταμοιβή των έδωσε 1 λίρα και του είπε: Σταρούή, δεν έπρεπε να φιροκτινθείνέγης για τα χρήματα, παρά έπρεπε να φυλάξῃς καλλίτερα την ζωή σου.

Οι αιγαίνοι αγώνες των επανατολήν των Τούρκων κινδύνων της έφεραν διαρκώς απικεθεώρα τους. Το 1907/τον συνέλαβαν, τον μετήγαγαν δεμέρο απηρ Βέροια, τον δίκαιαν και εξέτισε ποινή φυλακίσεως 1 έτους στις υγρές και ωκεινές φυλακές της Βέροιας. Έποι φυνικό ήταν ν' αρρωστήσῃ βαρέως και διετάχθη η αποφυλάκισης του ως έποιμοθανάτου, και τον μετέφεραν οι σικείοι του στο στάδιο του όπου σε 3 μήρες πεθαίνει⁵.

Ειάρη δημοσία δαπάνη με χρηματοδότηση του Ελληνικού Προξενείου Θεσσαλίας με εμδείξη πρώτης τάξεως και με πάνδημο συμμετοχή των Ελλήνων Νιάσινων.

*'Αφισε την αδένγο του Ευαρ-
θούλα και την κόδη του Αρετή η-
λικίας 1 ετους.*

Αρχότερα ήλθε ο πρώην αντι-
πρόσωπος Μαζαράκης Κ. Αιγιάλ
και ζήτησε την Αρετή τα την εισα-
γάγη στο Αρδακειο Διδασκαλείο
για να γηγετεί Δασκάλα ως απαμο-
δύη για τους κόπους και θυσίες των

πανδός της^ο, αλλά η θεία μου Ευ-
αρθούλα δεν την έδωσε, διότι ήταν

πολύ διορθη και δικολεύομαν
την αποχωρισθή.

Debaile jipóila!

Εγ. 90: Ερδού. Σὲ γεννιώμενά τις παντελέες
και μαρτίνης. Πριν καρδιάν παντελέες
επιλέγει εργονομούς γραμμάτων. Ηγάπη την επιλέξαν
εγ. πατέραν την αγάπην του πάτησε προπύρρων. Και σοφάν παρεί^χ
εγ. την τερατήν πλούτον την αγάπην του πάτησε προπύρρων. Και σοφάν παρεί^χ
πατέραν την αγάπην του πάτησε προπύρρων. Και σοφάν παρεί^χ

τις τον μεγαλον αιτη, προτελεστη ποιητη των ιπποτην, οντη πας ευθε
απεροι τριτην και παραστη, προσδοκησης επιτη, και της παραστη
την αποταλη, μετανοει την αποβλητη πας.
Διατης ποιηση, προτελεστη ποιη, την αποταλη, ουδε την πορεια-
νη γειτη, την ποδαρη, την αποταλη, την πορειαν, την παραστη.

Τέλος, ιπό το αντίγραφο της επιστολής της Θεοφανής Σιδέρου - Γιαννοπόντην μεταφέρεται το τελευτικό και πιο ουσιώδες τμήμα (στίχ. 22-36) (βλ. και εἰκ. 1).
Σεβαστέ μοι γέροντά!

Ο προσφιλής μοι αδελφός Σιαύδος ήλθε τεθλιψμένος εκείθεν¹⁰, επειδή πάλι σας είχον καταιάσθει αι οδύναι του πάθους σας¹¹ η ειδησίς αύτη ελέπισε τας καρδίας απάντων ημών και δεδμεθα ἀπαγ-
τεις τών υψώστω, ουχί εκ των χει-
λέων, αλλ' εξ' άλης ψυχής και
καρδίας, δύως σας απαλάξην δύον
τάχιστα από τοιούτιον πάθος, απι-
νες ευχαί μας, εάρ εισηκύνοντο μέ-

*σα δια βίον ταπεινή σας αγεφιά.
Φαρούλα Αδ. Σιέφου*

Ἐγ Ναόνση τη 25η Μαρτίου 1898.

A'. Ο από Ιερισσού και Αγίου Όρους (1877-1879), Πολυαρής (1879-1885) και Πέιρας (1885-1896)¹², επίκοπος Κάρδους (1896-1904)¹³ Θεοβάλδιος ο B':

τεις τώρα γνώστω, ουχί εκ των χειλέων, αλλ' εξ' άλης ψυχής και μαρδίας, όπως σας απαλάξη δύον πάχιστα από τοιούτον πάδος, αδινές ευχαί μας, εάν εισηκουόντο μέχρι τούδε, ουδέποτε ήθελες ασθενήσει, ούτε ήθελες δοκιμάσει τοιούτους πόνους. Ερευνώμες λοιπόν και δεικνύοντες τους τοιούτους πόνους σου μας έδωσαν και ένα παρόντο, το οποίον είρατο εξής να λάρη τις βονά και να τηγ θερμαΐστεται εις το τηγάνι και αφ' ού θερμαρθή κατά τα εἴτε ωσόν τηγανιομένη, και έπειτα να τηγ οβύσητε με φακή 40 γραδών.

Ταύτα σας γράφει η δεομένη νυχθμηερόν υπέρ της μακροημέρου γνείας σας, και ευγνωμονού-

1) Ήταν ο 14ος στη σειρά εθωμέρος σε μιά ολόκληρη συνέξεια από γενές παπάδων και το επώνυμό του (Παπανάνου ή Παπαϊωάνου) προήλθε από τον πατέρα του Ιωάννη, ιερά (Παπα-Νάντο), που υπηρέτησε σε χωριά των Βοδειών, όπου και είχε αηματική εθνική δράση. Μιά φορά μάλιστα —χειμώνα καιρό, όπως λέγεται— πινδύνεψε τα δολοφονηθεί από Τούρκους και Βούλγαρους που συρρικούσαν εραπίστον τουν αλλά είχε ειδοποιηθεί έγκαιρα από μιά Τουρκάλα, που θυμήταν τις πολλές αγαθοεργίες του Παπα-Νάντον, κι έται έλαβε τα μέτρα του και σώθηκε κι αυτός και η οικογένειά του.

2) Είχε δυό αδελφές, την πρωτόκηνη Αρασιασία, σύζυγο του Ναούνσαιον Αδάμου Στέφου, και μιά άλλη μικρότερη, την Ελένη, που παντρεύτηκε έτσι Εδεσσαίο οιδηγοδοδομικό, Καλιούπανη στο επίθετο, κι απόκτησε μαζί του δυό γιούς (το Βάνιον και το Χριστόφορο).

3) Γεννήθηκε βέβαια στην Πρεμπόδιστα (Σωσάνθα) της Καραϊζόβας (Αλμωπίας)¹⁴, αλλ' αυτό είναι πυχαίο και συμπισματικό, και οφείλεται στη φύση της εργασίας του πατέρα του που ως νεόρεας μετακινήθηκε κατά καιρούς κι ανάλογα με τις παρονοιαζόμενες ανάγκες σε διαφορετικές θέσεις γιατί οι φύλες του ήταν από τη Νάουσα.

Η οικογένεια του Παπα-Νάρουν καταγρίαν πρόγματι από τη Νάουσα, και ορθότατα επομένως σημειώνεται από τους ειδικούς ερευνητές¹⁵ ως τόπος καταγωγής του Θεοκλήτου Παπαϊωάννου η πόλη της Νάουσας κι αυτό φαίνεται να δείχγει και το γεγονός ότι, μετά από τα κοινά γράμματα, που διδάχτηκε από τον πατέρα του στην Πρεμπόδιστα—σύμφωνα με τα λεγόμενά του—¹⁶, συνέχισε τις σπουδές του στη Νάουσα και στη Βέροια, και δχι στην Έδεσσα, όπως θα ήταν πιθανόκ, αν βέβαια η καταγωγή του δεν θηταν με την πόλη αυτή.

'Ομως παράλληλα ποέλει για προστιθέτει ότι τα τελευταία χρόνια της ζωής του (1904-1907) προτίμησε να τα ζήσει στην Έδεσσα, κοντά στη μικρότερη αδελφή του, την Ελένη Καλιούπανη, γιατί το κοινωνικοπολιτικό κλίμα της Νάουσας δεν πρέπει να τον ήταν ιδιαίτερα συμπλέξις μιά καιδούσαν μάλιστα, που είχε σοβαρά επιδειγόντει στη συνέχεια από την έπαση στις σχέσεις αράμεσα στις δύο αδελφές του Αρασιασία και Ελένη, για λόγους ίσως κληρονομικούς¹⁷.

B'. Ο γνωστός ως Σταύρος

Μπάλ(λ)ιας¹⁸ ή Μπάλλιος¹⁹, μάκε δογούμαχος - οδηγός από τη Νάουσα:

1) Ορογραφία στην πραγματικότητα Σταύρος Στέφου και ήταν δενιερότοκος γιός του Αδάμου και της Αρασιασίας, το γένος Παπα-Νάρουν ή Παπαϊωάννου, και αγεφίδης του επισκόπου Κληρονόμου Θεοκλήτου του Β'.

2) Το παρανύμιο Μπάλ(λ)ιας ή Μπάλλιος το οποίο κανονικά από τον πρωτότοκο αδελφό του Γεώργιο²⁰, που είχε μιά τούρα άσπρα μαλλιά πάνω από το μέτωπό του²¹.

3) Ήταν ένα «άφοβο πλακίδο», που με ζέστη δούλευε έτοιμος πάρτα για κάθε επικόνδυνη αποστολή²², και δε δισταζε τα πυκλοφόρει πάντοτε, ακόμη και την ημέρα, στην πόλη της Νάουσας με το όπλο ριγμένο από τον μέδα σε τσουβάλι.

Είχε δημιουργήσει πολλούς εχθρούς και με την ποώη ευκαιρία—στα πλαίσια της προσπάθειας των Τούρκων να επιβάλουν την τάξη—τον ουνέλαβαν στα πέλη του 1907 και τον βασάνισαν άγρια στις φυλακές της Βεροίας και για να μην τελείωσει στα χέρια

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

. Μητροπολίτης Κίτρους Βαρνάβας Τζαρτζάντος, Εγκύλιον Ημερολόγιον έτους 1984, εν Κατερίνη, έτος ΚΘ', σ. 28.

2. Θ.Χ. Σαμαρά, Στον Βερμίου την αντάρα, Αθήνα 1966 (και 2η έκδ. 1987), σ. 245 της ίδιας, Στον Μακεδονικό Άγώνα, Θεσσαλονίκη 1969 (έκδ. Εταιρ. Μακεδ. Σπουδών), σ. 100 εφημ. «Μακεδονία», φ. 17162/24, 2.1970, σ. 2.

3. Γ. Χ. Χιονίδης, Ζητήματα ιδιοκτητηρίας-φορολογίας και διάδειξη στην Νάουσα στα χρόνια 1870-1877, «Μακεδονικά» 19 (1979) 111 και 117.

4. Ήταν αδελφός της αειμνήστου Μητρός μου Φανούλας Γ. Γιαννοπούλου η οποία ως η πλέον μορφωμένη της οικογενείας Αδάμου Στέφου προσέφερε ανεντίμητες υπηρεσίες στον Αγόνα των Ρωμιών κατά τον Τούρκον του 1903-1908.

ιους από τα οικληρά βασανιστήρια που είχε υποστεί, τον άφησαν να τον πάρουν οι δικοί του στη Νάουσα, όπου και πέθανε σε ηλικία 36 ειών (1872-1908).

4) Υπήρχε στο Υπογείο των Στρατιωτικών, ως το 1940 και πριν από τη Γερμανική κατοχή, αρχαιοθετημένη φωτογραφία του με σχετική μέριμνα του Καλετάν Ακρίτα (απιστρατήγου Κ. I. Μαζαράκη-Αινιάνος, αρχίτεφα).

Με την ευκαιρία σημειώνεται ότι η φερόμενη ως φωτογραφία του Σταύρου Μπάλλιου στο «Σπίτι των Μακεδονομάχων» (=Μητροπολιτικό Μέγαρο της Νάουσας) είναι πλαστή, και δεν εικονίζεται τον τυπώμενο αγωνιστή, αλλά πάλιον—πολύ γενικό και σύγχρονο Ναούνσαιον — υποτιθέμενο σωσία του.

5) Φαίνεται πως είναι έρα και το ίδιο πρόσωπο με το Σταύρο τον οδηγό, που μηνιονιένεται από την Π. Δέλτα στο βιβλίο της «Στα Μυστικά του Βάλτου»,—αφού μάλιστα είναι βεβαιωμένο ότι «το έργο αυτό είναι ένα ανοτηροφικό πιοκνούμενον»²³.

5. Στο σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι πρόσηματι, κατά τη συνήθεια της εποχής εκείνης, διανεγκάριε τη κόρη του Σταύρου Μπάλλιου, η Αρετή, που είχαν αρραβωνιάσει οι γονείς της μ' ένα γιό του Ζ. Λάγγουν, τον Κώστα' ο αρραβώνας διώς αυτός, με το θάνατο του Μπάλλιου το 1908, διειλύθηκε, και η Αρετή παντρεύτηκε αργότερα κάποιον Χρήστο Τέμα και ζει τώρα στην Αμερική.

6. Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με τον Α. Κ. Ανεστόπουλο, Ο Μακεδονικός Αγώνας 1903-1908, τ. Α', Θεσσαλονίκη 1965, έγιναν δύο μάχες στη θέση «Χοντροσούβλα», η μία στις 15.6. 1904, οπότε και «φροντίζονται 12 Έλληνες αντάρται» (σ. 431-432), και η άλλη στις 12.10.1906 με σφραγίδα τον Καπετάν Ρούβα (σ. 439), αλλά κατά τη Θ. Χ. Σαμαρά, Στον Βερμίου την αντάρα, σ. 162-167, στις 13 'Ελληνες

αντάρτες (και άλι 12) άπεσαν στη μάχη της Χοντροσούγκλας υπό τον Καπετάν Ρούβα (Γ. Καπεχάση).

7. Ο Θ. Γ. Κανελλόπουλος, Καπετάν 'Αγρας, Τέλλος Αγαπητής, Εθνομάρτυρας (1880-1907), Αθήναι 1958, σ. 46, σημ. 1, γράφει ανάμεσα στ' άλλα για τον Καπετάν Ακρίτα: «Πολλά προσέφερε στην πατρίδα με το σπαθί, την πέννα, τη διπλωματική του μαστούσα, το χρήμα της μεγάλης περιουσίας».

8. Θ. Χ. Σαμαρά, Στον Μακεδονικό Άγώνα, σ. 157 της ίδιας, Στου Βερμίου την αντάρτα, σ. 249, όπου: «Πία μέρες πάλαιψε η σιδερένια κράση του, μά στο τέλος έλιεισε τα μάτια το άφοβο παλικάρι...».

9. Ο Καπετάν Ακρίτας εκτιμούσε υπερβολικά το Σ. Μπάλλιο και του είχε απόλυτη εμπιστοσύνη—πρβλ. και Θ. Χ. Σαμαρά, Στου Βερμίου την αντάρτα σ. 133—, γεγονός που διαφαίνεται καθαρά κι από τον πρόσω που τον μνημονεύει στα γραπτά του. Αναφέρθημεν συγκεκριμένα στην προσφορά των Ναουσαίων ο Κ. Ι. Μαζαράκης - Αινιάν, περιοδ. «Μήνες», τεύχ. Ε' (Θεσσαλονίκη-Μάϊος 1937) σ. 149 γρά φει: «...Εν τούτοις σποραδικώς και ιδίως εκ των του λαού, εβοήθησαν πολλοί με πατριωτισμόν και αυτοθυσίαν. Άλλοι ως οδηγοί και οπλίται, ως ο Σταύρος Μπάλλιος, οι Γκαργέτα, ο Γκοντός, οι φύλακες του δάμους Κανελλή...» πρβλ. του ίδιου, Ο Μακεδονικός Άγών (Αναμνήσεις), Θεσσαλονίκη 1963 (έκδ. Εταιρ. Μακεδ. Σπουδών), σ. 70· επίσης: Ο Μακεδονικός Άγώνας - Απομνημονεύματα, Θεσσαλονίκη 1984 (έκδ. Ιδρ. Μελ. Χερσ. Αίμου), σ. 253.

10. Προφανώς ο Σταύρος Σπέρου - Μπάλλιος είχε επιστρέψει τότε από την Κατερίνη, όπου διέμενε ο θείος του Θεόδηλης ως επίσκοπος Κίτρους (1896-1904).

11. Σχετικά με τη χρόνια και οδυντήρη σωματική ασθένεια του (από Ιερισσού και Αγίου Όρους, Πολυναής, και Πέτρας) επισκόπου Κίτρους Θεόδηλητου Παπαϊωάννου, που επηρέασε αρνητικά και σε μεγάλο βαθμό την ιωνιωνική του συμπεριφορά, βλ. Α. Α. Αγγελόπουλον, Η συμβολή της Επισκοπής Πέτρας εις τα εθνικά και επαιδευτικά προβλήματα του Ελληνισμού της περιοχής Ολέμπου (1890-1896), «Μακεδονικά 14» (1974) 64, σημ. 1, και του ίδιου, Η επισκοπική Σύνοδος της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης και η σημασία αυτής σήμερον,

«Θεολογία» 48 (1977) 803 και 820.

12. Χ. Γ. Ανδρεάδης, Ο Κίτρους Θεόδηλης, «Μακεδονικά» 19 (1979) 254 και 256-257.

13. Α. Α. Γλαβίνας, Επίσκοπος Κίτρους κατά την τουρκοκρατίαν επί τή βάσει των πηγών, «Μακεδονικά» 18 (1978) 89.

14. Ανδρεάδης, δ.π., σ. 254-255.

15. Β. Θ. Σταυρίδης, Η Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλτης, 1844-1923, τ. Α', Αθήναι 1970, σ. 149· Αγγελόπουλος, Η Επισκοπική Σύνοδος, δ.π., σ. 817-818, σημ. 72· και Γλαβίνας, δ. π.

16. Ανδρεάδης, δ.π., σ. 252 και 255.

17. Σε αριθμές αντίγραφο μιάς άλλης μεταγενέστερης επιστολής (του 1904;) της Θεφανής Αδ. Στέφου—όπου υπογράφει τώρα ως Φανούλα Γ. Γιαννοπούλου—προς το θείο της επίσκοπο, αναφέρεται ενδεικτικά: «Λοιπόν, Σεβαστέ μοι, όταν ήθε η Μητέρα εις τα Βοδενά δια να σε καλοσούσιση, η θεία μου δεν την εδέχθη ως μεγαλυτέρα αδελφή... ήρουν ότι το συμφέρον διασπράφει ευγενείς ψυχάς και διαλένει και αυτήν την αδελφότητα».

18'. Σαμαρά, δ.π. (και άλλ. PAS-SIM).

19. Μαζαράκης-Αινιάν, δ.π.* και Π. Λ. Τσάμης, Μακεδονικός Αγών, Θεσσαλονίκη 1975 (έκδ. Εταιρ. Μακεδ. Σπουδών), σ. 289.

20. Εκτός από το Γεώργιο που ήταν τεροφάλητης, ο Σ. Μπάλλιος είχε και τρεις μικρότερες αδελφές, τη Θεοφανή, τη Μαρία και την Εριφάλη.

21. Για το επίθ. μπάλλιος (παρδαλός, διάστικτος ή με άσπρο στημάδι στο μέτωπο, ασπροκέρατος), βλ. Α. Γ. Τσολανάσης, Πλαστικά Μακεδονίας, «Αρχαία Μακεδονία» 1 (Ανακούνσεις κατά το πρώτον Διεθνές Συμπόσιον εν Θεσσαλονίκη, 26-29 Αυγούστου 1968) Θεσσαλονίκη 1970 (έκδ. Εταιρ. Μακεδ. Σπουδών), σ. 344-345.

22. Σαμορά, Στου Βερμίου την αντάρτα, σ. 96 πρβλ. και σ. 149.

23. Β. Λαούρδας, Μακεδονικά Ανάλειτα (έκδ. Ιδρ. Μελετών Χερσονήσου του Αίμου), Θεσσαλονίκη 1980, σ. 89· πρβλ. και Α. Μπάλλιου - Θρηψιάδη, Μορφές Μακεδονομάχων και τα Ποντιακά του Γερμανού Καραβαγγέλη, Αθήναι 1984, σ. 17-18.

Η απελευθέρωση της Βέροιας και της Νάουσας σύμφωνα με τις αφηγήσεις αυτοπτών μαρτύρων

(Συνέχεια από τη σελίδα 112)
καιώνοτας έτοι τον αρχαίο Αιγύπτιο ιεροκρέτο, ο οποίος είπε, πριν χιλιάδες χρόνια, ότι οι 'Ελληρες είμαστε «αεί παίδες», πάγιοι τε παιδιά!!.

Σας ευχαριστώ, γιατί με ακούσατε με προσοχή και ενδιαφέροντος και ελπίζω δια ότι μας συγχωρήσετε την τελευταία έκφρασή μου, μια και είμαι και εγώ 'Ελληρας και δεν εξαιρώ τον εαυτό μου και απ' όσα πας βαραύνων και μας κανονιζαρκτηρίζον...

ΤΕΛΟΣ

«Χουριέτ» το σύνταγμα των Νεοτούρκων στη Νάουσα

(Συνέχεια από τη σελίδα 113)

και στην Πόλη.

Στο ποιημά του Η Καταφρόνια και διώγμός του Σουλάτνου μας δίδει Σε σένα είναι το φταιέριο μικρέ Σουλτάν Μεμέτη που χάλασε το Σύνταγμα, το ψευδοχουριέτι. (3)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΦΟΙΒΟΥ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ (Ιστορία μας εικοσαετίας 1909-1930) Κεφ. Οι δύο επαναστάσεις ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΙ ΤΟΥΔΙ σελ. 114.

2. Ανέκδοτο αρχείο Χ' Μαλούση Κωνσταντίνου και προφορικές μαρτυρίες.

3. ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ (Κωσταντούλης Ο λαϊκός ποιητής της Νιάουστας) σελ. 27, 47, 48.

Η μικρασιατική εκστρατεία και η μικρασιατική καταστροφή

(Γ')

Ανέφερα στο 34ο τεύχος την όλην προέλασιν μας εν Μικρά Ασίᾳ μέχρι τα πρόθυρα της Αγκύρας εφθάσαμε. Δυστυχώς η διχόνοια που επικράτησε μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 ήτοντας η ολοσχερής καταστροφή της Ελλάδος. Έγινε η άτακτος οπισθοχώρηση σε τέτοιο βαθμό που όχι μόνο καταστρέψαμε τους εκεί ομογενείς μας χριστιανούς αλλά χάσαμε και χιλιάδες στρατό εκτός των επίσης αιχμαλωτισθέντων. Όπως ανέφερα στο 34ο τεύχος η αιχμαλωσία του Ελληνικού στρατού δεν ήταν, ήτοντας αναφέρω και πάρα πάνω η μία αφορμή από τους ιθύνοντας τις στρατιές εν Μικρά Ασίᾳ, τα πολιτικά μας κόμματα το Λαϊκό και το Φιλελεύθερο. Αυτά είναι γνωστά σε όλους μας δισοι τα ζήσαμε αλλά σε πολλούς ίσως να φαίνονται παραμύθια.

Έρχομαι να περιγράψω τι έπαθε ο άμαχος πληθυσμός στα τρία παραθαλάσσια σημεία, ήτοι στον Τσεμέ της Σμύρνης, στην Πάνορμο και στα Μουδανιά που ήτοντας η Μοίρα μας της Ήπης Μεραρχίας. Ηχμαλωτίσθη ολόκληρος η Μεραρχία όχι μαχόμενη αλλά από τους φίλους μας τους συμμάχους.

Προχωρώ στα τραγικά άνεποτέλεσμα τα γυναικόπαιδα όχι δύμως λιγότερα και οι αιχμάλωτοι Στρατιώται, διότι πρωτού κλείσουμε το τρίμηνο χρονικόν της αιχμαλωσίας εξέδωκε ο Κεμάλ-Πασάς ένα φερμάνι, ότι δισοι ανακαλυφθούν ως κάτοικοι της Μικράς Ασίας θεωρούνται προδότες και η τιμωρία τους είναι η αγχόνη, όπερ κι έγινε.

Την 6η Δεκεμβρίου ημέρα Αγίου Νικολάου άρχισε η εκκαθάριση, καθώς μας είχαν σκορπίσει κατά Τόγματα εγώ ανήκα στο «γερμή μπεριντζή ταμπούρ» δηλαδή 21ον τάγμα Αιχμαλώτων με αύξοντα αριθμόν 036,194. Φαντασθείτε πόσος στρατός έχει αιχμαλωτισθεί, και ενώ βρι-

και Λατινικά.

Αυτό ήτοντας που μέσα στους 42 αιχμαλώτους με πήρε το σχέδιο και μένα να φθάσω μέχρι την κρεμάλα. Και αφού μας έχωρισαν μας έκεινησαν από την Πίζτια μία έφιππος χωροφυλακή δηλαδή τζανταρμάδες όπως τους λένε με δύναμη 7 και ένας Ζαμπίτης = αξιωματικός.

Παίρνουμε τον Πόντο, η Μαύρη Θάλασσα. Βαδίζουμε από το πρωτί μέχρι που να σκοτεινιάσει, αυτοί καβάλα ημείς πεζή. Ο πάγος να είναι 10 πόντους, ημείς ξυπόλυτοι αυτοί 4 μπροστά πάσια με το βούρδουλα να μας φωνάζουν: «Κόσιουν Γκιαθουρλάρ» δηλαδή τρέξτε γκιασύρδες, και χωρίς να γνωρίζουμε πού πηγαίνουμε και τί μας περιγένεται.

Αυτό συνέχισε επί επτά ημέρων υπό την περάσαμε όλα τα παραθαλάσσια της Μαύρης Θάλασσας, την Σισυφούντα, την Κερασούντα, την Σινώπη και τέλος στην Ποντοηράκλεια. Φτάσαμε αργά το βράδυ. Όταν μπή καμε στην πόλη κάλεσε τον Μεχτήρη δηλαδή τον Πρόεδρο, μετά ζήτησε τον Τελάλη=τον κήρυκα και αφού ήλθε ο Κήρουκας, τον δέτεξε να σαλπίσει πώς αύριο στο δείνα μέρος, θα κρεμαστούν συτοί οι Γκιασύρδες και να βείγεται να παρευρεθείτε. Εμάς μας έκλεισαν σε ένα αμπάρι που έβαζαν τα σιτηρά σι μπέηδες.

Την επομένη ημέρα Τρίτη, βγαίνοντας σ' το αμπάρι μας δέσανε δύο-δύο στο χέρι, και μας έκεινησαν για τον τόπο της αγχόνης. Στο δρόμο να μας κτυπούν με ξύλα, με πέτρες, να μας φτύνουνε, να μας τραβούν

Προσωπικές αναμνήσεις του Χρ. Κυράνου

σκόμεθα διασκορπισμένοι σε πολλά τρήματα το 21ον τάγμα βρισκόμασταν σε μια πόλη ονομαζόμενη Πίζτια. Απότι ήτοντας Μεσόγειος η δε παραθαλάσσιος λέγεται Καρά - Πίζτια. Εδώ δευτερεύουμε σκληρά γυμνοί, νηστικοί, ξυλεδαρμένοι, να κάνουμε δρόμους, γέφυρες, οικήματα, όποια είχαν ανάγκη. Εδώ σκριβώντας ήλθε η ώρα να έκεινησουν ποιοί είναι Μικρασιάτες, και αφού ήταν 42 άτομα, εννοείται πόσαν δηλωμένοι από πού κατέγεται ο καθένας χωρίς να φαντασθεί κανείς ότι θα συνέβαινε μια τέτοια κατάστασης για να δηλώσουν όχι ακριβειαν. Μέσα δικαίως σ' αυτούς τους κακότυχους ήτοι και άλλη γκάφα. Όσοι χρησιμοποίησαν την Τουρκική γλώσσα για να μποούν να ανταποκριθούν στις δύσκολες ανάγκες τους και αυτοί έπαθαν το ίδιο με τους καταγγειλείσας Μικρασιάτας.

Εγώ δε σαν Μακεδών ήξερα λίγα Τουρκικά διότι μέχοι το 1912 είμασταν υπό τον Ζυνόν των Τούρκων και στο σχολείο από την έκτη Δημοτικού μένοι την αποφοίτησή μου από το Γυμνάσιο είχαμε δύο ώρες την εδισμάδα Τουρκικά και Γαλλικά

από το μόνο φόρεμα που είχαμε, δηλαδή ένα υποκάμισο και ένα εσώθρακο, ημείς οι ήρωες που φθάσαμε μέχρι την Άγκυρα, να υποστούμε αυτά τα δεινά, αυτό το αἰσχος, και από τί; Από τη φαγωμάρα μας.

Και τώρα, αφού φθάσαμε στο μέρος της κρεμάλας, ο εκεί συγκεντρωμένος πληθυσμός, όλοι με μα: φωνή: «γιασασιν Κεμάλ Πασιά, κιόρ ολσούν μπουστούν Γκιαβούρλαρ» δηλαδή «Ζήτω ο Κεμάλ Πασάς, να γκαβωθούν όλοι οι γκιασύρηδες». Και αφού μας έβαλαν στο μέσον του πλήθους ένα - ένα ζεύγος, μας πήγαιναν στους Πασιάδες δηλαδή στους Στρατοδίκες και δήθεν για να μας ανακρίνουν μήπως κανείς από μας είναι αθώος, και αφού περάσαμε όλοι χωρίς κανείς να οθωθεί, μας ξαναβάλλαν μέσα στο πλήθος και ἀρχισε το κατηγορητήριο με τόσες αισχρές λέξεις, τί απίστους, τί σκυλιά, τί γαϊδούρια μας επικάλεσαν και στο τέλος, να αρχίσει η κρεμάλα. Κανείς δεν δικαιολογήθηκε. Αφού κρέμασαν 7 Ζευγάρια, διότι είχαν 2 αγχόνες, ήλθε και η σειρά μου. Και όταν μας πήγαν πρωτού ανεβούμε στην καρέκλα για να μας ρίξουν τη θηλειά στο λαιμό, μας ρωτούσαν «από πού κατάγεσαι;» Τότε με το θάρρος μου λέγω «Σελανικλή εφέντημ» δηλ. από τη Θεσσαλονίκη.

Για καλή μου τύχη να είναι ένας Ναουσαίος Τούρκος, αρκετά ηλικιωμένος, ο οποίος ήτο ένας από τους Στρατοδίκας.

Αφού πρωτίστως δέχθηκα ένα χαστούκι με την λέξιν «γαλαντζή» δηλ. φεύτη, εγώ δε επανέλαβα, «αλήθεια σας λέγω, είμαι από την Νάουσα». Τουρκιστί την Νάουσα την λένε «Άγιοςτός».

Τότε ώ του θαύματος, έδωσε

προσοχή στα λόγια μου ο Ναουσαίος και με ξαναρώτηξε: «από πιό χωριό;» Του λέγω «από τη Νάουσα» και τότε με τα λίγα σπασμένα ελληνικά με λέγει: «Τίνος παιδί είσαι;» Του λέγω: «του Δημήτρη Κυράνου». «Α, εγώ μπαμπά σου έχω πολύ φίλο». «Ε! τότε τί συγκίνηση, τί κλάματα. Λέγω: «να με σώσεις». Με λέγει τουρκικά: «κόρκμα», δηλαδή μη φοβάσαι.

Έλαβε τον λόγον, πως αυτό το παιδί λάθος το καταδικάσαμε' αλλά παρ' ότι ήσαν αγριωμένοι και αποφασισμένοι να μας κρεμάσουν όλους, είχον και «μερχαμέτι» δηλ. όσιον επάνω τους. Αμέσως ο Πρόεδρος διέταξε να με ξαναεξετάσουν. Και αφού με ρώτηξε αν ξέρωτουρκικά και του λέγω Ξέρω από το σχολείο όταν πήγαινα, «έ, τότε θα μας πεις, αφού γνωρίζεις τον Κιαζήμ εφέντη και αφού είσαι από την Αγιοστός, θα μας πεις, πού έχει το σπίτι του». Αφού τους είπα ότι ήξερα, τον ρώτησαν τον ίδιο αν όντως είναι σωστά όσα λέγω. Αυτός συγκινήθηκε και μου λέγει «ισπίτι μου ιέρεις;» «Έβετ εφέντημ» του λέγω. Οι δικασταί δύμως δεν πείθονται σ' αυτά και

μόνον.

Με ρώτηξαν ποιοι γείτονες είναι του Κυρίου, και είπα πολλών τα ονόματα. Τον ξαναρώτηξαν αν είναι όπως τα λέγω. Επακολούθησε και τρίτη ερώτηση, ποιοι προύχοντες είναι. Και σ' αυτό τους απήντησα. Και τέταρτη ερώτηση, ποιές πόλεις και ποιά χωριά είναι γύρω από τη Νάουσα. Και αφού τα ονόμασα τα γύρω χωριά, επεισιθησαν όντως και από τον ίδιο γονικήρα μου, ότι είναι όλα αληθή.

Τότε ο Πρόεδρος από τον οποίο δέχθηκα το πρώτο χαστούκι με παρηγόρησε και είπε «τζιανινί μπαγισλίγιορουζ» δηλαδή «ζου χαριζουμε τη Ζωή» και με παρέλαβε υπ' ευθύνη του και με πήγε πίσω, όπου βρισκόταν οι άλλοι συναιχμάλωτοί μου.

Συγκινούμαι όταν διηγούμαι το τί πέρασα και πώς ως εκ θαύματος γλύτωσα, ενώ όλοι οι άλλοι απεγχωνίσθησαν. Αυτά έχουν οι πόλεμοι και κυρίως όταν υπάρχουν κόμματα και δεν υπάρχει πατριωτισμός και αγάπη αναμεταξύ μας. Μετά λύπης μου, εύχομαι να μην ξαναπάθουμε το ίδιο.

Προσέξατε

— Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

— Οι αποστελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι αύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μη έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

— Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

— Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.

— Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

(ΘΕΜΑΤΑ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ)

Α'. ΤΟ ΑΡΘΡΟ

(Από τα κλιτά μέρη του λόγου)

Β'. ΤΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

(Από τα άκλιτα μέρη του λόγου)

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ - ΜΕΛΕΤΗ Του Στέργιου Σπ. Αποστόλου

Α' ΤΟ ΑΡΘΡΟ

(Από τα κλιτά μέρη του λόγου)

I. ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ

1) ΑΡΣΕΝΙΚΟ

a) Ενικός

Ονομαστική: ου = (ο)—ου μπατσέλας κόφτει
Γενική: απού τουν = (του)—του κρές απού τουν λαγό¹
Αιτιατική: τουν = (τον)—χαλασάμι τουν πλούκου
β) Πληθυντικός

Ονομαστική: οι = (οι)—μπίτισαν οι σιακάδι

Γενική: απού τους = (των)—τα κέρατα απού τους πούρ-
τσιουδι

Αιτιατική τους = (τους)—φιλιψάμι ταυς μαστόρους
Ενδεικτική κλίση ενός ουσιαστικού και ενός επιθέτου:

a) Ενικός

Ονομαστική: ου μπατσέλας λέραβους
Γενική: απού τουν μπαταέλα λέραβου
Αιτιατική: τουν μπατσέλα λέραβους

β) Πληθυντικός

Ονομαστική: οι μπατσέλαδι λέραβοι
Γενική: απού τους μπαταέλαδι λέραβους
Αιτιατική: τους μπατσέλαδι λέραβους

2) ΘΗΛΥΚΟ

a) Ενικός

Ονομαστική: η = (η)—η πλατοίντα ψήθηκιν
Γενική: απού την = (της) η μούτσα απού την αγιλάδα

Αιτιατική: την = (την)—αρμιέδαι την γιδά

β) Πληθυντικός

Ονομαστική: οι = (οι)—οι καρές κουπανίστηκαν
Γενική: απού τις = (των)—τα ταΐνια απού τις τχιάτσις

Αιτιατική: τις = (τις)—εκουψάμι τις μουρές.

Ενδεικτική κλίση ενός ουσιαστικού και ενός επιθέτου:

a) Ενικός

Ονομαστική: η πλατοίντα Ζούνταβη
Γενική: απού την πλατοίντα Ζούνταβη
Αιτιατική: την πλατοίντα Ζούνταβη

β) Πληθυντικός

Ονομαστική: οι πλατοίντις Ζούνταβις
Γενική: απού τις πλατοίντις Ζούνταβις
Αιτιατική: τις πλατοίντις Ζούνταβις

3) ΟΥΔΕΤΕΡΟ

a) Ενικός

Ονομαστική: του = (το)—του μπιζίρι είνι Κόκκινος
Γενική: απού του = (του)—του μαλλί απού του αρνί²
Αιτιατική: του = (το)—εσπασάμι του σιδόλι

β) Πληθυντικός

Ονομαστική: τα = (τα)—τα πιντγιά παιζουν ποχαπάνου
Γενική: απού τα = (των)—τα φκιά απού τα γουμάργια
Αιτιατική: τα = (τα)—τα τιντζιρέντγια είναι μπακαρένια
Ενδεικτική κλίση ενός ουσιαστικού και ενός επιθέτου:

a) Ενικός

Ονομαστική: του μπιζίρι ρέχαβου
Γενική: απού του μπιζίρι ρέχαβου

Αιτιατική: του	μπιζίρι	ρέχαβου
β) Πληθυντικός	μπιζίργια	ρέχαβα
Ονομαστική: τα	μπιζίργια	ρέχαβα
Γενική: απού τα	μπιζίργια	ρέχαβα
Αιτιατική: τα		

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

α) Σχηματισμός του άρθρου στην Γενική πτώση. Λοιπές περιπτώσεις

Το άρθρο στην Γενική πτώση σχηματίζεται περιφραστικά από την πρόθεση απού και τα άρθρα τους, την, του για τα τρία γένη αντίστοιχα (ενικός αριθμός) και από την πρόθεση απού και τα άρθρα τους, τις, τα για τα τρία γένη αντίστοιχα (πληθυντικός αριθμός).

Ο μονολεπτικός (μη περιφραστικός) τύπος του άρθρου στην Γενική πτώση αποντάται σε περιορισμένη κλίμακα και κύρια, προκειμένου περί Γενικής της καταγωγής ή Γενικής κτητικής και στην περιπτωση που ως κτήτορας αναφέρεται κύριο όνομα. Οι εξαιρέσεις αυτές αφορούν μόνο στις περιπτώσεις που το υποκείμενο είναι στον εινικό αριθμό.

—ου Τούσης του Ρήγου (ο Δημήτρης ο γιός του Χρήστου)

—η Μαρίγια της Ανθίας (η Μαρία η κόρη της Ανθίας)

—που ουρουλόγι του Ντώνη (το ωρολόγι του Αντώνη)

—η τραχηλιά της Σούδας (η τραχηλιά (μέρος της ναου-σαικής γυναικείας φορεσιάς) της Αναστασίας)

Επίσης, οι περιφραστικοί τύποι απού τουν, απού την, απού του και απού τους, απού τις και απού τα αποντώνται και σαν εμπρόσθετο προσδιορισμοί. Π.χ.

—ιφιρόδι κιριστέν απού τουν Αληρότζια (φέραμε ξυλεία α-

πό τον Αληρότζια - ορεινή περιοχή της Νάουσας)

—ήρθαν μόμιοις απού την Αρδαία (ήρθαν μόμιοις (εργά-τριες απασχολούμενες, κύρια, με τον τρύγο) α-

πό την Αρδαία)

—απού του Μπαχούται πήγαν στουν Βάντο (από το Μπα-χούται (αγροτική περιοχή της Νάουσας) πήγαν στον Βάντο (επίσης αγροτική περιοχή)

—χιριτήματα απού τους συμπιθρούς (χαιρετισμούς από τους συμπεθέρους)

—εκουψάμι βέργιας απού τις Μπάρμπις (κόψαμε βέργες α-

πό τις Μπάρμπις (ορεινή περιοχή της Νάουσας)

—εμασάμι σιαλιάκια απού τα Ιζόργια (μαζέψαμε σαλιγκά-ρια από τα Ιζόργια (αγροτική περιοχή))

β) Σχετικά με την Κλητική πτώση. Χρήση προσφωνήσεων

Η κλητική πτώση δεν έχει άρθρο. Αντ' αυτού χρησιμοποιούνται ευρύτατα διάφορες προσφωνήσεις και ειδικότερα:

—ώ: ώ Πίπα, εισι ιδώ: (Φίλιππα, εισαι εδώ:)

—έ: έΓιάνγκου, απόλυκις του νιρό: (Γιάγκο, άφησες το νερό:

—έτι: έτι, παμήτι να φύγουμι αγρήγουρας (πάμε να φύγουμε γρήγορα)

—αρά: αρά Κώντου, δα έρθεις μι τ' ιμένα: (Κώστα θάσ-θεις μαζί μου:)

—αμπρέ: αμπρέ Νικου, εισι μι τα καλά σου: (Νικο, εισαι με τα καλά σου:)

—σι: σι, μουλώετι! (σωπάστε!) (έχει, κύρια, εμπιστευ-τικό χαρακτήρα)

—μάρι: μάρι Λισσόβιδα, τι ταξιράτι ήταν αυτό απού επα-

θάμι: (Ελισάβετ, τι κακό ήταν αυτό που πάθαμε:)

Σημείωση:

Η προφορά της προσφωνήσης στην παχιά και τραχιά. (βλ. σχ. για την προφορά των φθόγγων).

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΟΡΙΣΤΙΚΟΥ ΑΡΘΡΟΥ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΓΕΝΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ

ΠΤΩΣΗ	ΓΕΝΟΣ	ΕΝΙΚΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	
		ΑΡΘΡΟ	ΣΗΜΑΙΝΕΙ	ΑΡΘΡΟ	ΣΗΜΑΙΝΕΙ
ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ	αρσενικό	ου	ο	οι	οι
	θηλυκό	η	η	οι	οι
	ουδέτερο	του	το	τα	τα
ΓΕΝΙΚΗ	αρσενικό	απού τουν	του	απού τους	των
	θηλυκό	απού την	της	απού τις	των
	ουδέτερο	απού του	του	απού τα	των
ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ	αρσενικό	τουν	τον	τους	τους
	θηλυκό	την	την	τις	τις
	ουδέτερο	του	το	τα	τα

II. ΑΟΡΙΣΤΟ ΑΡΘΡΟ

Χρήση του αόριστου άρθρου γίνεται όταν πρόκειται να γίνει αναφορά για ένα αόριστο πρόσωπο ή κάποιο αντικείμενο. Ειδικότερα:

1) ΑΡΣΕΝΙΚΟ (ενικός αριθμός)

Ονομαστική: ένας = (κάποιος)—ακούγεται ένας κύρκας
Γενική: απού έναν = (κάποιου)—του σκυλίσινι απού έναν αβτζή

Αιτιατική: έναν = (κάποιον)—βαριόσιμι έναν λαγόν

Άρθρο στον πληθυντικό δεν υπάρχει. Η αναφορά γίνεται χωρίς άρθρο και με την χρήση μόνο της αόριστης αντωνυμίας κάτι για τις πτώσεις Ονομαστική και Αιτιατική και απού κάτι για την Γενική. Π.χ.

—Ονομαστική: ακούγουντι κάτι κύρκαδι (ή κυρκάντυγια)

Γενική: του σκυλί είνι απού κάτι αβτζήδι

Αιτιατική: βαριόσιμι κάτι λαγούς

2) ΘΗΛΥΚΟ (ενικός αριθμός)

Ονομαστική: μνιά = (κάποια)—Είνι μνιά τχιάτσα στου δρόμου

Γενική: απού μνιά = (κάποιας)—του φυτών απού μνιά γυναικά

Αιτιατική: μνιά = (κάποιαν)—είδα μνιά γκουστιρίτσα.

Στον πληθυντικό αριθμό ισχύουν τα ίδια που ισχύουν και για το αρσενικό, δηλαδή:

—Ονομαστική: είνι κάτι τχιάτσια στου δρόμου

—Γενική: του φυτών απού κάτι γυναικίς

—Αιτιατική: είδα κάτι γκουστιρίτσιας

3) ΟΥΔΕΤΕΡΟ (ενικός αριθμός)

Ονομαστική: ένα = (κάποιο)—ένα πιριστέρι απιτάει
Γενική: απού ένα = (κάποιου)—η ταιόμικα απού ένα πουλί

Αιτιατική: ένα = (κάποιο)—Ζαλικώθηκα ένα διμάτι

Επίσης και στην περίπτωση αυτή για τον πληθυντικό αριθμό ισχύουν εκείνα που ισχύουν για το αρσενικό και το θηλυκό αόριστο άρθρο, δηλαδή:

—Ονομαστική: κάτι πιριστέρια απιτούν

—Γενική: η ταιόμικα απού κάτι πουλιά

—Αιτιατική: Ζαλικώθηκα κάτι διμάτχια

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Σε περιορισμένες περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί και η χρήση της αόριστης αντωνυμίας, κανένας, καμνιά, κανένα στην θέση του αόριστου άρθρου ένας, μνιά, ένα Π.χ.—κανένας δεν παντρεύτηκεν απού μουκαιτχιά (κάποιος από αμέλεια δεν παντρεύτηκε) κ.λ.p.

III. ΛΕΞΙΔΟΓΙΟ

(Συντομογραφίες)

- άρθ. α. άρθρο αόριστο
- άρθ. ο. άρθρο οριστικό
- αντ. αντωνυμία
- επθ. επίθετο
- επρ. επιρρέμα

— κλ. πρ. κλητική προσφώνηση
— κύρ. ό. κύριο όνομα
— μόρ. μλ. μόριο μελλοντικό
— ουσ. ουσιαστικό
— πρθ. πρόθεση
— ρήμ. ρήμα
— ανδ. σύνδεσμος

Δ

αβτζής, ου, ουσ. = κυνηγός
αγιλάδα, η, ουσ. = αγελάδα
αγρήγουρας, επρ. = γρήγορα (και αγλήγουρας)
ακούγεται, ρήμ. = ακούγεται (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ.
του ρήμ. ακούγουμε)

Αληγότζιας, ου = ορεινή τοποθεσία στο Βέρμιο

αμπρέ, κλ. πρ. = βρές

Ανθίσια, η, κύρ. ό. = γυναικείο όνομα

απιτάει, ρήμ. = πετάει (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του
ρήμ. απιτώ)

απόλυκις, ρήμ. = άφησες, ελευθέρωσες (β' ενικ. πρόσ.
οριστ. αορίστ. του ρήμ. απουλνώ)

απού, πρθ. = από

απού κάτι, άρθ. α. = μερικών (στα τρία γένη)

αρά, κλ. πρ. = ρε, βρε κλπ.

Αρδαία, η, τοπων. = Αρδαία

αρμέδαιμ, ρήμ. = αρμέδαιμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ.
του ρήμ. αρμέγουν)

αρνί, του, ουσ. = αρνί

Β

Βόντους, ου, τοπων. = αγροτική τοποθεσία της Νάουσας
βέργα, η, ουσ. = βέργα

Γ

Γιάνγκους, ου, κύρ. ό. = Γιάγκος (υποκορ. του Γιάννης)
γιδά, η, ουσ. = κατσίκα

γκουστιρίτσα, η, ουσ. = σαύρα

γουμάρι, του, ουσ. = γάιδαρος

Δ

δα, μόρ. μλ. = θα (μόριο μελλοντικό)

διμάτι, του, ουσ. = διμάτι

Ε

έ, κλ. πρ. = έ (προσφώνηση ενός ή πολλών)

έι, κλ. πρ. = έι (προσφώνηση ενός ή πολλών)

είνι, ρήμ. = είναι (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ.
είμι)

εκουψάμι, ρήμ. = κόψαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ.
του ρήμ. κόψτου)

εμασάμι, ρήμ. = μαζέψαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ.
του ρήμ. μαζώνου)

ένα, άρθ. α. = κάποιο

ένας, άρθ. α. = κάποιος

επαθάμι, ρήμ. = πάθαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ.
του ρήμ. παθίνουν)

εποασάμι, ρήμ. = σπάσαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ.
του ρήμ. σπάζουν)

Z

Ζαλικώθηκα, ρήμ. = φορτώθηκα κάτι στην πλάτη (α' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. Ζαλικώνουμι)
Ζούνταβους η ου, ου η του, επθ. = ισχνός, αδύνατος

H

η, ἡρθ. α., = η

I

Ιζβόργια, τα, τοπων. = αγροτική τοποθεσία της Νάουσας ιφιράμι, ρήμ. = φέραμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. φέρνου)

K

καμνιά, ἀρθ. α. = κάποια
κανένα, ἀρθ. α. = κάποιο
κανένας, ἀρθ. α. = κάποιος
καρυά (και καρεά), η ουσ. = καρυδιά (πληθ. καρές)
κάτι, ἀρθ. α. = μερικοί, μερικές, μερικά
κέρατου, του, ουσ. = κέρατο
κιριοτές, ου, ουσ. = ξυλεία (κύρια ανεπεξέργαστη)
κόκκινους-η-ου, ου-η-του, επθ. = κόκκινος
κουπανιστηκαν, ρήμ. = τινάχθηκαν, μαζεύτηκαν (γ' πληθ. πρ. ορ. αορ. του ρήμ. κουπανίζουμι)
κόφτει, ρήμ. = κόβει (γ' εν. πρ. ορ. εν του ρήμ. κόφτου)
κρες, του, ουσ. = κρεας
κύρκας, ου, ουσ. = γρύλλος
Κάτσικους, ου, κύρ. ό. = Κάτσος (υποκορ. του Κάτσας)

L

λέραβους-η-ου, ου-η-του, επθ. = λερός, βρώμικος
Λιασβούδα, η, κύρ. ό. = Ελισάβετ

M

μαλλί, του, ουσ. = έριο, μαλλί
μάρι (και μαρί), κλ. πρ. = καλέ (μόνο επί γυναικών)
Μαρίγια, η, κύρ. ό. = Μαρία
μάστουρας, ου, ουσ. = μάστορας (κύρια οικοδόμος)
μι, πρθ. = με
μι τ' ιμένα = με εμένα, μαζί μου
μνια, ἀρθ. α. = κάποια
μόμισα, η, ουσ. = εργάτρια στον τρύγο
μουκατίχιά, η, ουσ. = αμέλεια
μουλώδητι, ρήμ. = σωπάστε (προστ. αορίστ. του ρήματος μουλώνου)
μουριά (και μουρεά), η, ουσ. = μουριά
μούτοκα, η, ουσ. μούρη
μπακαρένιους-ια-ου, ου-η-του, επθ. = χάλκινος
Μπάμπις, οι, τοπων. = ορεινή τοποθεσία στο Βέρμιο
μπατοσέλας, ου, ουσ. = κοφτερό πτυσσόδενο μαχαίρι
Μπαχούται, του, τοπων. = αγροτική τοποθεσία της Νάουσας
μπιζίρι, του, ουσ. = παπαρούνα
μπιτίσαν, ρήμ. = τελείωσαν (γ' πληθ. πρόσ. οριστικής αορίστ. του ρήματος μπιτίζου)

N

Νίκους, ου, κύρ. ό. = Nikos
νιρό, του, ουσ. = νερό¹
Νιτώνης, ου, κύρ. ό. = Αντώνης

O

ου, ἀρθ. α. = ο
ουρουλόγι, του, ουσ. = ωρολόγι

P

παρήτι, ρήμ. πάμε (προστ. ενεστ. του ρήμ. παγαίνου)
παντρεύτηκιν, ρήμ. = παντρεύτηκε (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. παντρεύσουμι)
παχανάνου, του, ουσ. = είδος πατηνίδιού με μικρές πλάκες (πέτρινες)
πιδι, του, ουσ. = παιδί¹
Πίππας, ου κύρ. ό. = Φιλιππος (υποκοριστικό)
πιριστέρι, του, ουσ. = περιστέρι
πλατσιντά, η, ουσ. = είδος πίτας
πλούκους, ου, ουσ. = φράχτης
πούρτσιους, ου, ουσ. = επιβήτορας τράγος

R

ρέχαβους-η-ου, ου-η-του, επθ. = χαλαρός
Ρήστους, ου, κύρ. ό. = Χρήστος

S

σῖ, κλ. πρ. = ἐ,
σιακάς, ου, ουσ. = αστείο
σιάλιακας, ου, ουσ. = σαλιγκάρι (και σιαλιόκι)
σιόλι, του, ουσ. = μικρό φλυτζάνι
Σουύδα, ου, κύρ. ό. = Αναστασία (υποκοριστικό)
συμπιθρός, ου, κύρ. ό. = συμπέθερος

T

ταξιράτι, του, ουσ. = κακό, συμφορά, καταστροφή, τύχη κακή.
τέντζηρις (και ντέντζηρις), ου, ουσ. = κατασρόλα, χύτρα-τέντζερης
τ' ιμένα (μι τ' ιμένα), αντ. = με εμένα, μαζί μου
του, ὄρθρ. ο. = το
Τούσης, ου, κύρ. ό. = Δημήτρης (υποκοριστικό)
τραχηλιά, η, ουσ. = μέρος της ναουσαίκης γυναικείας αμφίσεσης
τοιόμικα, η, ουσ. = μύτη πηγηνού (πουλιού γενικά)
τοίκουν, του, ουσ. = γυναικεία μανδύλα (κεφαλής)
τχιάστα, η, ουσ. = θεία (και θείτσα)

Υ

φιλιψάμι, ρήμ. = φιλέψαμε (α' πληθ. πρόσ. αορίστου (οριστική) του ρήματος φιλεύσου)
φκια (ενικ. φτι), τα (του), ουσ. = αυτά
φυτώσι, του, ουσ. = παραδοσιακό κάλυμμα γυναικείας κεφαλής (από την παλιά ναουσαίκη γυναικεία ενδυμασία)

X

χολασάμι, ρήμ. = χαλάσαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ.)
που ρήμ. χαλνώ)

χιριτήματα, τα, ουσ. = χιαρετισμοί (ενικ. χιρέτημα)

Ψ

ψήθικιν, ρήμ. = ψήθηκε (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. ψαίνου)

Ω

ώ, κλ. πρ. = ἐ, ἐ σύ

Β' ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ (Από τα άκλιτα μέρη του λόγου)

1) ΤΟΠΙΚΑ

a) Ερωτηματικά

— πού: (πού κλωθισέστι απ' τις χαραές αρά:)

— Με τις προθέσεις σιδι και κατά σχηματίζει εμπρόθετους προσδιορισμούς οι οποίοι δηλώνουν την κίνηση πρας κάποιο τόπο ή προσριαμό. Π.χ.

— σια πού του εβολέτι;

— κατά πού δια πάμι;

— Αντίθετα με την πρόθεση απού ο εμπρόθετος προσδιορισμός δηλώνει την κίνηση από κάποιο τόπο ή προσλευση. Π.χ.

— απού πού εμασέτι τα τσάκνα; απού πού ερχισέτι;

β) Αναφορικά

— ούπου (ούπου δι πήτι ισείς)

— ούπουκιάν (παγούνουμι ουπουκιάν, ιμείς ερχουμέστι)

γ) Θετικά

— ιδώ (και: ιδώια), ικεί (και: ικείια), ψηλά, χαμηλά, μέσα (και: μές), δέου, σιμά, μακρ(εά)—(ιά), αμ-προυστά, ουπίουσι, απάνου (και: πανουθίδι), κάτου, καταγής, παντού, πουθινά (και: καμπουθινά), ιδώθι (και: δώθι), αλλού, αριστρά, διειά (και: δέξια ή σπάνια: ζιρβά), τρουγιούρου, τρουγιούρου - γιούρου, γύρου, ανάμισα, καρσί, πέρα, παρέκει κ.λ.π.

Μερικές ενδεικτικές περιπτώσεις:

— ιδώια δι κάτσουμι ιμείς κι ικείια ισείς

— τουν παλαιγιζάμι κι καμπουθινά δεν τουν βρήκαμι

— τράβα αμπρουστά, ιμείς ερχουμέστι ουπίσου (ή απού

- πίσου)
- χαμηλά είνι του υπουβόρι, αμπουρούμι να του απηδήσουμι
- ιγώ δα κάτου σιμά στου τζιάκι, ιαύ απού μακρ(εδ) — (ιά) να πυρώνιστ κλπ.

Με τις προθέσεις **στά**, **κατά** και **παρά**, μερικά από τα παραπάνω επιρρήματα σχηματίζουν εμπρόθετους προσδιορισμούς οι οποίοι δηλώνουν την κίνηση προς κάποιο τόπο. Π.χ. (ενδεικτικές περιπτώσεις)

- αυτινοί τράβηξαν σιαδώ κι' οι άλλοινοι σιακεί (ή σιαδώτια και σιακεΐα, αντίστοιχα). Επίσης: σιακάτου, σιοπάνου, σιαμέσα, σιαδέου.
- ιλάτι κατάδιώ (και καταδώια), τραβάτι κατακεί (και κατακεΐα)
- μπόντιστ του παραμέσα του σουγκλί κι τράβα ύσταρνας παραπέρα.

Όπως και στην περίπτωση (α), με την πρόθεση απού ο εμπρόθετος προσδιορισμός δηλώνει την κίνηση από κάποιο τόπο ή προέλευση. Π.χ.

- απού μακρ(εδ) — (ιά) κίνησαν για ιδώια. Απου ικεία ιφίραν τα δρόκινα.

2) ΧΡΟΝΙΚΑ

a) Ερωτηματικά

- πότι; (πότι δα αψηλώσουμι την παντέρα)

Με τις προθέσεις για και απού σχηματίζει εμπρόθετους προσδιορισμούς οι οποίοι δηλώνουν τον συγκεκριμένο χρόνο. Π.χ.

- για πότι είπιτι ότι δα κινήσουμι;
- απού πότι μας φκιάνιτι τουν καμπόσου;

b) Αναφορικά

- όπουτι (ιλάτι όπουτι σας τιργιάζει)

- όπουτικιάν (όπουτικιάν μάς πήτι μειεί δα σας καρτιρούμι)

γ) Θετικά

- τώρα, ύσταρνα(c), τότι, καρμιάφουρα (και: καρμιάφρας), κάγκαμιάφουρα (και: κάγκαμιάφρας), ίχτε (και: ίχτες), προυχτέ (και: προυχτές), ιψέ(c), προυψέ(c), απόψι, αύριου, μιθ(εά) — (ιά) ώριου, πριν, προυτύτιρα, πρώτα, πότι-πότι, πάντα, πάντουτι, βίρα (με την έννοια του ολόενα, συνέχεια), πάλι, αξενάς, ακόμα, μάνι-μάνι, νουρίς, ζμούργια, βασιμαλιού, ιεαρχής, αγλήγουρα(c), άλλουτι, ίφετου (και φέτου), περάσου (και πέρασ), υπιρτώργια(c), ταχιά, τώρα (και τωραίο), κλπ.

Όπως και στην περίπτωση (α) με τις προθέσεις για και απού σχηματίζονται εμπρόθετοι προσδιορισμοί οι οποίοι δηλώνουν τον συγκεκριμένο χρόνο. Π.χ.

- για τώρα μας είπιν ότι τις χρειόζει τις παρόδιες
- απού τότι δεν ουμιλιθικάμι ντιπι.

3) ΤΡΟΠΙΚΑ

a) Ερωτηματικά

- πώς; (πώς πιρασέτι στη Σαλουνίκι)

b) Αναφορικά

- όπους (όπους δα μας πήτι δα φκιάσουμι)

γ) Θετικά

- έτσι (και: ετσιά ή ετσιά), άξεφνας, απού γάλια, μούγκι, καλά, αχαρνά, αντάμα, χώρια, ντάίμα, αμπρούμπα(c), τα μπρούμπα, αλλοίως, μπριντζί, ουραία, μόνου, καθιαυτό, μημάς, χουριστά, ισια, βαϊστά, ειδιμή, προυπάντουν, ουπουζήπουστι, ιφτυχώς, πηλαλητόν, αραβάνι, αγκούρκα, σταυρουπόδι κ.λ.π.

Με το εμπρόθετο όρθρο στα μερικά από τα παραπάνω επιρρήματα σχηματίζουν εμπρόθετους προσδιορισμούς οι οποίοι δηλώνουν τον συγκεκριμένο τρόπο. Π.χ.

- στα έτσι βάισιν την κάδα
- τράβηξιν στα ιαία
- στα φέρματα του είπιν

Επίσης με την πρόθεση για και το άρθρο τα το επιρ

ρήμα καλά σχηματίζει παρόμοιο εμπρόθετο προσδιορισμό. Π.χ.

- για τα καλά λάμουσιν αυτός

- για τα καλά εντισιάμι

4) ΠΟΣΟΤΙΚΑ

a) Ερωτηματικά

- πόσου; (πόσου αρακι χουράει η νταμιτζιάνα)

b) Αναφορικά

- όσου, (όσου κρασι είχιν η μπούκλα του ήπηχιαμι)

- οσουκιάν (δε μας μέλει οσουκιάν μας πιργιλάτι)

γ) Θετικά

- πουλύ, ουλίγου, μάι, πηχιό, κιαρέπι, τόσου, καμπόσου, τίπουτα(c), καντίπουτα(c), απάνου - κάτου, ντιπι, ντιπι για ντιπι, κάργα, κλπ.

Με την πρόθεση για μερικά από τα παραπάνω επιρρήματα σχηματίζουν εμπρόθετο προσδιορισμό που δηλώνουν ενδεικτικά ή κατά προσέγγιση την ποσότητα. Π.χ.

- παραεινι κάργα του καζάνι (απάντηση στην ερώτηση: είνι κάργα του καζάνι)

- παραεινι ντιπι (απάντηση στην όπωψη: είνι ντιπι αυτός)

5) ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΑ

- αχά, έμι, ναι, μάλιστα, βέβια, σουστά, αλήτχεια, κλπ.

Δα έρθτι μι τιμάς: (απάντηση) έμι ή αχά κλπ. Άλλα βεβαιωτικά τα οποία υποκαθιστούν καταφοτικές απαντήσεις είναι τα παρακάτω:

- δα βάλτι αρμά φέτου; (απάντηση) — πώς όχι = δηλαδή ναι

- δα μάστι κι ισείς σιαλιάκια; (απάντηση) — γιατί όχι = δηλαδή ναι

Επίσης οι ίδιοι τύποι καταφατικών απαντήσεων ισχύουν και στην περίπτωση αρνητικών ερωτήσεων. Π.χ.

- δε δα βάλτι αρμά φέτου:

- δε δα μάστι κι ισείς σιαλιάκια;

6) ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΑ

- τόχατι(c), αμπουρει, δήθιν, ίσους, τάχα κλπ.

- αμπουρεί να μην είνι ικεί

- καρώντι τόχατι(c) πως έχει παράδις

7) ΑΡΝΗΤΙΚΑ

- οχι, δε(v), μη(v) κλπ.

- Βαρισέτι λαγός; (απάντηση) — οχι

- δε δα κάμπιτι καλά

- μην τις του πεις αυτό

Από τα παραπάνω αρνητικά τα δύο τελευταία χρησιμοποιούνται σε μερικές περιπτώσεις και σαν ούνδεσμα.

8) ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

1) Τοπικά

- αμπρουσάτο (θετικός), αμπρουστήπιρα ή μάι ή πηχιό αμπρουσάτο (συγκριτικός), ντιπι αμπρουστά (υπερθετικός).

- σιμά (θετ.), σιμότιρα ή μάι ή πηχιό σιμά (συγκριτ.), ντιπι σιμά (υπερθ.).

—χαμηλά (θετ.), χαμηλότερα ή μάι ή πχιό χαμηλά (συγκριτ.), ντπ χαμηλά κλπ. (υπερθετ.).

2) Χρονικά

—νουρίς (θετ.), νουρίτερα (συγκρ.), ντπ νουρίς (υπερθ.)

—ύσταρνα(c) (θετ.), υστιρότερα (συγκριτ.), ντπ ύσταρνα(c) (υπερθετ.).

—προυτού (ή πριν) (θετ.), προυτύτερα (συγκριτ.), ντπ πριν (ή προυτού) κλπ. (υπερθετ.).

3) Τροπικά

—αχαμνά (θετ.), αχαμνότερα ή μάι ή πχιό αχαμνά (συγκριτ.), ντπ αχαμνά (υπερθετ.).

—καλά (θετ.), καλύτερα(c) ή μάι ή πχιό καλά (συγκριτ.), ντπ καλά (υπερθετ.).

—βαιστά (θετ.), μάι ή πχιό βαιστά (συγκριτ.), ντπ βαιστά κλπ. (υπερθετικός).

4) κ.λ.π.

I. ΔΕΞΙΛΟΓΙΟ

(Συντομογραφίες)

— ἄρθ. α.	ἄρθρο αόριστο
— ἄρθ. ο.	ἄρθρο οριστικό
— αντ.	αντωνυμία
— επθ.	επίθετο
— επρ.	επίρρημα
— κλ. πρ.	κλητική προσφώνηση
— κύρ. δ.	κύριο όνομα
— μόρ. μλ.	μόριο (μελλοντικό)
— ουσ.	ουσιαστικό
— πρθ.	πρόθεση
— ρήμ.	ρήμα
— σνδ.	σύνδεσμος

A

αγκούρκα, επρ. = καβάλα στην αμωμπλάτη κάποιου αγκίλγουρα(c), επρ. = γρήγορα (και αγρήγουρα(c) άλλοινοι, αντ. = άλλοι
 άλλουτι, επρ. = άλλοτε
 αμπουρεί, ρήμ. = μπορεί, είναι δυνατόν (γ' ενικ. πρόσ. αριστ. ενεστ. του ρήμ. αμπουρώ)
 αμπουρούμι, ρήμ. = μπορούμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. αμπουρώ)
 αμπρούμπα(c), επρ. = μπρούμπα
 αμπρουστά, επρ. = μπροστά
 αντάμα, επρ. = μαζί
 αενάντι, επρ. = πάλι, ξανά
 άξεφνας, επρ. = ξαφνικά
 απάνου, επρ. = επάνω
 απάνου - κάπου, επρ. = περίπου
 απηδήσουμι (να), ρήμ. = να πηδήσουμε (α' πληθ. πρόσ. υποτ. αριστ. του ρήμ. απηδώ)
 απού, πρθ. = από
 απουγάλια, επρ. = σιγά (απού γάλια-γάλια = σιγά - σιγά)
 αρά, κλ. πρ. = έ, βρε κλπ. (για ένα ή πολλά πρόσωπα)
 αραβάνι, επρ. = τροχάδην (και επι αλόγων κλπ.)
 αρακί, του, ουσ. = (η) ρακή
 αρμά, η, ουσ. = λάχανο Ευνισιμένο με Ζωμό
 αυτρινοί, αντ. = αυτοί
 αχά, επρ. = ναι
 αχαμνά, επρ. = άσχημα
 αψηλώσουμι (δα), ρήμ. = θα ψηλώσουμε (π.χ. ένα αντικείμενο με σκοπό να πετάξει στον αέρα). (α' πληθ. πρόσ. ορ. μέλλ. του ρήμ. αψηλώνου)

B

βαίσιν, ρήμ. = έγυρε (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αρ. του ρήμ. βαίζου)
 βαϊστά, επρ. = γέρνοντας, γυρτά.
 βάλιτι (δα) (β' πληθ. πρόσ. ορ. μέλλ. του ρήμ. βάζου)

βαριστέτι, ρήμ. = χτυπήσατε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. αριστ. του ρήμ. βαραίνου)
 βασιμοηλιό, επρ. = ηλιοβασίλεμα, κατά το ηλιοβασίλεμα βέβια, επρ. = βέβαια
 βίρα, επρ. = ολοένα, συνέχεια

Δ

δα, μόρ. μλ. = θα
 δήθιν, επρ. = δήθεν, τάχα
 δρόκινου, του, ουσ. = ροδάκινο (πληθ. δρόκινο)

E

εβαλέτι, ρήμ. = βάλατε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. αριστ. του ρήμ. βάζου)
 ειππι, ρήμ. = είπατε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. αριστ. του ρήμ. λέγουσα)
 εμαστέτι, ρήμ. = μαζέψατε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. αριστ. του ρήμ. μαζώνου)
 έμι, επρ. = ναι αμέ,
 εντισάμι, ρήμ. = μπλέξαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αριστ. του ρήμ. αντών;) (σπάνιος ο ενεστώτας)
 έρθιτι (δα), ρήμ. = θα έρθετε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. του ρήμ. έρχουμι)
 ερχισέτι, ρήμ. = ερχόσαστε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. έρχουμι)
 ερχουμέστι, ρήμ. = ερχόμαστε (α' πληθ. πρόσ. της παραπάνω περιπτώσης)
 ετοιά (και εταιτιά), επρ. = έτοι, κατ' αυτό τον τρόπο

Z

ζμούριγια, επρ. = σούρουπο, κατά το σούρουπο

H

ήπιχιαμι, ρήμ. = ήπιαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αριστ. του ρήμ. πίνουν)

I

ιγώ, αντ. = εγώ
 ιδώ (και ιδώσια, ιδώθι), επρ. = εδώ
 ικει (και ικεΐα), επρ. = εκεί
 ιλάτι, ρήμ. = ελάτε (προστακτική αρ. του ρήμ. έρχουμι)
 ιεαρχής, επρ. = από την αρχή
 ιπέρσι, επρ. = πέρσι, τον προηγούμενο χρόνο
 ισους, επρ. = πιθανόν, ενδέχεται, ισως
 ισύ, αντ. = εσύ
 ιφέτου, επρ. = φέτος, εφέτος
 ιιφιραν, ρήμ. = έφεραν γ' ι πληθ. πρόσ. οριστ. αριστ. του ρήμ. φέρνουν)
 ιιφτυχώς, επρ. = ευτυχώς, για καλή τύχη
 ιιχτέ(c) επρ. = χθες
 ιιψέ(c), επρ. = εψές, ψές

K

κάγκαμμιάφουρα(c), επρ. = καρμία φορά, ποτέ (και κάγκαμμιάφρα(c))
 κάδισ, η, ουσ. = καδί, βαρέλι
 κάμπιτι (δα), ρήμ. = θα κάνετε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλοντ. του ρήμ. κάμπου και απάντια κάμνου)
 καμμιάφουρα(c) και καμμιάφρα(c), επρ. = ποτέ, καμμιά φορά (με την πρόθεση από υ σημαίνει: πότε - πότε μερικές φορές)
 καμπόσους-η-σου, (ου-η-του), επθ. = ο κάπιος, ο οκουστός, που μεγαλοπιάνεται
 καμπόσου, επρ. = λίγο
 κάμπουσθινά, επρ. = πουθενά, σε κανένα μέρος
 καμώνιπτι, ρήμ. = καμώνεται, κάνει πως (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. καμώνουμι)
 καντινούστα(c), επρ. = τίποτα, τίποτα απολύτως
 κάργα, επρ. = γεμάτα, μέχρι το χείλος
 καραι, επρ. = απέναντι
 καρτιρούμι (δα), ρήμ. = θα περιμένουμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. του ρήμ. καρτιρώ)
 καταγή(c), επρ. = κάτω στο χώμα, κάτω στο έδαφος
 καταϊδώ (και καταϊδώια), επρ. = προς τα εδώ (και καταϊδώ ή καταϊδώια)
 κατακει (και κατακείσα) επρ. = προς τα εκεί (και κατακει κει ή κατακείσα)
 κάτου, επρ. = κάτω
 κάτσου (δα), ρήμ. = θα καθήσω (α' ενικ. πρόσ. οριστ. κάτσου)

μέλλ. του ρήμ. κάθουμι) (με το να σχηματίζει υποτακτική = να καθήσω)
κινέτι, επρ. = πολύ
κινήσουμι (δα) ρήμ. = θα ξεκινήσουμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. του ρήμ. κινώ)
κλωθισέστι, ρήμ. = γυρνάτε, τριγυρνάτε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. κλώθουμι)

Λ

λάμουσιν, ρήμ. = βυθιστηκε, βάλτωσε (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. λαμώνου)

Μ

μάι, επρ. = περισσότερο, πιο
μάστι (δα), ρήμ. = θα μαζέψετε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. του ρήμ. μαζώνου)
μιμιάς, επρ. = μεμιάς, αμέσως
μι τιμάς, = με εμάς (με την πρόθεση με)
μόνου, επρ. = μόνο, μονάχα
μούγκι, επρ. = μόνο, μονάχα
μπιριντζί, επρ. = πολύ καλά, ωραία
μπόντιστε του, ρήμ. = τρύπησε το (προστακτική αορίστου του ρήματος μπουνττώ)
μπούκλα, η, ουσ. = φλασκί, είδος Εύλινου ακεύους για νερό κλπ.

Ν

νουρίς, επρ. = νωρίς
ντάίμα, επρ. = πολλές φορές, πυκνά, συχνά
νταριτζάνα, η, ουσ. = δαμιζάνα (και ντραμιτζάνα)
ντην, επρ. = εντελώς
ντην για ντην, επρ. = τελείως, πέρα για πέρα

Ο

όξου, επρ. = έξω
όπους, επρ. = όπως
όπουτικιάν, επρ. = οποτεδήποτε
όσουκιάν, επρ. = οσαδήποτε
ουλίγου, επρ. = λίγο
ουμιλιθηκάμι, ρήμ. = μιληθήκαμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. ουμιλιέμι)
ουνιού, επρ. = πίσω
ούνου, επρ. = οπουδήποτε
ουπουζδήποτι, επρ. = οπωαδήποτε
ουπουκιάν, επρ. = όπου και να είναι, οπουδήποτε
ουραία, επρ. = ωραία

Π

παγαίνουμι, ρήμ. πηγαίνομε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. παγαίνου)
παλαγιζάμι, ρήμ. = ψάχναμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. παλαγιζου)
πάμι (δα), ρήμ. θα πάμε (α' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλοντος του ρήμ. παγαίνου)
πανουθ(εό)—(ιό), επρ. = επάνω, επάνω από αυτό
παντέρα, η, ουσ. = χαρταετός
παραείνι, επρ. = είναι πολύ περισσότερο
πηλαλητόν, επρ. = τραχάδην, τρέχοντας
πήτι (δα), ρήμ. = θα πήτε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλοντος του ρήμ. λέγου)
πιδικλουσιν, ρήμ. = μπέρδεψε, τήλιξε (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. πιδικλουσιν)

ριστ., αορίστ. του ρήμ. πιδικλώνου)
πιρασάτι, ρήμ. = περάσατε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. πιρνώ)
πιργιλάτι, ρήμ. = κοροϊδεύετε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. πιργιλώ)
πότι, επρ. = πότε
πότι - πότι, επρ. = κάπου - κάπου, μερικές φορές
πουθινά, επρ. = πουθενά
πουλύ, επρ. = πολύ
προυπόντουν, επρ. = προπάντων
προυπύτρα(c), επρ. = πριν, πιο μπροστά, προηγουμένως
προυχτέ(c), επρ. = προχθές
προυψέ(c), επρ. = προψές
πυρώνισι (να), ρήμ. = να ζεσταίνεσαι (β' ενικ. πρόσ. αορίστ. του ρήμ. πυρώνουμι)
πχό, επρ. = περισσότερο

Σ

σιά, πρθ. = προς τα (υποδηλώνει κατεύθυνση)
σιαδώ (και σιαδώια), επρ. = προς τα εδώ (και σιαδώ ή σιαδώια)
σιακάτου, επρ. = προς τα κάτω
σιακει (και σιακεια), επρ. = προς τα εκεί (και σιακει ή σιακεια)
σιαλιάκια (τα), ουσ. = σαλιγκάρια (ενικ.: του σιαλιάκι)
σιαμέσσα, επρ. = προς τα μέσσα
σιαδέσου, επρ. = προς τα έξω
σιαπάνου, επρ. = προς τα επάνω
σιρό, επρ. = κοντά
σουγκλί, του, ουσ. = σουβλί

Τ

ταμπρούμπα(c), επρ. = μπρούμπα
τάχοτι(c) επρ. = δήθεν, τάχα
ταχά, επρ. = αύριο
τίπουτα(c), επρ. = τίποτε
τιργιάζει, επρ. = ταιριάζει, αρμόζει (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. τιργιάζου)
τράβιειν, ρήμ. = πήγε, προχώρησε (γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρήμ. τραβώ)
τρουγιούρου - γυούρου, επρ. = γύρω-γύρω (ή μόνο: τρουγιούρου)
τοάκνα (τα), ουσ. = φρύγανα (ενικ.: του τοάκνου)
τώραιά, επρ. = τώρα, τώρα αμέσως

Υ

υπηρτώργια(c), επρ. = προηγουμένως, πριν
ύσταρνα(c), επρ. ύστερα, μετά

Φ

φάτου, επρ. = εφέτος
φκιάντι, ρήμ. = κάνετε (β' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρήμ. φκιάνου)
φκιάσει (να), ρήμ. = να κάνει (γ' ενικ. πρόσ. υποτακτ. αορίστ. του ρήμ. φκιάνου)
φκιάσουμι (δα), ρήμ. = θα κάνουμε (α' πληθ. πρόσωπο οριστ. μέλλοντος του ρήμ. φκιάνου)

Χ

χαμπηλά, επρ. = χαμηλά
χαραές, επρ. = από τα χαράματα, χαράματα
χώργια, επρ. = χωριστά

Δ' Η παράστασή μας

Τώρα που οι παραστάσεις των Εκκλησιαζουσών είναι παρελθόν της πολιτιστικής ζωής της πόλης μας, τώρα που δύσες κριτικές ήταν να γίνουν γράφτηκαν, με την σχετική ωριμότητα και μελαγχολία που ακολουθεί μετά τη μεγάλη έξαρση της παράστασης, θέλουμε κι εμείς λίγα λόγια να πούμε εκ των ένδων, και να γραφτούν αυτά στο «δικό

Χιονίας Χαρούλη και Ευθυμίας Μώκιου

μας» περιοδικό. Οι 2.000 θεατές που είδαν την παράσταση ας είναι μάρτυρες της επιτυχίας της. Εμείς παραθέτουμε δύσες κριτικές γράφτηκαν στον τοπικό τύπο.

Τώρα λοιπόν που συήσαν τα φώτα και όλα τα μέλη της θεατρικής μας ομάδας ξεκουράζονται και ψάχνουν το επόμενο έργο που θ' ανεβεί, ας πούμε λίγα για το παρασκήνιο, τη διαδικασία την πολύπονη, απ' τη στιγμή που γεννήθηκε η ιδέα μέχρι την μέρα πραγμάτωσή της.

Γιατί ας μην ξεχνάμε ότι για έναν ερασιτεχνικό θίασο, αυτό που μετράει περισσότερο είναι αυτή ακριβώς η διαδικασία: το πνεύμα συντροφικότητας που αναπτύσσεται, η εμπειρία της ομαδικής δουλειάς, η προσπάθεια να ξεπεράσει κανείς, με τη βοήθεια του σύνολου, τον εαυτό του ή και τις φοβίες του πολλές φορές, η επιμονή και υπομονή που χρειάζεται για να αποδύσει κανείς ένα χαρακτήρα που δεν έχει σχέση με το δικό του, οι ατέλειωτες συζητήσεις, διαφωνίες, αναλύσεις και πάνω απ' όλα η αίσθηση της δημιουργίας και της προσφιέράς..

«Εκκλησιάζουσες»

Από αριστερά προς τα δεξιά: 1) Δάιου Γιώτα, 2) Μπέκας Γιώργος, 3) Μώκιου Ευθυμία, 4) Θωμαΐδης Αϊκης, 5) Ζωγραφοπούλου Κατερίνα, 6) Ζωγραφοπούλου Ζωή, 7) Μπακαλιός Τάσος, 8) Μπαδόλα Κατερίνα, 9) Σαμαράς Γιώργος, 10) Παπακόπας Κώστας, 11) Χαρούλη Χιονία, 12) Χριστίδης Περικλής, 13) Σαγρή Μάρια, 14) Σαμαράς Θόδωρος

Η ιδέα για το ανέβασμα του έργου, γεννήθηκε μέσα σε μια «PUB» τον περασμένο χειμώνα και αμέσως αγκαλιάστηκε από ενθουσιώδεις και ταλαντούχους νέους ανθρώπους, που στρώθηκαν μαζί μας με ζήλο στη δουλειά. Ήταν τόσο μεγάλο το μεράκι μας για το έργο αυτό, που σιγά - σιγά ζυμώνονταν και πλάθονταν μέσα από μας τους ίδιους, που εί περάστιες δυσκολίες που αντιμετώπισε η απ' όλους ανεξάρτητη αρχικά ομάδα μας, δυνάμιες που πείσμα μας για την πραγμάτωση αυτού που ονειρεύουμασταν.

Οι πρώτες αναγγύσεις μέσα α' ένα σπίτι, τα πρώτα χρήματα απ' την ταέπη μας. Μέχρι που η αναζήτηση κάποιου μόνιμου χώρου μας έφερε στο σύλλογο αποφοίτων.

Και θα ήταν άδικο να μην αναφέρουμε την αμέριστη συμπα-

ράσταση του συλλόγου που αγκάλιασε και στήριξε την προσπάθειά μας, που πάλεψε στο πλευρό μας, που ρισκάρησε τα λιγοστά και τόσο πολύτιμα λεφτά του και σήκωσε ένα μεγάλο μέρος του βάρους αυτής της παράστασης στις πλάτες του.

Η εμπιστοσύνη και η απλόχερη αγάπη που έδειξε σε μας το συμβούλιο του συλλόγου, εμάς που ούτε μας ήξερε καλά - καλά, μας κάνουν σήμερα να λέμε με περιφάνεια ότι ανήκουμε και μεις στο σύλλογο κι ότι θα προσπαθήσουμε εκτιμώντας αυτήν την αγάπη ν' ανταποδώσουμε.

Φτάνουμε λοιπόν στα τέλη του Ιούνη να ψάχνουμε για νέο ακρινοθέτη, για χώρο για τις δοκιμές και για έμψυχο υλικό γιατί το έργο απαιτούσε πολλά άτομα και η καλή διάθεση των 10 περίπου ατόμων δεν έφτανε ούτε

Από αριστερά προς τα δεξιά: Χριστίδης Περικλής, Σαμαράς Θόδωρος

κι αν παιζαμε 5 ρόλους ο καθένας. Στην κρίσιμη αυτή στιγμή όπου η ένταση κι η αγωνία για το μέλλον της ομάδας κορυφώθηκαν εμφανισθήκε σαν από μηχανής θεός ο Χρήστος Μπαταντζής, που παρ' όλους τους ενδιασμούς του για μια νέα δική του οκτηνοθετική δουλειά, πεισθήκε να μας αναλάβει.

Επειδή οι περισσότεροι έφεραμε τον Χρήστο κι είχαμε εμπιστοσύνη στη θεατρική του άποψη, αφεθήκαμε με ανακούφιση να μας διδάξει.

Ακολουθεί μια περίοδος 10 ημερών περίπου που κάνουμε πρόβες σ' έναν παιδικό σταθμό ανάμεσα σε κούκλες και καρεκλάκια. Η μουσική γράφεται στην «PUB» Ανδρομέδα με πρωτόγονα μέσα.

Και σα να μην έφταναν όλα

αυτά φεύγουν δύο βασικά μέλη της ομάδας γιατί έπρεπε να παν πρόωρα στο στρατό. Το ουασιστικό στήσιμο του έργου έγινε από 4 Αυγούστου και μετά στο Θερινό θέατρο που για μας ήταν πραγματικά θερινό, μιας κι' από τις 6 μέχρι τις 8 το απόγεμα που είμασταν εκεί, είχαμε τον ήλιο να μας χτυπάει κα τακούτελα. Η πίεση του χρόνου μέχρι τις 27 που θα είχαμε πρεμιέρα ήταν φοβερή. Παρ' όλα αυτά ο Χρήστος Μπαταντζής κα τάφερε κλέβοντας χρόνο ακόμη κι απ' τον ύπνο του, να στήσει το έργο με συνέπεια και ομολογουμένως αξιοθαύμαστη για τον ανήσυχο χαρακτήρα του υπομονή.

Η κούραση κι' η αγωνία, ανταμείφηκαν στο έπακρο από το θερμό χειροκρότημα, την έντο-

νη μέρα της πρεμιέρας.

Ελπίζουμε οι «Έκλησιά Ζουσες» να ταξιδέψουν και σ' άλλες πόλεις, και του χρόνου το καλοκαίρι στο φεστιβάλ της Ιθάκης.

Η αισθηση ότι προσφέραμε μια ευχάριστη βραδυά σ' όλους αυτούς που μας τίμησαν με την παρουσία τους, μας δημιουργεί την έφεση για το ανέβασμα νέου έργου.

B' Τί έγραφε ο τοπικός τύπος

ΑΠΟΛΑΥΣΤΙΚΕΣ ΟΙ -ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕΣ-

Την Τετάρτη ανέβηκε στο Θερινό θέατρο η κωμωδία του Αριστοφάνη «Εκκλησιά Ζουσες». Ήταν μια απολαυστική και θαυμάσσα παράσταση που επαναλήφθηκε την Πέμπτη και χειροκροτήθηκε θερμά από τους θεατές της. Ο περιορισμένος σημερινός χώρος δεν επιτρέπει να επεκταθούμε σε λεπτομέρειες, που τις αφήνουμε αναγκαστικά για την άλλη εβδομάδα. Τώρα όμως πρέπει να πούμε ότι όσοι δεν την παρακολούθησαν πρέπει να την δούν, στην πρώτη της επανάληψη, για να διασκεδάσουν με τα ευφυολογήματα και τα «καλαμπούρια» του Αριστοφάνη, αλλά και να διαπιστώσουν ότι οι κοινωνικές, πολιτικές κ.τ.λ. καταστάσεις της αρχαιότητας επαναλαμβάνονται αναλλοίωτες και σήμερα. Γι' αυτό και τα κείμενα του Αριστοφάνη διατηρούν μια καταπληκτική φρεακάδα κα ιεπικαιρότητα. Μια ώσταση όμως απαραίτητη. Οι θεατές να μη πάρουν μαζί τους τα ανήλικα παιδιά. Γιατί ο Αριστοφάνης έγραψε τις κωμωδίες του για τους μεγάλους. Δεν ήταν προφήτης να έρει ότι οι νεοελλήνες θα κουβαλούν και τα παιδιά τους, να ακούσουν και να ιδουν κάτι που δεν είναι για την ηλικία τους.

Ο κ. Χρήστος Μπαταντζής που είχε όλο το βήχος και την ευθύνη της παράστασης, πέτυχε πραγματικό άθλο και δικαιώσας τις προσδοκίες του Συλλόγου Αποφοίτων που ανέλοβε να στηρίξει ένα τόλμημα που απαιτεί οικονομικές και άλλες θυσίες, δυσβάσταχτες για ένα Σύλλογο, χωρίς επιχορηγήσεις και άλλους πόρους.

Αυτά, προς το παρόν, για να τα Εαναπούμε λεπτομερέστερα σε άλλο ση-

μείωμα.

Η παράσταση θα επαναληφθεί στις 6 και 7 Σεπτεμβρίου.

Φωνή της Ναούσης
30/8/86

* * *

ΟΙ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕΣ»

Μια αξέλογη παράσταση, που την χαρακτηρίζει η πολὺ καλή ερμηνεία των ερασιτεχνών ηθοποιών, η σύγχρονη και νωνική σάτιρα, τα έξυπνα φραστικά ευρύματα και το άφθονο γέλιο, μας παρουσιάσει την Τετάρτη και Πέμπτη το θεατρικό τμήμα του Συλλόγου Αποφοίτων σε σκηνοθεσία Χρήστου Μπαταντζή. Το έργο στηρίζονταν θεματικά στις «Εκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη αλλά προσαρμοσμένο στην σημερινή κοινωνική πραγματικότητα, τα προβλήματα της οποίας — όπως φαίνεται — δεν είναι διαφορετικά από εκείνα των μακρινών μας προγόνων.

Ολοκληρωμένη κριτική παρουσιάσεις της παράστασης θα γίνει από τον συνεργάτη μας Κώστα Κόλλα, στο επόμενο φύλλο.

Να σημειώσουμε μόνο τους συντελεστές της παράστασης που είναι:

Σκηνοθεσία - Σκηνογραφία: Χρήστος Μπαταντζής.

Ηθοποιοι κατά αλφαριθμητική σειρά: Αποστόλου Σπυριδούλα, Βάντος Δημήτρης, Δαρδαμάνου Στέλλα, Ανδρέας - Λάζαρος Θωμαΐδης, Μητσάνης Δημήτρης, Μπακαλίος Τάσος, Μπέκας Γιώργος, Μώκιου Ευθυμία, Παπακώτας Κώστας, Πετρά Δανά, Σαγρή Μαρία, Σαμαράς Γεώργος, Σαμαράς Θόδωρος, Χαρούλη Χιονία, Χριστίδης Περικλής.

Χορός: Αποστόλου Σπυριδούλα, Δαιου Γιώτα, Δαρδαμάνου Στέλλα, Ζάμπα Άννα, Ζωγραφούλου Κατερίνα και Ζωή, Μπαδάλα Κατερίνα, Πετρά Δάνα Σαγρή Μαρία, Χαρούλη Χιονία, Χασιώρα Ζωή.

Μουσική: Βαρβέρης Λάζαρος (κιθάρες), Κτώνας Αναστάσης (μπουζούκι - φλογέρα - σαξόφωνο). Ανδρέας - Λάζαρος Θωμαΐδης (κρουστά).

Νέοι Καιροί
30/8/86

* * *

ΟΙ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕΣ»

Το τόλμημα του Συλλόγου Αποφοίτων

Η επιτυχία που σημειώνουν οι κωμωδίες του Αριστοφάνη και σήμερα ύστερα από 24 περίπου οιώνες, αποδεικνύουν ότι ουσιαστικά δεν άλλαξε τίποτα από τις κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις που επικρατούσαν

στην αρχαία Ελλάδα του 4ου αιώνα π.Χ. Και πόλεμοι υπήρχαν και φαύλοι πολιτικοί και θεωρίες περί κοινοκτηματισμούς και δικτατορίες και τυραννίες. Όλα αυτά τα σατύριζε ο Αριστοφάνης με το ανεπανάληπτο πνεύμα του και χωρίς να «χαρίζει κάστανα σε κανένα».

Γι' αυτό και ο σύγχρονος θεατής, ακόμα κι αν δεν έχει σαφή γνώση των γεγονότων της εποχής του Αριστοφάνη, μπορεί άνετα να καταλάβει, να γελάσει, αλλά και να προβληματιστεί με τις κωμωδίες του, πράγμα δύσκολο όταν πρόκειται για τραγωδίες που συνδέονται με την ιστορία και τη μυθολογία.

Στις «Εκκλησιάζουσες» ο Αριστοφάνης χρησιμοποιεί τον μύθο της γυναικοκρατίας για να κεντρίσει το φιλότιμο των Αθηναίων που είχαν πάψει να ενδιαφέρονται για τα κοινά. Έβαλε τις γυναίκες να γίνουν βουλευτίνες («Εκκλησιάζουσες») να νομοθετήσουν την κοινοκτηματισμή των αγαθών και του εαυτού τους, σα να έλεγε στους συμπατριώτες του Αθηναίους: «Τέτοιοι που είστε, τέτοια πρέπει

να πάθετε». Κατά βάση ο Αριστοφάνης, παρά τις αθυροστομίες του και τα σόκιν, είναι ο συντηρητικός της εποχής του και κοροϊδεύει με άγριο σαρκασμό τις θεωρίες περί κοινοκτηματισμούς κ.τ.λ. που θεωρούσε ουτοπίες.

Το ανέβασμα αυτής της δροσερής κωμωδίας στη Νάουσα ήταν ένα τόλμημα του Συλλόγου Αποφοίτων και του Χρήστου Μπαταντζή που ανέλαβε να το πραγματοποιήσει, παρά τις κακές του εμπειρίες από το παρελθόν που, όπως, ομολογεί στο σημείωμά του στο πρόγραμμα της παράστασης είχε κάνει όρκο να μη ξανασχοληθεί με τη σκηνοθεσία. Το μεράκι όμως υπεριαχούσε και τον έκανε να πατήσει τον όρκο του. Κι' έτσι είχαμε την ευκαιρία να χαρούμε μια ωραία παράσταση. Σ' αυτό βοήθησαν αποτελεσματικά και όλοι οι συνεργάτες του, αλλά ωφέλησε και ο ανταγωνισμός - όμιλλα με το αντίστοχο τμήμα του Π.Κ.Ν. Μακάρι οι ανταγωνισμοί να έχουν τέτοια αποτελέσματα και σε άλλους τομείς.

Τους κύριους ρόλους κράτησαν με άνεση η Ευθυμία Μώκιου που έδωσε μια θαυμάσια Πραξιγόρα, ο Ανδρέας -

Θωμαΐδης Ακης, Μπέκας Γιώργος

Λάζαρος Θωμαΐδης στο ρόλο του συζύγου της, η Στέλλα Δαρδαμάνου ως κορυφαία καθώς και οι υπόλοιποι σε χαρακτηριστικούς ρόλους. Τους αναφέρουμε με τη σειρά: Σπυρίδούλα Αποστόλου, Δημ. Βάντσης, Δημ. Μητσιάνης, Τάσος Μπακαλός, Γιώργος Μπέκας, Κώστας Παπακώτας, Μαρία Σαγρή, Γιώργος και Θεοδ. Σαμαράς, Χιονία Χαρούλη, Περικλής Χριστίδης. Το χορό συμπλήρωναν οι Γιώτα Δάιου, Άννα Ζαμπα, Κατερίνα και Ζωή Ζωγραφοπούλου, Κατερίνα Μπαδόλα και Ζωή Χασιούρα.

Το έργο συνοδεύονταν από ηχογραφημένη μουσική που εκτελούσαν οι Λάζαρος Βαρβέρης, Αναστ. Κτώνας και Ανδρέας Λαζ. Θωμαΐδης, οι οποίοι είναι και οι «δράστες» του μουσικού

κάπως μεγαλύτερα θα φέρουν σε δύσκολη θέση τους γονείς τους που δεν θα μπορέσουν να παρακολουθήσουν με άγριο τις αθυροστομίες του έργου και τις ανάλογες ακατάλληλες χειρονομίες, που δεν ήταν δυνατόν ν' αφαιρεθούν, γιατί, όπως αωστά σημειώνεται στο πρόγραμμα, «Αριστοφάνης χωρίς αθυροστομίες δεν γίνεται. Θα έμοιαζε με σκορδαλιά χωρίς σκόρδο».

Φωνή της Ναούσης
6/9/86

-ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕΣ-

Κριτική από τον Κώστα Κόλλα

Αν όπως έχει γράψει ο Μπρεχτ «ανά πάντα δυσλειά του Θεάτρου όπως

Πετρά Δάνα, Χριστίδης Περικλής

κράματος που ακούσαμε και που στηρίζονταν σε λακά και δημοτικά μοτίβα, συμπληρωμένα με δικές τους «τσόντες».

Τα σκηνικά - πάλι σε σχέδια Μπαντάντζη - εκτέλεσαν οι Δημ. Βάντσης, Α—Λ. Θωμαΐδης και Γιώργος και Θόδωρος Σαμαράς. Βλέπουμε δηλαδή ότι στη θεατρική ομάδα του Συλλόγου Αποφοίτων υπάρχουν πρόσωπα που είναι συγχρόνως και ηθοποιοί, και μουσικοί, αλλά και κατασκευαστές σκηνικών!

Το έργο θα επαναληφθεί, όπως προαναφέραμε και σήμερα και αύριο. Όσοι δεν το είδαν ας μη το χάσουν. Μόνο να φροντίσουν να πάνε χωρίς τα μικρά παζιά τους. Τα πιο μικρά αντουχούν τους άλλους θεατές, ενώ τα

και των άλλων τεχνών είναι η ψυχαγωγία των ανθρώπων» τότε ασφαλώς η παράσταση του Συλλόγου Αποφοίτων Ναούσης με τις «Έκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη, πέτυχε απόλυτα το σκοπό της. Ο κόμος, που σχεδόν γέμισε στις δύο προηγούμενες παραστάσεις το θέατρο και γέλασε και διασκέδασε και το χειροκρότημα στο τέλος της παράστασης ήρθε να επιβραβεύσει όλους τους συντελεστές της που έφεραν σε πέρας με επιτυχία μια τόσο δύσκολη προσπόθετα. Επειδή όμως το αποτέλεσμα μιάς θεατρικής παράστασης είναι το προϊόν λεπτών και περιπλοκών χειρισμών για την πρόσμιξη φαινομενικά ανομοιογενών στοιχείων, που όμως δίνουν ένα συγκριμένο αισθητικό αποτέλεσμα, πιστεύω

πως η κριτική είναι απαραίτητη για όλους όσους συμμετέχουν σ' αυτήν την δαδικασία.

Όχι βέβαια για να γίνει επιδειξη κάποιων γνώσεων όταν υπάρχουν, αλλά για επισημανθούν από κάποιον έξω από αυτή τη διαδικασία τα αρνητικά η θετικά στοιχεία ώστε εφόσον είναι δυνατόν, να ελαχιστοποιηθούν τα πρώτα και να προβληθούν αωστότερα τα δεύτερα. Ο Χρήστος ο Μπαντάντζης με την πείρα του προηγούμενου έργου του έστησε μια πάρα πολύ καλή παράσταση, ευρηματική σε πολλά σημεία και αξιοποίησε αωστά το έμψυχο υλικό που διέθετε. Όχι απόλυτα και αυτό γιατί ακριβώς η απουσία ενιαίου υποκρατικού ύφους έκανε σε κάποιες σκηνές να πέφτει ο ρυθμός και να χάνεται ο συντονισμός. Όμως στο σύνολό της η παράσταση πήγε πολύ καλά και υπήρχαν σκηνές απολαυστικές όμως εκείνες του Βλέπουρου και του Χρεμπ (Θωμαΐδης - Μπέκας) η αποκάλυψη των γυναικών καθώς πετούν τα αντρικά ρούχα με στριπ-τζ, η σκηνή με τις κοπέλες με τα πανέρια, η σκηνή με τη γριά, τη νέα και το μεθυσμένο νέο (Πετρά - Χαρούλη - Χριστίδης).

Αντίθετα, η σκηνή που ίσως θα πρέπει να «ξαναδεί» ο Χρήστος είναι εκείνης με τον Χρεμπ που ετοιμάζει να παραδώσει την περιουσία του. Κατά τη γνώμη μου η σκηνή αυτή είναι μια από τις καλύτερες του κειμένου, με ένα φοβερά γρήγορο διάλογο όπου ο ένας ηθοποιός «αρνάζει» στην κυριολεξία την ατάκα από το στόμα του άλλου. Και είναι σημαντικό αυτή η σκηνή γιατί μέσα από το διάλογο διαφαίνεται πόσο πολύ λίγο έχουν αλλάξει οι σημερινοί Έλληνες από τότε και πόσο αωστά σκιαγράφησε τον χαρακτήρα του Έλληνα ο Αριστοφάνης.

Όμως αυτός ο διάλογος χάθηκε χωρίς ρυθμό και νεύρο και με την παρουσία των δύο δούλων που μπήκαν αφήνα με την παντομίμα τους. Γιατί τράβηξαν επόνω τους την προσοχή των θεατών ή μάλλον θέλοντας οι θεατές να παρακολουθήσουν και αυτούς και τους άλλους κάπου τα έχασαν όλα...

Όλα τα παιδιά παίζουν με Εεχωριστό κέφι και ζωντάνια, φυσικά υπήρξαν κάποια που Εεχώρισαν. Από τα αγόρια πολύ καλός ο Θωμαΐδης το ίδιο και ο Μπέκας ενώ από τις κοπέλλες άρεσε ιδιαίτερα η Πετρά που ήταν α-

(Συνέχεια στη σελίδα 146)

Αποτυχίες στη μάθηση, των μαθήτων με μειωμένες νοητικές ικανότητες. Χαρακτηρισμός των διαφόρων κατηγοριών παιδιών με ειδικές δυσκολίες στη μάθηση.

Η παρακολούθηση των μαθητών στην τάξη και στο Ψυχολογικό Κέντρο, η συζήτηση με τους δασκάλους και τους γονείς από Διαγνωστική Ομάδα, μου επιφέρουν τα βγάλω μερικά αξιόλογα συμπεράσματα.

Τα Δημοτικά σχολεία έχουν αρκειά λαϊδιά με συμβαρές μαθηματικές δυνοτήτες, αλλά δεν έχουν ανάγκη από ειδική αγωγή. Παρουσιάζουν οχειακά χαμηλό βαθμό ευφρίας, αλλά είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν κατά κάποιο τρόπο τις υποχρεώσεις των σχολείων. Συχρά συνεχίζουν να παρακολουθούν ορισμένα φροντιστήρια εκπαθήσεως (Παράλληλες τάξεις κλπ.).

Ο βαθμός ευφρίας πων παιδιών ανέωρ με βάση το ίγρος του I.Q., ταξινομείται ως κανονική τομούντη χαμηλής βαθμίδας. (I.Q. από 70 - 90).

Ας εξηγήσω δημοσίως τι σημαίνουν πρακτικά οι αριθμοί αυτοί.

Παράδειγμα: Όταν έρα παιδί είναι ηλικίας 6 χρόνων και δείχνει επίπεδο εξελίξεως χαρακτηριστικό παιδιού ηλικίας 5 χρόνων, τότε η ευφρία των είναι: I.Q. = $60 \times 100 : 72 = 84$.

Η τονική εξέλιξη των παιδιών ανήκει στη συγκατατάξη των κανονικών επίπεδο χαμηλής βαθμίδας.

Στην παιδαγωγική ορολογία αντά τα παιδιά περιγράφονται ως δραδυμαθή ή εκπαιδευτικά καθησυχημένα (SLOW LEARNERS

OR EDUCATIONALLY RETARDED). Τα παιδιά αυτά χρειάζονται ειδική μεταχείωση. Π.χ. εξαιρούμενη εργασία κτλ. μέσω στα πλαίσια του Δημοτικού Σχολείου.

Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι τα παιδιά αυτά στην ποινωτική, συγα

ξης (στη διαφοροποίηση, στον προσανατολισμό στο χόρο, στη μηχανή, στην κατανόηση της γλώσσας, στην ικανότητα αφαίρεσης και στη χρήση των εμποιών).

Τα ψυχολογικά τέσσερα, παρά τους περιορισμούς που έχουν, μας πληροφορούν σ' αδρές τουνάκιστον γραμμές, για το βαθμό και το είδος της ευφρίας των συγκατατάξεων τους και μας προσφέρουν έτοι πολύτιμη βοήθεια για διαγνωστικός και πρακτικούς σκοπούς.

Να υπογραμμισθεί ότι το I.Q. (Δείκτης Νοημοσύνης) είναι μόνο εισαγωγή απόγευμα της ψυχολογικής ανάλυσης των περιπτώσεων και ποτέ τελικό αποτέλεσμα.

Τα τεστ εξετάζουν και μετρούν διάφορους παράγοντες, διάφορες ικανότητες και διάφορες μορφές ευφρίας.

Σταχνολογούμε μερικές: Παρατηματικότητα ή δέραμη απώλησης, μηνιονική ικανότητα, συγκέντρωση της προσοχής, αριθμητική ικανότητα, ικανότητα εύρεσης σχέσεων γενικά, καπιτική δέραμη, μηχανική ικανότητα, αραλυτική και σενθετική ικανότητα, γλωσσικός πλούτος, αριθμητική ικανότητα κτλ.

Της Ευγενίας Λεπίδου

Προέδρου Κινητής

Διαγνωστικής ομάδας

Νομού Ημαθίας

οθηματική, σοματική και κοινωνική ανάπτυξη μπορούν να είναι φυσιολογικά. Έχουν όμως χαμηλή τομούντη, δηλαδή δρόσκονται σε κατώτερο βραχίονα των κανονικού. Λεγόμενα αναφερόμενα, στην εργασία αυτή, για τις αιτίες της χαμηλής τομούντης, οι οποίες τακτικά είναι περιβαλλοντικές ή μικροοργανικές κ.τ.λ. Μόνο για παράδειγμα μπορόντας να αναφέρω το πεδίον των HAUSSERMANN που εξέτασε παιδιά με το τεστ αναπτυξιακό δυναμικού, το οποίο δείχνει δινά τα παιδιά χαμηλής ποινωτικής τάξης, είναι αργή ανάπτυξη στο καθένα από τα έξι πεδία τονικής ανάπτυξης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ I.Q. ΥΨΥΛΟΤΕΡΟΥ ΤΟΥ 90

Παιδάκια
με τοσμερή
αράπινη

Παιδιά
με μη τοσμερή
αράπινη

Παιδιά με τομερή νοτέρηση απηναύξη.
(1 ομάδα παιδιών)

Παιδιά με μη τομερή νοτέρηση στην αράπινη. Με μερικές δυσαρμονίες στη λειτουργία των γνωστικών και κινητικών λειτουργιών. (2, 3 ομάδα παιδιών)

Παιδιά με μη τομερή νοτέρηση στην αράπινη. Με διαταραχή μέρη λογική σκέψη. (4 ομάδα παιδιών)

Κατηγορίες βραδυμαθών παιδιών. Δηλαδή παιδιών με κανονική νοημοσύνη και μπλής βαθμίδας.

1. Παιδιά με τομερή, αριθμητική αλλά δραδεία αράπινη.

2. Παιδιά που νοτερούν στην εξέλιξη των λόγων και που οφείλεται σε διαταραχής της συνθήσης.

Πολλά παιδιά της κατηγορίας αυτής έχουν μειωμένη ακονοτική αρτίληψη, έχουν δύναμη καλά ανατυγμένη την οπική απιλήψη, ανγκεκομένη σκέψη και καλή κινητική δεξιότητα, η οποία βοηθά συν διάφορες δραστηριότητές τους. Γι' αυτό στη διάρκεια των ψυχολογικών εξειδίσεων, λόγουν τα πρακτικά τεστ με επιτυχία, δυοκολεύοντας δύναμη στα λεκτικά τεστ που χρειάζονται αριθμητική σκέψη.

3. Παιδιά που παρονοιάζουν προβλήματα αριθμείας από τα παιδιά της 2ης κατηγορίας.

Παρονοιάζουν φυσιολογική εξέλιξη λόγων, εύκολα εκφράζουν η σκέψη τους. Επειδή η οπική αρτίληψη τους είναι διαταραχμένη, στη διάρκεια της δοάσης τους δεν σκέπτονται καλά. Ελαπτωματικά λένουν τα περισσότερα πρωτικά τεστ, σύμφωνα δύναμη με την ηλικία τους λένουν καλά τα λεκτικά τεστ.

4. Παιδιά που δυοκολεύονται στην αρεξάρτητη σκέψη.

Δυοκολεύονται στην εύρεση σχέσεων, αιτιών και αποτελεσμάτων, γι' αυτό λεκτική έκφραση, εξήγηση των δεδομένων, είναι κάπι πολλές σε περιπτώσεις της δυνατότητές τους.

Τα παιδιά αυτά δεν μπορούν να

συγκρίνουν τα απικείμενα και φαινόμενα, δεν δέλπουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των απικείμένων και των προβληματικών καταστάσεων.

Δεν ξεχωρίζουν ομαντικά χαρακτηριστικά των εικόνων.

Τα διάφορα στοιχεία μιας προβληματικής κατάστασης, με δυοκολλίες ερώντων σε ένα συγκαρισμένο ούρολο, γιατί δεν ουλαμβάνουν τις μεταξύ τους σχέσεις. Μ' άλλα λόγια λείπει η συνθετική ικανότητα. Μπορούν δύναμη, γ' αλαγγέλουν πολλές εκφράσεις τις οποίες δεν καταλαβαίνουν και δεν μπορούν να γνωρίζουν τις μεταχειρισθείσες στην συγκεκριμένη κατάσταση.

Είναι αντονόμοι ότι τα παιδιά με I.Q. χαμηλότερο του 90, τα οποία παρονοιάζουν γενικά δραδεία αράπινη, αντιμετωπίζουν πιο έριτρες δυοκολλίες, δύο εγκονίσεις που είναι και ο βαθμός της τοπικής καθινοτέρησης.

Οι δυοκολλίες αυτές παρονοιάζονται συνήθως από τις πρώτες στιγμές που θα φοιτήσει το παιδί το σχολείο.

Παιδιά με γενική νοτέρηση δεν απιλαμβάνονται περιπλόκες οδηγίες των δασκάλων, δεν μπορούν να επιταχθούν στις επολέμες και απαγορεύονται τους.

Η γραφομηνική εξέλιξη των παιδιών αυτών δεν είναι καθόλου ακριβής και ο συντονισμός, κινητικός και οπικός, είναι λίγο αναπτυγμένος.

Η ζωγραφική των παιδιών αυτών ταιριάζει με πρώτη επίπεδο εξελίξεως. Και δύλει οι γραπτές

ασκήσεις, όπως π.χ. η απιγραφή των γραμμάτων, προκαλούν πολλές δυσκολίες.

Το λεξιλόγιο των παιδιών αυτών είναι φτωχό. Η σύνταξη των προτάσεων απλοποιημένη.

Στην αρχή της μάθησης τα παιδιά με γενική και τομερή αράπινη (ομάδα α') και τα παιδιά των οποίων η σκέψη και κατανόηση είναι σε σχέση με άλλες γνησικές λειτουργίες πιο διαταραχμένη (ομάδα δ'), συγκαπόντας πολλές δυσκολίες στην λύση των προβλημάτων, που απαιτούνται στην απόσπαση από την συγκεκριμένη πραγματικότητα, στο αφηρημένο επίπεδο σκέψεως (γραφικά σύμβολα: γράμματα, αριθμοί).

Τα παιδιά αυτά δεν μπορούν να συνδέουν ορισμένα φωνητικά μηνύματα με τα γραπτά σύμβολα, επειδή δεν μπορούν να καταλάβουν τη σημασία των συμβόλων.

Οι δυοκολλίες στις μεγαλύτερες τάξεις επιοργανιζούνται πολύ έντονα στα παιδιά που υπάγονται στην ομάδα δ', σ' δύλεις τις καταστάσεις οι οποίες πλογχεύουν την γνησικεύμένη και αφηρημένη σκέψη. Γι' αυτό δυοκολλώνται στην λογιθαρική η οποία πλογχεύεται αρεξάρτητη κατανόηση και λογική εξήγηση.

Για τα παρακαλούμενά τους το πρόγραμμα διδασκαλίας προβλεπει να έχουν εινωπίκες συνθήσεις. Όταν δύλεια γνέλα καλή και σωστή βοήθεια από τους γονείς, μπορούν να φοιτούν στην ίδια τάξη με τους αντομήλικούς τους. Άλλα δταν δέν

(Συνέχεια στη σελίδα 134)

Τότι κι τώρα

Η αγκαστριά κι η χέννα [στη Νιάουστα]

Από το ιστορικό αρχείο Βερροίας και Ναούσης:

—(87) σελ. 71. Εμφανισθέντες ενώ πιον Ιεροδικείου Βερροίας εδήλωσαν ότι θέλουν να συζευχθούν. Το δικαστήριον κατόπιν της δηλώσεως ταύτης του Ζεύγους ορίσαν ως ποινικήν ρήτραν εν πειρωτώσει διαζεύξεως ποσόν εξ οκτώ χιλιάδων όσπρων επέτρεψε και συνέδεσεν αυτούς από σήμερον δια γάμου. 1673 Μαΐου 31.

—(398) σελ. 375: Εφ' εέής κατά την έκδοσιν αδειών γάμου οι ναίποι δέον να εισπράτουν από μεν τας παρθένους τρία γρόσια, από δε τας χειρας δύο γρόσια επειδή τα δικαιώματα «νεκρών και παρόντων» εθεοπισθήσαν δια την ευακρίβωσιν των περιουσιών των θνητοκόντων.

—Εις το χωρίον Γιαβερνίτσας ραγίς ονόματι Χρυσομάλλης, προσελθών ενώπιον του ιεροδικείου παρουσία και της συζύγου του Φίλιας Θυγατρός Καπέτη ομολόγησεν οικειοθελώς τα εέής: Επειδή εκ του γάμου μετά της ειρημένης Φιλίας δεν απέκτησα τέκνα, διεζεύχθην αυτήν, εφ' εέής αυτή δύναται να έλθει εις γάμου κοινωνίαν μεθ' οιουδήποτε. Μεθ' ό και η μητροθείσα Φιλία παρουσία του ειρημένου συζύγου της Χρυσομάλλη εδήλωσεν ότι επειδή έλαβε παρά του συζύγου την προίκα αυτής ανελλιπώς ως και τα λοιπά δικαιώματά της... Τέλος έτους 1627.

Τότι για να χουρίσει τ' αντρόγυνου πλέρουνεν ουχτώ χιλιάδεις όσπρα, για να παντριφτούν οι παρθένεις πλέρουναν τρία γρόσια κι οι χήρεις ντγιό γρόσια κι' ἀμα κορνά δεν έφκιανεν πινγιάλια έπιρνεν την προίκα της ουπίσου κι χουρνούσειν κι πήγηνεν στη μάνα της.

Τώρα παν αυτά αμά καλά είναι να τα ξέρει η νιουλαία που χουρνάει μη του τίπουτας.

Τρανόν γκαιλέν είχαν τότι οι νιόπαντρεις να φκιάσουν πιδί. Όποια δε γινούσειν πήγηνεν στην όξει την Παπαντή κι πιρνούσειν αρκουδώντας απ' τ' ασκηταργιό κι η τχιά η Νούλα του

Ράιου την έδουνεν να καταπχεί του φυτίλι απ' την καντίλα.

Κι οσεις πάλι ήταν αγκαστρουμένεις για να μην απουρίεσυν δένουνταν στη μέση μι μνά ζώνη απ' του χαπτιαλούκι που την ίλιγαν «κρατητήραν».

Άλλη συνταγή για κράτημα χουρίς απουρουσή είναι: Παιρνεις του κουκράδι απ' τ' ουγό της Πασκαλίας που φυλάγητει στου εικόνισμα κι του φκιά-

Του Νίκου Σπάρτον

νεις φυλαχτό για την αγκαστρουμένη. Αυτό είνει γιαλιστρό σα ρουμπίνι. Κι μι τ' αυτό δεν απουρίχνουν οι αγκαστρουμένεις.

Τότι οσαν που απόμνιακεν καμνιά αγκαστρουμένη στήνουνταν ου αργαλείός στου σπίτι για να υφανθεί του λίτου μι όσπρου ρούντου μαλί, για τα σκουτχιά ή κι τα μπαμπακούτα μη μπαμπακόνημα. Όντας μπιτίζειν του στιμόνι κι του υφάδι πουλιμούσαν τη βέργα στου δρόμου κι καρτιρούσαν ποιός δα πράσει πρώτα. Αν πιρνούσειν πιδί δεν γινούνταν πιδί, αν πιρνούσειν κουρίτοι δεν γινούνταν κουρίτοι. Έφκιαναν κι τα πανόπονα, τις σκούφκεις κι τις σαλιάρεις.

Η αγκαστρουμένη δεν ήταν καλά να απηδήσει του Εύλου απ' την πάνα του φούρνου όντας καίγουνταν ου φούρνους για φουριά.

Φάει για ντγιό ίλιγαν στην αγκαστρουμένη. Νούδι διατα νούδι καντίπουτας.

Οι αγκαστρουμένεις για να γινήσουν καλά ζώνουνταν μνιά ζώνη σα μιζούρα μη γράμματα του Χριστού.

Κι' ένα όλλου ίλιάτοι είνει καλό για εύκουλη γέννα: Σι έει σιόλια νιρό βάνεις πέντι έει κλουνόργια βασιλικόν, ντγιό σακουλάκια μαστίχα, τα βράζεις καλά ισαρι μ' απουμένουν ντγιό σιόλια κι' απ' τους ουχτώ μήνεις κι' ύ-

σταρνας πίνεις απού ένα χουλιάρι του καφέ κάθι ταχύ νηστικά κι γινάς χουρίς πουνιντγά.

Τώρα όλα αυτά τα πιργιλούν οι αγκαστρουμένη φουρούσειν σταυρόν μ' ένα μικρό σκόρδου για να μην την αβασκαίνουν.

Όνταν ήταν μυτιρή κι τρανή η κοιλιά δα γινούσειν πιδί όντας η κοιλιά ήταν πλατχιά δα γινούσειν κουρίτοι.

Οι αγκαστρουμένεις έπιναν μπιμπιλίκι για να μη γινιθεί του πιδί μη κτερωνάδα. Του μπιμπιλίκι ήταν σα φακική που τόψιναν απο τηγάνι κι του στούμπιζαν. Υσταρνας άλειφαν κι τα νιουγέννητα βρέφα λειουμένου μπιμπιλίκι μι λάδι κι αρακί για να μη βγάλουν κιταρνάδα.

Την προιμόγινη την έβαναν να γινήσει οι παληά ζιλιά κι παληά τσιαρτσιάφκια άπλητα τις πλειότηρεις βουλές για να μη λιρουθούν, απού οικουνουμία κι μιρικές πάθηγαν ιπλόχιουν πυρήτον.

Όντας γινούσαν οι αγκαστρουμένεις τις έβαναν να δαγκώσουν την κόσσα τους ή να φυσούν οι μνιά στάμνα για ν' αντέχουν τα πουνιντγά.

Τώρα οι αγκαστρουμένεις γινούν σι νουσουκουμία κι κλινικές μι γιατρούς κι μισουκόμεις.

Τότι απην ουεδόουρτα απ' του απίτη της λιχώνας έδιναν κόκκινη κάνουρα στου χιρούλι της πόρτας. Όποιους έρχονταν έπριπειν να δει την κάνουρα την κόκκινη για να μη ματχιάσουν τη λιχώνα.

Όσοιοι πήγηναν να ιυκηθούν λιχώνα την ταόκουναν του χέρι κι την ιληγαν μούγγι καλό σαρόντα κι' έφυθγαν. Νε καληνύχτα, νε καλημέρα, νε αντίου.

Τα βρέφα που γινιούνταν τάχα τάφηρνειν η μπόμπου απ' τ' αμπέλι, τάχα γινιούνταν απού κάτου απ' του κούτσουρου. Έτοις ίλιγαν τα μικρά πινγιά οι νάνεις κι' οι μάνεις όντας τις ρουτούσαν.

Όντας ήταν ασαρόντιστου του βρέφου δεν ήταν καλά τα σκουτχιά του νάνει απλουμένα ύσταρνας απ' τα βασιλιαργίου. Η λιχώνα δεν ήταν καλά να βγει στου παραθύρι.

Όντας γινιούνταν του πιδί έστειλναν συχαρίκια σι' όλου του αδή μι ένα πιδί που όλοινοι του δώριζαν λιφτά.

Όσα αδέρφκια γινιούνταν στου ίντηγιου φιγγάρι τουν ίντηγιου μήνα ήταν μουρμουνιάτικα. Όντας παντρέβουνταν ου ένας αδαρφός ή αδαρφή δεν ήταν καλά να την ιδει νύφη. Ου αδαρφός ή αδαρφή κατινώνουνταν μι

κατίνα στου λουρί ή τη Ζώνα (λουκέτο). Μιτά τα στέφανα κι' όντας Ειαντύνουνταν η νύφη τότε Εικατίνουνειν τουν αδαρφό ή την αδαρφή κι τότε κοιτάζουνταν.

Στις τρεις μιτά τη γέννα φιληβαν συγκινείς κι φίλους. Αυτινοί για δώρου οι πλειότεροι ιερηρων μισή πύχη ύφασμα. Στις τρεις τάχα μοιρουνταν οι μοιρεις του πιδι. Τότε του κουλυμπούσειν στη λικάνη η μαμή κι όλαινοι έριχναν λιφτά στη λικάνη, ου μπαμπάς, η μάνα, οι συγκινείς. Οι μαΐ πλούσιοι έριχναν λιρεις. Τα λιφτά αυτά τα μάζουνειν η μαμή.

Στις τρεις έστειλναν κρασί κι δώρα, όπους χαλβάν σιμιγδαλίσιουν που τουν έφκιαναν κουμάτχια στου χουλιάρι μι κανέλλα κι Ζάχαρη (στουμπισμένη) πασπαλισμένουν. Έστειλναν κι πιπουλίτσεις μι αυρόπι.

Στη πιατάντος γυρνούσαν τρία κουμάτχια ουπίσου. Έτσι ήταν καλά για να μην πιδικλώνητη ου άκλουθους σι όλους πιδι που δα γινούσειν η λιχώνα.

Ντγιό λιχώνεις δεν έπριπειν να κοιταχτούν αναμιταέν τους. Αν ήταν γειτονισεις άλλαζον τα δαχτυλίντγια τους. Όντας η μνια πήγηνειν να σαραντίσει κι είξηραν του δρόμου που δα πήγηναν στην ικκλησιά η άλλη έπριπειν να μη βγει στου παραθύρι ή στου μπαλκόνι για να μην κοιταχτούν οι λιχώνεις. Την ειδουποιούσαν κι τη φύλαγαν να μη βγει.

Στις τρεις τις μέρεις η λιχώνα έβανειν τη σίτα απ' τ' αλεύρι στου κιφάλι κι την ταόκουνειν η πιθηρά απ' του χέρι κι τη σιργιανούσιν σι όλους τους νουντόδεις, του μιταξουργείου, την ουλή, του μπαξέ, τις αχυρώνεις, τ' αχούρι κι παντού στου απήτη για νάχει του δικαιούμα να παγαίνει στα μέργια αυτά ίσαιμι να σαραντίσει.

Τώρα αυτά όλα είνει για γέλιαν νούδι σαράντα βαστούν οι λιχώνεις, νούδι καντίπουντας μισουσαράντησμα κι να δούμι.

Τότι η κούνια η χειμουνιάτικη για του βρέφου ήταν Ευλένια μι γυριστά πουδαρικά για να κουνιέτει, να κοιμάτει του πιδι κι' η καλουκιρνή ήταν ανημόκουνα μη φόρτουμα διπλό διμέννυ σι ντγιό γιρά ντρέκια κι ζιλι διπλουμένου μι ντγιό βέργεις για ν' ανοίγει. Έτσι ανιμίζουνταν του πιδι κι απουκιμνιούνταν μη τραγούντησμα όπους τα στοιχάκια παρακάτου:

— Έλα ύπνι πάρει του κι σύρτου στους μπαξέδεις κι γιόμουσει τους κόρφους του λου-

λούδια μινιξέδεις.

— Ύπνι που παίρνεις τα πιντγιά έλα πάρει κι τούτου μικρό μικρό σου τόδουκα, μιγάλου φέρε μου το.

Μιγάλου σαν ψηλό βουνό ψηλό σαν κυπαρίσι

που οι κλώνοι του ν' απλώνονται σ' ανατολή και δύση.

— Ου ύπνους τρέφει του πιδι κι η γειά του μιγαλώνει κι η Παναγιά η Δέσποινα του καλου- έμημρώνει.

— Έλα ύπνι ύπνουσέ του Παναγιά α- πουκοίμησέ του να κοιμάτει σαν τ' αρνάκι να ξυπνάει σαν πουλάκι.

— Έλα ύπνι πάρει του τρεις πόλεις σι χαρίζου

Τη Βιντιχιά μη του φλουρί, τη Χιό μη τα ντγιαμάντγια

κι την Κουσταντινούπολι μη τα μαρ- γαριτάργια.

— Τα ρόδα είνει της μάνας του παν- σέδεις του μπαμπά του κι τ' άσπρα τα τριαντάφυλλα να είναι της νουνάς του.

— Κοιμήσου ιαύ πιδάκι μου κι γώ σι νανουρίζου

κι γώ την κούνια σου κουνώ κι σι γλυ- κουκοιμίζου.

— Άα, άα, άα, Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι κι' όπου του πουνει να γιάνει.

— Όντας υπενούσιν του πιδι κι του χόριβαν στην αγκαλιά κι στα χέργια. Τότε που αχιρνούσειν να κουνάει κι να χαμουγκάσει, τόληγαν:

Ρούμπα, ρούμπα, ρουμπανιές, έφτασαν κι οι προυξινιές

απού σαράντα ντγιό μιριές.

— Έχει ου βασιλίας κουρί έχουμι κι μεις πιδι

δα τ' αραβουνιάσουμι, δα συμπιθηριά- σουμι.

Ωπαλάκια ωπαλάκια μ' έσπασεις τα κουκαλάκια.

Του πιδι μας του καλό θέλει αυγό θέ- λει κουκό.

Θέλει οκλάβεις δικασυχτώ να του συρ- γιανούν αυτό.

Μαρι πούντ' αυτό; Τζάααα;

— Κι όντας κόνας τρανούταικους που πιρποτούσειν Εεναμουραίνουνταν κι γύ- ριβειν αγκαλιές ίλιγγαν:

— Μικρό νινί δεν είχαμι τουν πούρταιου

χορηβάμι!

Τώρα τα νανουρίσματα γένουνταν μι του ραδιόφουνου, του κασιτόφουνου κι την τηλιόραση, κι τα βρέφα τ' αφή- νουν να κλαιν για ν' ανοίγουν πα πνι μόνια τους λεν οι γιατροί. Τότε δεν άφηναν τ' αραινικά τα βρέφα να κλαιν

για να μην τους κατέβει η κοιλη. Τα κουρίτσια ας έκλιγαν, δεν πάθηναν κοιλη.

Τα βρέφα τα φάσκιουναν κι τά 'φκιαναν σα σαρμάδεις' μούγκι του κιφάλι απόμνισκεν απόξου του χειρώνα μι μα- λιτικά σκουτχιά κι του καλουκαίρι υι μπομποκιρνά τάβαναν κι σκούφκια ί- σιαρι τ' αφκιά θηλικουμένη, απόύ κά τη μπάρμπα. Νούδι κορνφλόου, νούδι σκόνη γάλα, νούδι γκέρμπερ κι πιδικές τρουφές ύπαρχαν τότε. Μούγκι καλα- μπουκίσκιου αλεύρι ψημένου στου φουρνου μι Ζάχαρη τάδουναν. Τόφκιαν κρέμα δύτας δεν έφτανειν του γάλα της μάνας τους.

Για να μην κλαιν τύλιγαν μισό ή ένα λουκούμι στου τουλπάνι, τόδιναν στου λιμό απ' του βρέφου κι αυτό τάγλειφεν, του βιζανειν κι του ρου- φούσειν έναν κιριμέν κι μούλουνειν.

Έδουναν κι μάκουν στα ταινιάτικα τα βρέφα για να κοιμούντι για να φκιάνουν καμνιά δουλειά στου σπίτι οι μά- νεις που δεν είχαν καμνιά νάνα να τις του κοιτάξει.

Τόβαναν κι χαίμαλι, σταυρόν μι μά- πι που τάραφταν σ' ένα πονί κι τις του κριμούσαν μι παραμάνα πανου- θειό τους για να μην αβασκάνουντι.

Του σταύρουμα γένουνταν μι ακούμ- πισμα, διεί χέρι μι αριστιρό πουδάρι κι Ζιρβό χέρι μι διεί πουδάρι. Του Ει- βάσκαμα γένουνταν μι ντγιό τρεις στα- Ειές λάδι σ' ένα πιάτου μι ουλίγου νιρό που σταυρώνουνταν τρεις βουλές. Όνταν του λάδι άπλουνειν του πιδι δεν ήταν αβασκαμένου, όντας στέκουν παν αστείες τούχαν αβασκάνει. Έρι- χναν ύσταρνας απού σταύρουμα σι μνιά κούπα μι νιρό ένα κάρβουνου απ' τη φουτχιά, μνιά Ζιάρι, όντας αυτό έβγαζειν φουσκαλιθρεις πουλές του πι δι ήταν αβασκαμένου. Μι του νιρό απ' του πιάτου μι του λάδι, κι απ' την κούπα μι του κάρβουνου σταύρουναν του βρέφου τρεις βουλές κι του Ει- μάτχιαζαν.

Οσεις είχαν σταυρόν μ' ένα κουρ- δόνι έριχναν ύσταρνας απού σταύρου- μα του σταυρό σι μνιά κούπα νιρό κι μι τ' αυτόν του βριμένου σταυρό σταύρουναν απού πρόσουπου τρεις βουλές για Ειμάτχιασμα. Μιρκές βου- λές φώναζαν κι παπάν να ντγιαβάσει μνιά ηηκή για Ειβάσκαμα γιατί τη βα- σκανία την παραδέχητι κι η θρησκεία μας.

Σι κρύγιουμα έβαναν πιργιές γλυ- κιές, πίπυρα Ζισταρένα στου τηγάνι σι μνιά σακούλα κι απ' τις πρώτεις τις μέρεις μιτά τη γέννα έδουναν του

βρέφου ζουμί απού βρασμένα χαμου λούλουδα ή κι αγάθωμα για κόψιμου. Τώρα πάσι κι του φάσκιουμα κι τα λατόκια αυτά.

Κι ου σουφός ου λαός μας είπειν για τα πινγιά που ορνιθίζουν τους γονείς τους: «Του μήλου δα πέσει απού κάτου απ' τη μηλιά» ή «κατά μάνα κατά κύρη ἔκαμαν κι γιο ζαφείρη». Κι' όντας χρεόζητι να φκιάσει παρά πουνα κανένας για να μπιτίσει μνια δουλειά τότι λεν «αν δεν κλάψει του πιδι η μάνα δεν του δίνει να φάει».

Κι' όντας τα πινγιά πινεύουντι όπι τόχα αμπουρούν να μπιτίσουν μνια δουλειά μουναχά τους, τότι λεν: «δα πηδήσου μπαμπά, δα σι δω πιδι μου». Όλεις οι μάνεις αγαπούν τα πινγιά τους: «Κι' η γιούφτα του πιδι της βασιλόπουλου του γλέπει».

Κάναν κιρόν, κάναν ζαρόνην (στη Νίασσα γιννήκειν αυτό) η τχιά Κατίνκου πήγειν βίζιτα μι τη νύφη της την πρετάρα στη συμπιθηρά της τη Λένκου. Η νύφη της αγκαστρουμένη μι μνιά κοιλιό ισιωμι πέρα σαν να έφογειν ντγιό τσουκάλια φασούλια. Πήγαν μι τις δουλειές τους.

— Μασλάχτια στα μασλάχτια καρνιά φρας ρουτάσι η Λένκου την Κατίνκου.

— Τι έχειτε συμπιθηρά σήμηρας του γόμα;

— Ιά συμπιθηρά δα φκιάσαι για πρέφταση ουλίγουν γκαγκανάν' εισείς τι φογι' έχειτε;

— 'Α, ιγώ πουρεύου οικουνουμικά του σπίτι. Ιχτές αγόρασα μισή ουκά καπμάν. Έφκισα μπουμπάργια για τα χτες του γιόμα, σσύπα μι κουκούλια για του βράδυ κι σήμιρας που μ' απόμεινει ουλίγους καρμάς έφκιασα κι φτέδεις μη όρμη για του γιόμα κι του βράδι κι μι κανα ταρατόρι δα πουρέψουμι. 'Εει νουράτι ταΐφας πώς να χουρτάσεις τόσα στόματα' θέλει αικουνουμία.

'Οντας σήμασειν ου Θειός την η μέρα γύρισαν στου σπίτι τη νύφη αμά τη σέβηκεν στου μνιαλό της η όρμη της μάνος της. 'Οντας έστρουσαν σουφάν για δείπνου λέσι στην πιθηρά της:

— Λέλε μαρή μητέρα πώς μι τρώγητε ουλίγη όρμη.

— Αμάν αγληγουράτει μαρή. Γιατί δεν συμλάς αρχίτρο. Θέλεις να πάθουμι κόνα ταξιράτι κι ν' απουρί-εις;

Βάνει του λημποντή της, κι πηλαλάσι μι τις ποντόφλεις κι' ανάλλαγη στη συμπιθηρά της.

— Αμάν συμπιθηρά σι αένα κι στουν

Θειό σου αυτό κι' αυτό. Δα μη δώσεις ουλίγη όρμη;

— Αμάν μαρή ία τώρα μπιτισάμι του φογιή, πού να τη βρώ: ία να δω στ' αμπαρούδι άφηκα του τηγάνι, δεν τ' άγλεψαν οι γάτεις.

Πάνει ένα χουλιάρι κι μαζώνει την όρμη οι ένα σιδόλι, βάνει κι' ένα κου ματσιούλη δαγκουμένου κιφτιδάκι, της τη δίνει. Αυτή παιρίνει του σιδόλι, του βάνει απού κάτου απ' την πουδιά της κι πηλαλάσι απη νήφη της.

Τι να έφκιανεν η δόλια, δριεη εινι αυτή απού αγκαστρουμένη. Αμά η νύφη της πού να γινίσει: Σαν είδον

που μαζώχτηκαν οι ιννιά μήνεις κι πάρα πάνου, φουνάζουν τη μαρή. Τη γλέπει απού δώ, απού κει. Τη ρουτάσι αν επήκασεν τίπουστα κλώτσιμα απ' του βρέφου στην κοιλιά της. Μπά, δέσιν, απουλουγιέτει αυτή. Ακουμπάει τ' αφτι της στην κοιλά της' τίπουστας δεν εκσύγειται. Αχιρνάει να πατάει την κοιλιά της αγκαστρουμένης (κοτάλαβεν αυτή τι γένουνταν) κι βγαίνει αέρας. Ξαναπάταει μάλι γιρά, βγαίνει κι' άλλους αέρας. Μι τα πουλά σύτι πιδι σύπι κάν τίπουστας, μούγγι αέρας βγήκειν κι η κοιλιά ισασειν γιατί ήταν πιευρδογκαστρία.

Προθληματικά παιδιά

(Συνέχεια από τη σελίδα 131)

χουρ περιφοιουμένες δυνατότητες και αντιμετωπίζουν άλλα εξοπερικά εμπόδια, οι δυνοκολλες στη μάθηση γίγονται γι' αυτούς ακόμα πιο μεγάλες.

Τα αποτελέσματα στη μάθηση των παιδιών χαμηλού κατογικού επιπέδου, εξασφάνται από πολλούς άλλους παράγοντες και δχι μόνο από τις δυσλειτουργίες των γοητικών λεπτουργών.

Μπορούν να προέρχονται από παιδαγωγική αμέλεια, ή από την μη καλή υγιεινή κατάσταση των παιδιών (ασθέτειες που επιδρούν και επιφέρουν βλάβες στο κεντρικό γεννικό σύστημα).

Ταυτικά το χαμηλό κατογικό επίπεδο γοητοούντης, είναι αποτέλεσμα των αργητικών βιολογικών και κοινωνικών επιδράσεων.

Παιδιά από διαταραχμένο περιβάλλον, παραμελημένα, τα οποία έχουν καλό γεννικό σύστημα, μπορούν σε θετικές συνθήκες να βελτιώσουν τις αναπτυξιακές ελλείφεις και διατηρήσουν το ποδόγραμμα διδασκαλίας, μπορούν να γίνονται καλοί μαθητές.

Παιδιά τα οποία στηριζούνται σε εξέταση, παρουσιάζουν χαμηλή γοητοούντη και έχουν καλές συνθή-

κες διαπαιδαγώγησης, έχουν χειριστέος δυνατότητες ανάπτυξης.

Το Κ.Υ. σύστημα σ' αυτά τα παιδιά, πολλές φορές, είναι διαχωτικά διαταραχμένο.

Στηριζόμενη στην παιδιά παιδιά με παιδαγωγική αμέλεια, έχουν πολλές σοβαρές σχολικές αποτυχίες, πολ' διενέχουν διαταραχμένη γεννική σύστημα, από παιδιά με χαμηλή γοητοούντη και διαταραχμένη γεννική σύστημα, τα οποία διαπαιδαγωγικά διενέχουν καλή φιλοτίδα στο σπίτι.

Πολλά απ' αυτά δεν τελειώγονται στο Λημοτικό Σχολείο, επειδή δεν έχουν τη βοήθεια των γονέων και δεν αποκαίνται στη συστηματική εργασία. Εύκολα παραποτάται από τις δύνοκολες σχολικές καταστάσεις. Δεν θέλουν να φοιτήσουν στο σχολείο.

Για ν' αποφευγθούν τέτοιες καταστάσεις πρέπει οι δάσκαλοι να έχουν υπόψη τους τα παιδαγωγικά προβλήματα των παιδιών τα οποία συνδέονται με τις αποτυχίες των, και τα προγραμματίζουν τη διδασκαλία τους σύμφωνα με τις δυνατότητες των μαθητών αυτών.

Στο επόμενο τεύχος της «Νιάσσας» θα συνεχίσουμε με τις παιδικές οδηγίες στο πέπτω θέμα ποσος τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Η μηλιά στη ζωή του λαού μας

Ένα από τα δέντρα του τόπου μας που δεν λείπει από κάθε συλή κι από κάθε περιβόλι αγροτικού σπιτιού, και που κατέχει απουδαία θέση στη λαογραφία μας, είναι η Μηλιά.

Μηλιά μου παρακόκκινη
τί στέκεις μαραμένη;

τραγουδούν στα χωριά μας, όταν στολίζουν τη νύφη, και πριν φύγει για τα στεφανώματά της, ρωτούν:

Μηλιά μου παρακόκκινη
τί δεν κινάς, δεν ξεκινάς;

Μηλιά αποκαλεί τη νύφη ο λαϊκός τραγουδιστής, κι όταν ο νιός κινάει για να την πάρει, τότε η νύφη είναι το μήλο το κόκκινο, το όσπρο και ρόιδινο:

Κινησ' ο νιός, κινησ' αστρίτς
κινησε τ' αρχοντόπουλο
να πάει στην πόλη και ναρθεί
να φέρει μήλο κόκκινο
όσπρο και ρόιδινο!

Κι όταν τη βλέπει και περπατεί καμαρωτή και ροδοκόκκινη, της πλέκει το στίχο:

Περπάτα, μήλο μ', κόκκινο και μοσχομυρισμένο!

Τόσο το δέντρο, η Μηλιά, όσο και ο καρπός της, το μήλο, είναι από τα πιο ωραία σύμβολα στη ζωή των ανθρώπων του λαού μας. Σύμβολο όμορφο του έρωτα, το μήλο, διατήρησε τη σημασία του από την αρχαιότητα και πήρε θέση στα γαμήλιά μας έθιμα.

Με μήλα στολίζουν το μπαΐράκι ή φλάμπουρο του γάμου. Μήλο κερνάει η νύφη στο μικρό παδί, όταν την κατεβάζουν από τ' όλογο, για να μπει μέσα στην εκκλησία για τα στεφανώματά της, ένα μήλο με μπηγμένα νομίσματα σπάνια του.

Μήλα έστελναν, αντί για προσκλητήρια στους γάμους, αλλά και το χτύπημα της νύφης από τον γαμπρό με το κλωνί γεμάτο από μήλα, είναι εκδήλωση αγάπης.. «Ιννιά δέντρα κι μια μηλιά», εύχονται στους νεόνυμφους, δηλαδή ν' αποκτήσουν εννιά αγόρια και μια κόρη.

«Μηλιά» η νίνονυφη κόρη, στα χείλη του άντρα της γίνεται «γλυκομηλιά»:
Γλυκομηλιά μου κόκκινη, τα μήλα φορτωμένη
απόκλεινε τη νιότη σου, να μείνω στην ισιά σου
να δροσιστώ στον ισιό σου, κι εις τον κατάψυχό σου...

Ποιός κρίνεις ωραιότατος σουδώσεις την ασπράδα
και ποιά μηλιά, ροδομηλιά, τη ροδοκόκκινάδα;

Και μόνο η μάνα του, και πεθερά της, έχει αντίθετη γνώμη:

Γιαί μου, γιαί μου Ζαχαρένιες, θυγατέρα μου γλυκειά
νύφη μου Ευνομηλιά και γαμπρέ Εενογνωνιά.

Κι όχι μόνο η νύφη είναι Ευνομηλιά, για την πεθερά

της, αλλά και Ευνοροδιά, όπως λέει το τραγούδι:
Δυχατέρα μου μηλιά, νύφη μου Ευνουρουδιά
δυχατέρα μάλαμα, νύφη ξένου μπάλουμα.

«Ξυνουμηλιά», λοιπόν, «Ευνουρουδιά» και Εένου μπάλουμα η νύφη για την πεθερά. Καλά λένε: «Ου γαμπρός γυάδε κι η νύφη θυγατέρα δε γένιπι!»

Το μήλο συνδέθηκε με την εκδήλωση της αγόπης και της προτίμησης από τα παλιά χρόνια. Χρυσό μήλο πρόσφερε στη Θεσσαλία ο Θεόφιλος, ο Βιζαντινός Αυτοκράτορας, που ανέμεσα στις άλλες παρθένες τη διάλεξε για γυναίκα του. Και είναι γνωστές σ' όλους μας οι αρχαίες παραδόσεις για το μήλο της έριδας και τα χρυσά

Της Ιφιγένειας Διδασκάλου

μήλα των εσπερίδων.

Το μήλο αναφέρεται και στη Βίβλο. Ήταν καρπός της γνώσσως, του καλού και του κακού που έφαγεν η Εύα και πρόσφερε και στον Αδάμ.

Μήλο λαχταράει να δαγκώσει το έρωτευμένο παλληκάρι, δηλαδή την όμορφη κόρη, για να μπει στον «παράδεισο»!

Τα χείλη σου είναι τζιτζιφο, το πρόσωπό σου μήλο το στήθος σου παράδεισος, και το κορμί σου κρίνος.
Να φύλαγα το τζιτζιφο, να δάγκωνα το μήλο νάμπαινα στον παράδεισο, ν' αγκάλιαζα το κρίνο!

Κάθε μέλος του γυναικείου κορμιού εμπνέει στίχους απόντικο τραγουδιστή κι αυθόρυμητα δειχνεί την προτίμησή του:

Ένα κορμάτι σύννεφο κι ένα κορμάτι αντάρα
Αυτό δεν είναι σύννεφο, μηδέ κορμάτι αντάρα.
Μόν' είν' η Μάρω του ποπά, πόρχεται 'πο τ' αμπέλι
φέρνει τα μήλα στην ποδιά, τα κίτρα στο μαντίλι
Δυστόπια της εγύρεψα κι αυτή μου δίνει πέντε..
— Δεν θέλω εγώ τα μήλα σου, τα τσαλαπατημένα
θέλω τα δυό του κόρφου σου, τα μοσχομυρισμένα.

Σ' άλλη παραλλαγή του τραγουδιού, η παπαδικόρη προσφέρει στο νιό τα μήλα και τα ρόιδα που βαστάζει:
Πάρε τα μήλα που βαστώ, τα ρόιδα που βαστώ
αλλά εκείνος τ' αρνιέται:

Δεν θέλω εγώ τα μήλα σου τα τσαλαπατημένα
μόν' θέλω εγώ του κόρφου σου, τα μοσχομυρισμένα.

Προτιμάει αυτά και συμπληρώνει:

Δεν έτυχε να ιδείς πώς τρώει το φίδι φύλλο;
Έτοι δαγκάνει ο νιός τη νιά, σαν άρρωστος το μήλο!

Μήλα πρόσφερουν στους άρρωστους για να γειάνουν και μια παροιμία μας το βεβαιώνει:

Ένα μήλο μετά το φαγητό, διώχνει πέρα το γιατρό!

Ένα μήλο κάθε μέρα, κάνει τον γιατρό πέρα!

Αυτό αντιλογιέται και η ίδια η Μηλιά:

Μηλιά τ' αντιλογήθηκε, μηλιά τ' αντιλογιέται.
Να φαν από τα μήλα μου, να τρων απ' τον καρπό μου.
Κι αν είναι κάνας άρρωστος και κάνας θερμασμένος
να φάει από τα μήλα μου, να φάει απ' τον καρπό μου
να τον περάσει η θερμασία, να τον περάσει ο πόνος
να πάει στη μανίτσα του, να τον χαρεί η καμένη.

Μήλα γυρεύει από όποιον τόπο του και νερό κι ο Εενητέμενος άρρωστος, για νάρβει την υγειά του:

Θέλει νερό από τον τόπο του και μήλο από τη μηλιά του.
Και τρεις πρόθυμες κοπέλλες φέρνουν νερό και μήλο
και τον κερνούν:

Η μια του φέρνει το νερό, η άλλη το σταφύλι
κι η τρίτη η καλύτερη, του φέρνει αφράτο μήλο!

Μήλο στέλνει και στην αγάπη του ο Εενητέμενος,
για δώρο αγάπης:

Αγάπη μου στην Εενιτιά, βάστα καρδιά μου δυνατά
τι να εύρω να της στείλω; Ένα ζαχαρένιο μήλο.

Όμως το δώρο της αγάπης δεν φτάνει γερό, όπως
λέει το τραγούδι:

Της στέλνω μήλο σέπεται, καρδούλα της μαραίνεται
κυδώνι μαραγκιάζει κι η καρδιά τ' αναστενάζει.

Στο πανέμορφο Ροδοχώρι του Βοΐου, που είναι κάποιο
ποδοπάτης χιλιόμετρα πιο πέρα από το Τσοτύλι, χορεύοντας οι γυναίκες συνοδεύουν τα βήματά τους με τούτο το τραγούδι:

Μήλο, μήλο μυρωδάτο κι από περιβόλι αφράτο
μην παραμυρίζεις τόσο και με κάμεις και νυχτώσω.
— Σα νυχτώσεις παλληκάρι, νύχτα κρούει το φεγγάρι...

Η μηλιά ενέπνευσε τον λαϊκό μας τραγουδιστή κι
έχει πάρει ξεχωριστή θέση στα δημοτικά μας τραγούδια.
Πάρα πολλά τραγούδια μας αναφέρονται σ' αυτήν και στον
καρπό της, όπως αυτό το χορευτικό τραγούδι και πολύ^{γνωστό}:

Μηλίτσα μ', πούσαι στο γκρεμό, στα μήλα φορτωμένη
τα μήλα σου λιμπίζομαι και το γκρεμό φοβούμαι.
Σαν τον φοβάσαι το γκρεμό έλα απ' το μονοπάτι...

Ωραιότατο είναι και τούτο το τραγούδι που τραγουδούν οι Κρητινιώτισσες του Βοΐου:

Εψές στο όνειρό μου και στον ύπνο μου
ήρθε μια μαυρομάτα και με έύπνησε.
Ξύπνω και δεν τη βρίσκω, κλαίω και θρηνώ
τα ρούχα μου μαζεύω, για να ξενιτευτώ.
Στο δρόμο που πηγαίνω βρίσκω μια μηλιά -
στα μήλα φορτωμένη κι απάνω ήταν ξανθιά.
Κάμω να πάρω μήλο, πάνω το χέρι της.
Χριστέ και Παναγιά μου, να γίνω ταίρι της-

Κι είναι χαρά μεγάλη για το νιό το παλληκάρι να
πάρει το μήλο το χρυσό:

Χαρά στην κόκκινη μηλιά, χαρά στο παλληκάρι
οπού το μήλο το χρυσό θ' απλώσει για να πάρει...

Μόνο που πολλές φορές το κόκκινο μήλο ξεγελάει
με τη θωριά του:

Το μήλον είναι κόκκινο κι έχει και τη θωριά του
μα εκείνο έχει σάρακα και τρώει την καρδιά του.

Στέκεται και διαλογιέται το παλληκάρι αν πρέπει να
ευπνήσει την κόρη π' αγαπά και που με μήλο μοιάζει:

Στέκω και διαλογούμαι πώς να της το ειπώ
πώς να την έξυπνήσω, την πολυαγαπώ.

— Ξύπνα, σηκώσου μήλο, τρυφερή μηλιά
άνοιξε τα δυό σου μάτια, άνοιξε τα να ιδείς
που μ' έκλεισεν ο ήλιος μέσα στο κλουβί.

— Εμένα δεν με λένε μήλο και μηλιά
με λένε γλυκό ρόδο και ροδοσταμιά
κι α' έκλεισεν ο ήλιος, φεύγεις το βραδύ.

Τ' άνθη της μηλιάς, που τόσην ομορφιά της δίνουν
με τ' ασπρορόδινο χρώμα τους γυρεύει και η ανύπαντρη
κόρη, για να στολιστεί και πανέμορφη κι αυτή — σαν τη
μηλιά — να κατεβεί στο χορό, για να κατακτήσει το παλληκάρι που ορέγεται:

Ωρ' μηλιές, μηλίτσες μου και τριανταφυλλίτσες μου.

Ωρ' δόσμαστε τ' άνθια σας, τα λουλουδάκια σας

να ντυθώ, ν' αρματωθώ, στο χορό να κατεβώ.

Να μαράνω τρεις και δυό, τρεις και δυό και δώδεκα

και της χήρας τον υγιιό, που τον έχει μοναχό

μοναχό στα γράμματα, και στα κοντυλιάσματα.

Της χήρας τον υγιό ποθεί ν' αποχήτησει γι' άντρα της
και θέλει να γίνει όμορφη, σαν την ανθοστόλιστη μηλιά,
τώρα που είναι πάνω στην χρυσή της νιότη, γιατί:

Σα μήλο πούναι στη μηλιά, το παραγινομένο
έτοι είναι και τ' ανύπαντρο, σαν έρχεται ο καιρός του.

Από τη μεριά του ο νιός στέλνει κρυφή παραγγελία:
Αν θέλεις ν' αγαπόμαστε κρυφά από τους γειτόνους.

— Όμως η κόρη, φυλάγει τη δροσιά και την παρθενικότητά της, σέβεται και τους δίκους της, όπως φανερώνει
το τραγούδι:

Πάει ο νιός να κόψει μήλο και μαραίνεται το φύλλο
και η μηλιά γλυκοφωνάζει, τον περιβολάρη κράζει.

— Κλέφτη, μη κλέψεις τα μήλα και κορφολογάς τα φύλλα
τά χει αφέντης μετρημένα κι η κυρά λογαριασμένα.

Περήφανη για τη ροδοκόκκινη ομορφόδα της, προκλεί ακόμα και τον ήλιο:

Έβγα, ήλιε μου, στο παραθύρι
έβγα για να ιδείς κορμί που τυραγγείς.

Μήλο κόκκινο, κορμί γιαννιώτικο
μήλο της μηλιάς, κορμί της αγκαλιάς!

Πανέμορφη και κατακόκκινη σαν μήλο ήταν κι η Βασίλισσα του χωριού, που γι' αυτήν ο λαϊκός τραγουδιστής έπλεξε το τραγούδι:

Να φιλήσω τη Βασίλισσα, πούναι κόκκινη σαν μήλο!

«Ο ΕΠΙΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΑ»

ΣΗΜ. ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ: Δημοσιεύουμε την έκθεση του Φιλέππου Σαράτη Γ' Λυκείου Νάουσας που δραστηριζεται στον παγκόσμιο διαγωνισμό του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με θέμα: «Ο επιμένων Ελληνικά». Σημειώνουμε την πληροφορία ότι συνολικά δραστηριζούνται 30 μαθητές.

Η εξαδλίωση της ελληνικής οικονομίας που επήλθε μετά από τετρακοινικά χρόνια σκλαβιάς στους Τούρκους, είχε σαν αποτέλεσμα να μη μπορείται να ορθοποδιστεί μόνη της Ελλάδα μετά την απελευθέρωση και να αρχαγκαστεί να ζητήσει τη βοήθεια των μεγάλων δυνάμεων.

Από τις ίδιες η χώρα μας πέρασε πολλές δύσκολες καταστάσεις και γνώρισε πολλούς ακόμη πολέμους και δυστυχίες. Όλα αυτά αποτέλεσαν έναν αρασταλικό παράγοντα οποιαδήποτε προσπάθειας για αυτό τον μεγάλη ανάπτυξη. Έτσι, αν και πέρασε θράσιος αιώνας από τις ίδιες, εξαπολούθουμε να είμαστε οικονομικά εξαρτημένοι από το εξωτερικό και ότι πρέπει, κατά γενική ομολογία, να περάσουμε πολλά χρόνια ακόμα για να μπορέσουμε να αποκτήσουμε και την οικονομική μας αρεξαρτησία, που τα εξωτερικά μας χρέη μεταφράζονται σε διεκπαιδυόρια δραχμών, ποσά περάσια για την ελληνική πρωταρχία. Ακούγεται μάλιστα ότι τα δάνεια που συνάπτουμε σήμερα χρησιμοποιούνται, κατά μεγάλο ποσοστό, για την εξόφληση παλαιότερων δανείων.

Κάτιο από τέσσερες συνθήκες η κρατική εξονοία έπρεπε να πάρει τα απαραίτητα μέτρα, ώστε, με κατάλληλους χειρισμούς, να αναβαθμιστεί η ελληνική οικονομία και να επιτευχθεί η οικονομική μας απόδειξην δρόμο το δινατότερο πιο γρή-

γορά.

Εδώ και μερικά χρόνια η κυβέρνηση έχει αρχίσει μια εκστρατεία με άμεσο οκολό να πείσει το καταγαλωτικό κοινό να στραφεί προς την ελληνική αγορά και να προσημήσει τα ελληνικά προϊόντα. Η εκστρατεία αυτή, γνωστή στον πολύ κύριο με το σόλογκαν «Ο επιμένων ελληΝΙΚΑ», επιτάσσεται στα πλαίσια της αραπιεξιακής οικονομικής πολιτικής που εφαρμόζεται τη σημερινή αυτή στη χώρα μας στην προ-

**Του
Φίλιππου Σαράτοπ
μαθητή Λυκείου Νάουσας**

σπάθεια των ιδάτους να μειώσει τα ελλείμματα στον ιδιωτικό προϋπολογισμό με τον περιορισμό των εισαγωγών, να αποφύγει την ώκοπη εξαγωγή συναλλάγματος και να βοηθήσει το ελληνικό εργατικό δυναμικό να διοχετεύσει τα προϊόντα του εύκολα στην ελληνική αγορά.

Πρωταρχικός οκολός των ιδάτους είναι να δώσει τα ερεθίσματα στους Έλληνες - είτε αυτοί είναι βιομήχανοι και βιοτέχνες, είτε ελεύθεροι επαγγελματίες, είτε εργάτες στην ελληνική βιομηχαρία - ώστε να βελτιώσουν τα προϊόντα τους και να τα κάνουν σιναγωνίσμα με παρόμοια ξένα προϊόντα για να γίνονται δεστά από τους Έλληνες: αγοραστές, αλλά και για να παρουσιάζουν κάπι αξιόλογο και σιγιά ξένες αγορές. Θέλει επίσης να αφεντηρίσει τη συνείδηση του Έλληνα καταναλωτή ώστε να μάθει να ξεχωρίζει ένα καλό ελληνικό προϊόν από ένα παρόμοιο ξένο και να το προτιμά. Αυτά τα δυο είναι μεταξύ τους αλληλένθετα και το έρα αποτελεί βασική προϋπόθεση του άλλου. Ο Έλληνας καταναλωτής θα αγοράσει το ελληνικό προϊόν διαν-

αντό είναι εφάμιλλο σε ποιότητα με το εισαγόμενο όχι από φραγκισμό και αίσθημα εθνικής ευθύνης, αλλά από σιγονογιά κι εμπιστοσύνη στα ελληνικά χρώματα. Τότε μόρο ο παραγωγός θα έχει την πιο χρέωση, αλλά και την δρεζή και την οικονομική ευχέρεια να το βελτιώσει ώστε να ανεβάσει ακόμη περισσότερο το ήδη τον, ότι γίνεται πιο ευσυνήδητος και πιο εργατικός. Η αναγνώριση από τον κοινωνικό περιγραφές αφορούμενης για να βελτιωθεί πάνω σε οποιαδήποτε πομέα της εργασίας του. Η προκοπή των ανταγωνιστών του θα γεννήσει το ζήλο και την επιθυμία να εντείνει τις προσπάθειές του για να εξισωθεί μ' απούς ή και να τους ξεπεράσει.

Πραγματικά η συνεχής και μεθοδευμένη προσπάθεια για συνειδητοποίηση του καταναλωτικού κοινού και η ιδιαίτερη προσοχή που δόθηκε από τους αρμόδιους κρατικούς φρούρες πάνω στο λεπτό αυτό ζήτημα έχει αφγίσει να φέρουν τα πρώτα επιθυμητά αποτελέσματα.

Ήδη καθιερώθηκαν, σε τακτικά διαστήματα, εκπλήσεις για την προώθηση των ελληνικών προϊόντων και οι μαρτυρίες των ειδικευτών προσωπών περιόρισαν περισσότερο απόδειξην περιόρισμα ότι στις περιόδους αυτές οι πωλήσεις ανεβαίνουν κατακάρυνται και η αγορά κυρείται Ελληνικά, ή όπως συνηθίζεται να λέμε «η καρδιά της αγοράς χιντάει Ελληνικά». Από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τοπίζεται συνεχώς η ποιότητα των ελληνικών προϊόντων και η βοήθεια που προσφέρει η διακίνηση τους στην εθνική οικονομία. Γίνεται επίσης προσπάθεια για μείωση των εισαγωγών σε προϊόντα που δρίσκονται σε αφορία στην ελληνική αγορά και για προώθηση των δικών μας προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού.

Μια άλλη σωστή κίνηση που έγινε τελεντιαία από την κυβέρνηση είναι η απόφαση να καταργήσει τις

ξενόγλωσσες επιγραφές των καταστημάτων και να τις αποκαταστήσει με ελληνικές. Παλιότερα είχαν πλημμαρίσει οι δρόμοι μας με ξέρα ονόματα και ξένες επιγραφές, σα να μην είχε η ιστορία μας πρόσωπα για να τιμήσουμε ούτε η γλώσσα μας την ικανότητα να προβάλει το εμπόριο συμφέροντος του κάθε μαγαζάτορα. Με το φαινόμενο αυτό, η αγορά σε περίοδο εκπλόσεων για τα ελληνικά προϊόντα έμοιαζε να έχει ελληνική προδιά με εισαγόμενες βαλίδες. Η μετατροπή αυτή θα δοθήσει σημαντικά στην αρχήντη της κοινωνίας ως τώρα εθνικής μας συνείδησης και θα αποτελέσει μια ακόμη τοποτική έρεση στην αραιότητα οικονομία μας.

'Όλα αυτά είναι καλά και άγια στα λόγια, αλλά δεν έπειται η ανάλογη συνέχεια πέρα από τα δεκαήμερα των εκπλόσεων η ελληνική παροδία της αγοράς παθαίνει συγκοπή και η αδιναστεία των εισαγόμενων συνεχίζεται και ξανά προς τη δόξα της.

Πολλοί έχουν παρεξηγήσει την έρροια των Ελληνισμού. Ελληνισμός δε σημαίνει στερόκαρδη απτύληψη, στείρα προγονοπληξία, υποτίμηση του τοφλον ζωής των άλλων λαών, πολύ περισσότερο δύναται δε σημανεί εποταγή σε ξένα στοιχεία ή επιβολή ξένων συγχώνων. Δεν έπρεπε φυσικά να μείνουμε περιορισμένοι μέσα στα στενά δρυιά της πατρίδας μας αλλά έπρεπε από την άλλη μεριά να αποφύγουμε την άνοικη επιβολή των ξένων προϊόντων στη χώρα μας, κάπι πον δεν καταφέραμε. Αυτό έγινε από λαθεμένη εκτίμηση των καταστάσεων κάπι πον κάπισε ακριβά στον τόπο και τώρα όλοι πληρώνουμε τις συνέπειες. Πολλές είναι οι φίλες των καπού. Πρώτη απ' όλα η χαμηλή σιάδη την παρεία μας, η άγνοια της ιστορίας μας, η έλλειψη πολιτικής και κοινωνικής αγωγής. Φιαίσιει ακόμη η ζευστική εθνική συ-

γείδηση και σε γερικότερη κλίμακα η άγνοια των πραγματικού εθνικού μας συμφέροντος. Νομίσαμε ότι με τα αμερικάνικα πατούντια, τις μπλούζες με τα κροκοδηλάφια, τα παπιτελβήνια με τις τούρκινες ταμπλέλίτες και τα ξένα τσιγάρα θα γίνομε Ευρωπαίοι. Το μόνο που καταφέραμε με το μιμιτσιού μας — που κατέληξε τελικά σε ξερομαρία — ήταν να ξεγελάσουμε τον εαυτό μας δια με τα ξένα προϊόντα όταν προσδύσαμε να εγνωμονιστούμε τους γύρω μας. Η ειρωνία δια πολλά απ' αυτά τα εισαγόμενα προϊόντα τελειοποιούνται στην Ελλάδα και τα πληρόγονούμε για τη φύση τους και μόνο.

Από την άλλη μεριά υπάρχουν και οι ασυνείδητοι παραγωγοί. Είναι αυτοί που προσπαθούν σε περιόδους προώθησης των προϊόντων τους να ξεφορτωθούν διπλανό ποσό από το έχοντα στην τιμή του κόστους. Τα αποτελέσματα των ενεργειών αυτών είναι τραγικά για τους ίδιους, αφού κλονίζεται η φήμη τους, αλλά και για τα ελληνικά προϊόντα γενικά, αφού οι αγοραστές χάρουν την ευπιστούμη τους για την ποιότητα των πραγμάτων που αγοράζουν. Στηριζόμενη αυτή δεν ισχύει η λαϊκή φήμη «πλαπούτοι απ' τον τόπο σου κι ας είναι μπαλωμένο». Θα αγοράσουμε «πλαπούτοι απ' τον τόπο μας» με την προϋπόθεση δια όταν ξέρουμε πως τα λεπτά για την αγορά δεν πάρει χαμένα. Σε τέτοιες καταστάσεις δεν ενδείκνυνται οποιεσδήποτε τοπικισμένες τάσεις. Πάντα το κοιτήδιο αξιολόγησης όταν πρέπει να είναι η καλή ποιότητα. Μόνο τότε όταν ξασφαλίζονται οι καταναλωτές και όταν αποδαρώνονται οι απατεώρες.

'Ενας άλλος τομέας στον οποίο η χώρα μας νοιερεί σημαντικά, είναι η προηγμένη τεχνολογία με τις εφαρμογές της καθώς και η βαριά βιομηχανία. Επειδή όλα όσα καταγαλώνουμε, εκτός από ορισμένα είδη διατροφής, είναι προϊόντα της

βιομηχανίας γίνεται φαρερό ότι ο όρος της είναι από κάθε άποψη δημελιακός σ' ότι αφορά την οργάνωση και την προαγωγή της ζωής μας.

Στηριζόμενη αυτή δε μπορούμε, δύσο και να θέλουμε, να επιμείνουμε Ελληνικά γι' αυτό και καταφέρνουμε σε λύσεις εισαγόμενες. Το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού σπαταλάται σε εισαγωγές αυτοκινήτων και κάθε λογής μηχανημάτων. 'Όλοι ξέρουμε πόσος πιθανός έγινε για την αγορά των αεροπλάνων από την ελληνική κινέζορη για την κάλυψη των αγαγών της εθνικής άμυνας, τη γνωστή αγορά των αιόνων. Δεστιγάρως ο τομέας της βαριάς βιομηχανίας έχει να επιδείξει στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια πολύ μηκές προόδους και τα προϊόντα της δε φτάνουν ούτε για εσωπερική κατανάλωση. 'Ετοιμαστε αραγκα σμέροι από τις περιστάσεις να επιμένουμε «ξενικά». Κάπι πρέπει οπωδήποτε να γίνει. Η κατάσταση αυτή δε μπορεί να συνεχιστεί έτσι. Πρέπει να γίνει έτας στοιχειώδης προγραμματισμός ώστε να ξέρουμε όλοι τι μπορούμε να πράγανουμε και τι δχ. Είναι άδικο να κατηγορούμε μόνο τους εισαγωγείς φούχων και τροφίμων, αφού το χαμέρο συνάλλαγμα απ' τις εισαγωγές; αντές δε μπορεί ούτε για αποτέλεσμα να συγκριθεί με το χαμέρο χρήμα που φεύγει απ' τη χώρα μας για την εισαγωγή αυτοκινήτων, τηλεοράσων, ηλεκτρονικών προϊόντων της τοπογενούς παραγωγής.

Πρέπει, λοιπόν, να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο θέμα της βαριάς βιομηχανίας όπως και της μηδομηλετισμένης. Πρέπει το κράτος, η κινέζορη, να δοθεί στους ιδιούς 'Ελληνες επιστήμονες ερεθίσματα ώστε να μη φύγουν απ' την πατρίδα τους και σ' αυτούς που διοικούνται ήδη στην εξωτερικό για

(Συνέχεια στη σελίδα 146)

Προστασία του ανθρώπου από τα φυτοφάρμακα

1. ΓΕΝΙΚΑ

Όλοι γωνρίζουμε τις δυσμενείς επιπτώσεις για τον ανθρώπινο οργανισμό που έχουν τα διάφορα φυτοφάρμακα και όμως δεν λαμβάνουμε τα προστατευτικά μέτρα που πρέπει να παίνουμε κάθε φορά που τα χρησιμοποιούμε για την καταπολέμηση των εχθρών και ασθενειών στα φυτά. Στην πράξη όμως για πολλές φορές αντιμετωπίζουμε το θέμα με προχειρότητα παραβλέποντας τους κινδύνους για την υγεία μας. Με την παρούσα συνθετική εργασία θα προσπαθήσουμε να ερευνήσουμε το θέμα από την πλευρά των μέτρων ασφαλείας και των επιπτώσεων στην υγεία του φεκαστή.

Σε πρόσφατη μελέτη που έγινε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής επιβεβαιώθηκε ότι σπουδαίος ρόλος του τρακτέρ με σκέπαστρο και συρόμενο βυτίο και επίσης της προστατευτικής ενδυμασίας, στη μείωση της έκθεσης των αγροτών στα φυτοφάρμακα. Η μελέτη αυτή έγινε για να μετρηθεί το επίπεδο

έκθεσης του χειριστή αεροτουρμπίνας στα διάφορα χημικά σκευασμάτα κάτω από κανονικές συνθήκες φεκασμού (άπνοια κλπ.).

Στο πείραμα συμμετείχαν 4 εμπειρογνώμονες στους φεκασμούς, εφαρμόζοντας ένα σχετικά χαμηλής τοξικότητας εντομοκτόνο σε οπωρώνα μηλιάς, σύμφωνα με ένα κανονικό πρόγραμμα φεκασμών. Οι τιμές της έκθεσης του φεκαστή μέσω της αναπνοής μετρήθηκαν με ειδι-

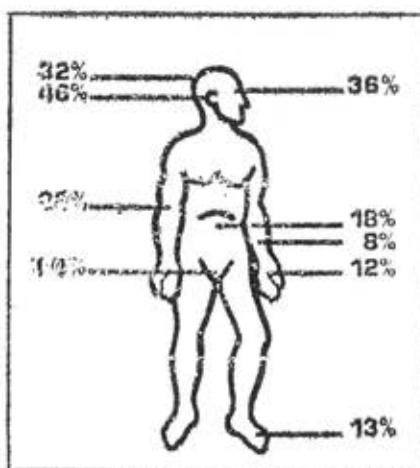
η ποσότητα των εκκρίσεων από το σώμα μέσω των ούρων.

Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι 10 φορές περισσότερο φάρμακο προσφέρθηκε από τους 2 φεκαστές με τρακτέρ χωρίς καμπίνα (σκέπαστρο) σε σχέση με τους 2 φεκαστές με τρακτέρ που είχε καμπίνα. Επίσης ότι το 90% του προσφερθέντος φαρμάκου οφειλόταν στην επαφή του δέρματος. Στην δερματική επαφή η ποσότητα έκθεσης αποδώθηκε κυρίως στην συμπαράσυρση του φαρμάκου από τον αέρα, συμπεριλαμβανόμενης και της ποσότητας της περιορισμένης έκθεσης στη διάρκεια της ανάμειξης του φεκαστικού υγρού, αφού ληφθεί υπόψη ότι δεν χύθηκε καθόλου φάρμακο στους φεκαστές ή τα ρούχα τους.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι όταν χρησιμοποιούμε αεροτουρμπίνα, τα τρακτέρ με καμπίνα δίνουν μεγαλύτερα περιθώρια ασφαλείας και ότι παρά την άπνοια του ανέμου πάντα συμπαρασύρεται μια ποσότητα φυτοφαρμάκου ικανή να βλάψει τον οργανισμό βραχυχρό-

Tou
Ευαγ. Δημητρίου
Γεωπόνου ΙΦΔ Νάουσας

κά μηχανήματα συγκέντρωσης του αέρα γύρω στον λαιμό του. Η έκθεση με την επαφή του φαρμάκου με το δέρμα μετρήθηκε με την βοήθεια της προρόφησης από τα ρούχα του φεκαστή. Δείγματα από αίμα και ούρα πάρθηκαν από γιατρό πριν και μετά τον φεκασμό και αναλύθηκαν για να καταγραφούν οι μεταβολές της χοληγεστεράσης του πλάσματος στο αίμα και

Επιστημονικές μελέτες έχουν δείξει ότι μερικές ζώνες του ανθρώπινου σώματος απορρέφουν σε μεγαλύτερο ποσοστό τα φάρμακα σε σύγεση με άλλες, όπως φαίνεται στο σκίτσο. Στους παράγοντες που επηρεάζουν τις τιμές απορρόφησης είναι και το πάγκος του δέρματος, η πυκνότητα του τριχώματος κ.ά.

νια αλλά κυρίως μακροχρόνια. Η υψηλή τιμή έκθεσης από την επαφή του φαρμάκου με το δέρμα δείχνει ότι οι χειριστές μπορούν ουσιαστικά να μειώσουν την προσρόφηση φορώντας προστατευτικά ρούχα. Σκοπός είναι να καλύψουν εκείνα τα μέρη του σώματος που είναι πιο συχνά εκτεθειμένα (χέρια, πρόσωπο), φορώντας λαστιχένια γάντια, μάσκα προσώπου ή κατάλληλα ματογύαλια, μακριά μανίκια κλπ. Δεν συνιστώνται δερμάτινα ρούχα και γάντια, επειδή είναι πορώδη και έχουν μια σχετικά υψηλή ικανότητα προσρόφησης τόσο για υγρές μορφές, όσο και για σκόνες φυτοφαρμάκων.

2. ΜΕΤΡΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Στις αμερικανικές φάρμες συμβουλεύονται οι ψεκαστές να πλένουν τα χέρια τους πριν και μετά τον ψεκασμό, να φορούν κατάλληλες στολές και μάσκες και οι στολές αυτές να πλένονται σε τακτικά χρονικά διαστήματα. Επίσης σε ειδικές περιπτώσεις (συνεχής απασχόληση ψεκαστών) υπάρχει πρόγραμμα να παίρνουν δείγμα από πλάσμα αίματος στην αρχή και το τέλος της ψεκαστικής περιόδου για να μετρηθεί το επίπεδο χοληνεστέρασης του αίματος.

Η μέτρηση της χοληνεστέρασης είναι ένα σημείο αναφοράς, έτσι που αν οποιοδήποτε φυτοφάρμακο σχετιστεί με την υγεία του ψεκαστή κατά την ψεκαστική περίοδο, να μπορεί να καθορίζεται με ακρίβεια ο κίνδυνος της υγείας του. Η μείωση της χοληνεστέρασης του πλάσματος είναι ένα από τα πρώτα δυνατά προς μέτρηση συμπτώματα του ανθρώπινου οργανισμού και μπορούμε να προ-

βλέψουμε τον κίνδυνο της υγείας του ψεκαστή.

Ενώ η μείωση της χοληνεστέρασης του θύματος είναι δεικτης - κλειδί για να υπολογιστεί ο βαθμός έκθεσης του οργανισμού σε κάποιο φυτοφάρμακο, κυρίως εντομοκτόνο, αυτό δεν σημαίνει όμως ότι ένα άτομο θα παρουσιάσει απαραίτητα κάποιο σύμπτωμα κλονισμού της υγείας του. Αυτό γίνεται γιατί σε αρκετές περιπτώσεις, αν ύχει περάσει αρκετή ώρα από την επαφή με το φάρμακο, η χοληνεστέραση επανέρχεται στα κανονικά επίπεδα.

Στις περιπτώσεις που έχουμε ναυτίες, ιλιγγους, κοκκινωπά μάτια, πονοκεφάλους μετά από έναν ψεκασμό, αυτό σημαίνει ότι έχουμε πτώση της χοληνεστέρασης που ακολουθείται από μείωση των ερυθρών αιμοσφαιρίων και συνεπάγεται άμεσο κίνδυνο για την υγεία.

Πάντως τα αποτελέσματα των διαφόρων φυτοφαρμάκων στους ανθρώπους που εκτίθενται σε αυτά διαφέρουν μεταξύ τους, εξαρτώμενα από τα ιδιαίτερα χημικά συστατικά που περιέχουν.

το ποσό και τον χρόνο έκθεσης, την ευαισθησία του ατόμου κ.ά.

Σε γενικές γραμμές τα μέτρα ασφαλείας συνοψίζονται ως εξής:

- 1. Να έχουμε άπνοια όταν ψεκάζουμε.
- 2. Να χρησιμοποιούμε πάντα συρόμενο βιτό.
- 3. Το τρακτέρ να έχει σκέπαστρο.

— 4. Να φοράμε μάσκα, λαστιχένια γάντια και παπούτσια και να πλένουμε κάθε φορά τα ρούχα μας αν δεν είναι αδιάβροχα.

— 5. Να διαβάζουμε πάντα τις οδηγίες του παρασκευαστή οι οποίες λαμβάνονται υπόψη ότι τις πιο πολλές φορές τα συμπτώματα δεν είναι ορατά.

— 6. Δεν υπάρχουν ακίνδυνα και επικίνδυνα φυτοφάρμακα. Όλα είναι φάρμακα που σκοπό έχουν να εξολοθρεύσουν κάποιο ζωντανό οργανισμό (μύκητα, έντομο, αγριόχορτο).

— 7. Σε περίπτωση μεγάλης έκθεσης σε κάποιο φυτοφάρμακο να πηγαίνουμε αμέσως σε γιατρό ή αν μπορούμε, σε νοσοκομείο.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Κάθε συνδρομητής ας γράφει
και έναν καινούργιο συνδρομητή

Η συνέχεια του άρθρου «Το Φουζικλάδιο της μηλιάς και το Φουζικλάδιο της αχλαδιάς» λόγω πληθώρας ύλης αναβάλλεται για το επόμενο τεύχος.

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Τα νάνα και πμινάνα υποκείμενα Μηλιάς

Απ' όλα τα υποκείμενα μηλιάς, τρία παρουσιάζουν μεγάλο δεντροκομικό ενδιαφέρον. Αυτά είναι το M9 M26 και το MM106. Το πιο υποκείμενο θα προτιμήσουμε, αυτό θα εξαρτηθεί από τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής, την γονιμότητα του εδάφους και την ζωηρότητα των ποικιλιών. Προκειμένου για μηλεώνα εφόσον το έδαφος είναι γόνιμο επιβάλλεται να χρησιμοποιήσουμε ως υποκείμενο τα νούμερα M9 και M26 (νάνα υποκείμενα). Για τη γονιμότημα εδάφη συνιστάται η χρησιμοποίηση των υποκειμένων MM106 και MM111.

Τα τελευταία χρόνια πολλοί δεντροκαλλιεργητές χρησιμο-

ποίησαν τα νάνα υποκείμενα (M9 και M26) ακόμα και σε χωράφια που κάθε άλλο ήσαν γόνιμα, χωρίς να δημιουργηθούν προβλήματα. Φαίνεται ότι στους ικανούς και άξιους παραγωγούς

Του Οδ. Ντινόπουλου

τα νάνα υποκείμενα και σε ημιγόνιμα εδάφη κάνουν το θαύμα τους (αυξημένες περιποιήσεις).

'Οσον αφορά το ημινάνο υποκείμενο M7 όπως φαίνεται, είναι πιο προσαρμοσμένο σε εδάφη Εηρικά. (Η αύγκριση γίνεται με το MM106). Έχει όμως ένα σοβαρό μειονέκτημα. Βγάζει πολλές παραφυάδες στο λαι

μό του δέντρου, οι οποίες εξασθενούν σημαντικά την μπολιασμένη ποικιλία.

Είναι αυτονόητο για τις ποικιλίες ή κλώνους που έχουν μικρή ανάπτυξη όπως είναι οι κλώνοι (SPURS) σπουρ θα χρησιμοποιήσουμε ως υποκείμενο το MM106 (Στάρκριμσον.. Ρεντ Τσιφ, Γουέλαπουρ κλπ.)

Για το υπερνάνο υποκείμενο M27 (το μισό του M9) είναι ακόμα ενωρική για να μιλήσουμε. Ωστόσο από τα πρώτα στοιχεία που έχουμε, βγαίνει το συμπέρασμα ότι για τα γόνιμα εδάφη και για τις ζωηρές μεγαλόκαρπες ποικιλίες Μουτσού. Γκράννη Σμιθ κλπ. το M27 δίνει ικανοποιητικά αποτελέσματα.

2. Κριτήρια εκλογής ποικιλιών Μηλιάς

- Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα

Μια ποικιλία μηλιάς για να έχει μέλλον και να γίνει εμπορική, θα πρέπει: Να είναι παραγωγική, να παράγει καρπούς με άριστες γευστικές ιδιότητες, να συντηρείται πολύ χρόνο στο ψυγείο, να παράγει καρπούς εμφανίσιμους (ελκυστικό χρώμα επιδερμίδας) και να είναι ανθεκτική στις διάφορες ασθενείες. Βέβαια είναι πολύ δύσκολο μία εκλεκτή ποικιλία να συγκεντρώνει τόσα προσόντα. Κάθε εκλεκτή ποικιλία ασφαλώς κουβαλάει και τα μειονεκτήματά της. Αρκεί αυτά να μην σίγουρα σοβαρά. Αναλυτικότερα ας αναφέρουμε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των δια-

φόρων γνωστών ποικιλιών που κυριαρχούν στον Ελλαδικό χώρο καθώς επίσης και μερικών νέων ποικιλιών που έδειξαν μέχρι στιγμής ότι είναι αξιόλογες

α) Παραγωγικότητα της ποικιλίας

Απ' όλες τις γνωστές ποικιλίες μηλιάς η Μουτσού κατέχει τα πρωτεία από πλευράς παραγωγικότητας. Παράγει πολλούς και εμπορεύσιμους καρπούς. Μέσο βάρος καρπού 300–350 γραμ. Συγκριτικά με την Γκόλντντεν Ντελίτσιους που θεωρείται κατ' εξοχήν παραγωγική ποικιλία υπερτερεί σε τρία σημεία. 1) Είναι πιο παραγωγική. 2) Δεν

είναι ευαίσθητη στην ακουριά και 3) Συντηρείται περισσότερο στο ψυγείο. Πολύ παραγωγική ποικιλία είναι και η Τζόναγκολντ. Τα στοιχεία που έχουμε στα χέρια μας δεν είναι αρκετά για να πούμε με βεβαιότητα ποιά από τις δυο είναι πιο παραγωγική.

β) Παραγωγικότητα κλώνων τύπου «Σπουρ»

'Οσον αφορά τους διάφορους κλώνους της Ομάδας Ντελίτσιους οι κλώνοι του τύπου «σπουρ» είναι πιο παραγωγικοί από τους κλώνους του τύπου Στάνταρ. (π.χ. Σύγκριση Στάρκριμσον έναντι Στάρκιν). Ως τον έβδο-

μο χρόνο ένα δέντρο τύπου σπουρ (π.χ. Στάρκριμσον, Ρεντ Τσιφ κλπ.) παράγει περισσότερα κιλά από τον αντίστοιχο ύπο Στάνταρ (Στάρκιν, Ιμπεριάλ κλπ.). Δεδομένου ότι στην ίδια έκταση μπορούν να φυτευθούν διπλάσια δέντρα του τύπου Σπουρ έναντι του τύπου Στάνταρ αβίαστα βγαίνει το συμπέρασμα ότι η απόδοση ανά στρέμμα είναι πάντοτε μεγαλύτερη του τύπου Σπουρ. Πάντοτε μας ενδιαφέρει η παραγωγή του συντομότερα ανά στρέμμα.

Αντίθετα τα σπουρ της Γκράνη Σμιθ δεν είναι καθόλου παραγωγικά. Επί πλέον έχουν και το βασικό μειονέκτημα να αριμάζουν αρκετές μέρες αργότερα από τους κλώνους του τύπου Στάνταρ. Μέσα Νοεμβρίου και μετά στη περιοχή του ΙΦΔ Νάουσας.

γ) Συντηρισμότητα των καρπών

Αν λάθουμε το κριτήριο την συντηρισμότητα των καρπών στους ψυκτικούς θαλάμους πρέπει να θυμίσουμε τους καρπούς της Γκράνη Σμιθ και της Μουτσού που διατηρούνται καλύτερα και περισσότερο χρόνο, από όλες τις γνωστές ποικιλίες χωρίς να υποστούν αξιόλογη υποθέμμιση στις γευστικές τους ιδιότητες. Επίσης οι καρποί της Γκράνη Σμιθ μπορεί να συντηρηθούν πολύ καιρό και στις κοινές αποθήκες. Δεν μιλάμε για τους καρπούς της ομάδας Ντελίτσιους που όταν έρθει η 'Ανοιξη υποβαθυίζονται αφάνταστα και η σάρκα τους παίρνει άλλη υφή. Είναι οι γνωστοί «πατατιασμένοι καρποί».

δ) Εγκαιρη είσοδος των ποικιλιών στην καρποφορία

Ανάλογα με τον τρόπο καρ-

ποφορίας, άλλες ποικιλίες μπαίνουν ενωρίτερα στην καρποφορία και άλλες αργότερα. Οι ποικιλίες Μουτσού, Γκόλντεν Ντελίτσιους, Τζόναγκολντ και οι κλώνοι σπουρ της Ντελίτσιους καρπίζουν από τον 2ο και 3ο χρόνο της εγκατάστασής τους, όταν είναι μπολιασμένες σε νάνα υποκείμενα. Αυτό δεν συμβαίνει με τους κλώνους του τύπου Στάνταρ της Ομάδας Ντελίτσιους (Ιμπεριάλ, Στάρκιν, Ρουαγιάλ κλπ.). Η Γκράνη Σμιθ εφόσον είναι μπολιασμένη σε νάνα υποκείμενα ανθίζει και καρποδένει κι' αυτή από τον 2ο και 3ο χρόνο της ηλικίας της. Στα νάνα υποκείμενα η Γκράνη Σμιθ δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα καρπόδεσης.

ε) Κλίμα και ποιότητα καρπών. Σχήμα καρπών

Όπως διαπιστώθηκε η ποικιλία μηλιάς που ταλαιπωρείται περισσότερο στον κάμπο είναι η εμάδα Ντελίτσιους. Επηρεάζεται από τις καιρικές συνθήκες (καρποτάσσεις - ηλιοσεγκαύματα. Υποβάθμιση της ποιότητας κλπ.). Αντίθετα οι ποικιλίες Τζόναγκολντ, Μουτσού και Γκράνη Σμιθ και όταν καλλιεργούνται στις πεδινές περιοχές παράγουν επίσης καρπούς χυμώδεις, συνεκτικούς και τραγανούς.

Είναι γνωστό ότι οι καρποί των μήλων που παράγονται στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές υπερτερούν έναντι των μήλων που παράγονται στις πεδινές περιοχές, τόσο σε ποιότητα όσο και σε εμφάνιση. Επίσης το σχήμα των καρπών αριστερών ποικιλιών επηρεάζεται από τις κλιματικές συνθήκες σε αξιόλογο βαθμό. Έχει διαπιστωθεί ότι τα μήλα γίνονται πιο επιμήκη (μασουράτα) όσο δροσερότερος είναι ο καιρός κατά

τις πρώτες τρεις ή τέσσερες εβδομάδες που ακολουθούν την άνθηση. Τέτοιες προϋποθέσεις υπάρχουν πάντοτε στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές, παρά στο κάμπο.

Οι κλώνοι του τύπου Σπουρ της Ομάδας Ντελίτσιους είναι πιο «μασουράτοι» συγκριτικά με τους κλώνους του τύπου Στάνταρ. Σύγκριση Στάρκριμσον και Στάρκιν.

στ) Ευαισθησία στις ασθένειες

Στο φουζικλάδιο η ομάδα Ντελίτσιους και η ποικιλία Τζέρσεϋμακ παρουσιάζουν εξαιρετική ευαισθησία. Αρκετή ανθεκτικότητα παρουσιάζουν οι ποικιλίες Γκάλντεν Ντελίτσιους, Μουτσού Τζόναγκολντ και Γκράνη Σμιθ. Περισσότερη ανθεκτικότητα έχει η Τζονάθαν.

Υπάρχουν ποικιλίες μηλιάς που είναι απόλυτα ανθεκτικές στο Φουζικλάδιο. Είναι η Πρίμα, η Πρίαμ, η Κουερίνα (Φλωρίνα) κ.ά. Αυτές ενδέκυνται να καλλιεργηθούν στις περιοχές όπου υπάρχει μεγάλος κίνδυνος προσβολής από το Φουζικλάδιο. Για τις ποικιλίες αυτές καταργείται ο φεκαλμός καταπολέμησης του φουζικλαδίου.

Ευαισθητες ποικιλίες στο οίδιο είναι κατ' αρχήν η Τζονάθαν και ακολουθούν οι Γκόλντεν Ντελίτσιους, Γκράνη Σμιθ, Τζέρσεϋμακ, Μουτσού, Τζόναγκολντ κλπ. Η ομάδα Ντελίτσιους είναι αρκετά ανθεκτική στο οίδιο.

ζ) Ευαισθησία στις σκουριές

Είναι γνωστό ότι η εφυμενίδα των καρπών της Γκόλντεν Ντελίτσιους πολύ εύκολα εμφανίζει σκουριές. Πολλές είναι οι αιτίες (υγρασία, φάρμακα κλπ) Υπάρχουν κλώνοι της Γκόλντεν

που το αναφερόμενο μειονέκτημα δεν το παρουσιάζουν. Και έτοι πρόβλημα σκουριάς δεν υπάρχει. Αναφέρουμε μερικούς κλώνους. Αυτοί είναι, Σμούθι, Λύσγκολντεν, Γκόλντεν Β. κλπ.

η) Προβλήματα καρποπτώσεων

Η ομάδα Ντελίτσιους και προ-

παντός οι κλώνοι Στάνταρ παρουσιάζουν έντονα προβλήματα καρποπτώσεων, πριν καλά - καλά οι καρποί τους ωριμάσουν. Κάτι τέτοιο δεν συμβοίνει με τα μήλα της Γκόλντεν Ντελίτσιους, της Γκράνη Σμιθ, των οποίων οι καρποί παραμένουν επί του δέντρου αρκετούς μήνες

μετά την ωρίμανσή τους. Όσον αφορά τις άλλες ποικιλίες στις περισσότερες περιπτώσεις η καρπόπτωση εμφανίζεται μόλις οι καρποί ολοκληρώσουν την ωρίμανσή τους.

3. Συντήρηση και ωρίμανση ποικιλίας αχλαδιάς

Πάσσα Κρασάνα

α) Γενικά

Η Πάσσα Κρασάνα (PASSA CRASANA) είναι μία ποικιλία που παρουσιάζει αρκετές ιδιαίτερες στιγμήτριες στην συντήρησή της. Είναι μία, καὶ' εξοχήν, γειωτιάτικη ποικιλία. Συγκριζόται οι καρποί της κατά τον μήνα Οκτώβριο αρκετά άγονοι. Γενικώς οι καρποί για να αποκτήσουν την επιθυμητή καλή εμφάνιση και τις επιθυμητές γενουτικές ιδιότητες θα πρέπει προηγουμένως να υποστούν την επίδραση των χαμηλών θερμοκρασιών (0°C) τουλάχιστον 2 μήνες. Είναι μία ποικιλία «ιδιότροπη» και «πλεγίδηγη» και δεν ωριμάζει φυσιολογικά εάν τοποθετηθεί μετά την συγκομιδή σε μέτιοις θερμοκρασίες. Είναι μία ποικιλία που θέλει πρώτα απ' όλα «να χρωτάσει το γρύζα». Φαρεται ότι η διαδικασία της έναρξης ωρίμανσης των καρπού αρχίζει έστω και αργά, ώστε από την σύνθεση των αιθυλενίον πον πλαγιατοποιείται, ότο εσωτερικό των κυτάρων, αφού ο καρπός υποστεί την επίδραση των χαμηλών θερμοκρασιών.

Εάν επιθυμούμε να επισπεύσουμε την βιοχρηματική διαδικασία της ωρίμανσης υπάρχει υποκατάστατο του Ψύχους. Αυτό είναι το αιθυλένιο. Αρκεί μία δύση $10/\text{o}$ αιθυλενίου στους θαλάμους που συντηρούνται οι καρποί της Πάσσα Κρασάνα (Π.Κ.) για ν' αρχίσει η βιο-

πλημμονή διαδικασία ωρίμανσης των καρπού. Φυσικά υπό μία προϋπόθεση, ότι πρέπει η θερμοκρασία να είναι αρκετά γρήγορη.

Εάν επιθυμούμε να καθιστερίζουμε την διαδικασία της ωρίμανσης, προκειμένου να πωλήσουμε καρπούς ποιότητας αργά την Αυτού (πέλος της σαιζόν), τότε συντηρούμε τους καρπούς σε ειδικούς θαλάμους με ελεγχόμενη αιθυλενίο.

β) Τρόποι συντήρησης και ωρίμανσης της Π.Κ.

Ανάλογα με την εποχή που σκεπτίμαστε να πωλήσουμε τα Π.Κ. εφαρμόζουμε διαφορετική μέθοδο συντήρησης πων καρπών. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για να παραδοθούν στους καταγαλωτή καρποί με πολύ καλές γενουτικές ιδιότητες.

Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες που έγιναν στο εξωτερικό προτείνεται η παρακάτω στρατηγική συντήρησης των καρπών της Π.Κ., προκειμένου κατά τον μήνα επτασίας οι καρποί να συγκεντρώσουν τις καλύτερες προϋποθέσεις από απόγειας ευφορικές και γενουτικόρις ιδιοτήτων.

Εποχή εμπορίας

1) ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ. 1) πρώτος τοόλος. Οι συγκομιζόμενοι καρποί ποποθετούνται σε θάλαμο για 2 ε-

βδομάδες και σε θερμοκρασία 12°C . Σ μέσα σε αέρα ευπλούσιον με $10/\text{o}$ αιθυλένιο. Στη συνέχεια ποποθετούνται σε γενικούς θαλάμους θερμοκρασίας 0°C .

2) Δεύτερος τοόλος. Συντήρηση σε ελεγχόμενη αιθυλενίο σε θερμοκρασία $+12^{\circ}\text{C}$. Μείγμα αιθυλενίος 5% διοξείδιο του άνθρακα, 5% οξυγόνο και 90% άζωτο.

3) ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ. Συντήρηση σε ελεγχόμενη αιθυλενίο σε θερμοκρασία $+8^{\circ} + 10^{\circ}\text{C}$. Μείγμα αιθυλενίος 5% διοξείδιο του άνθρακα, 5% οξυγόνο και 90% άζωτο.

4) ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ. 1) πρώτος τοόλος. Συντήρηση σε καρονική αιθυλενίο σε θερμοκρασίες διαδοχικές ως εξής: α) Σε 0°C για 8 εβδομάδες, β) Κατόπιν σε 2°C για 4 εβδομάδες, και γ) στην συνέχεια σε 4°C .

2) δεύτερος τοόλος. Συντήρηση σε καρονική αιθυλενίο σε 0°C για τους καρπούς που συγκομιδήκαν αργά.

5) ΜΑΡΤΙΟΣ. Συντήρηση σε καρονική αιθυλενίο. Θερμοκρασία 0°C .

6) ΑΠΡΙΛΙΟΣ — ΜΑΐΟΣ. Η συντήρηση των καρπών πραγματοποιείται σε δύο φάσεις. Αρ-

χιονά σε ελεγχόμενη αιμόσφαιρα και προς το τέλος της συντήρησης, σε καρονική αιμόσφαιρα. Η θερμοκρασία στην ελεγχόμενη αιμόσφαιρα είναι $+6^{\circ}\text{C}$ και στην καρονική 0°C . Οι καρδοί πως πολλόποτε παραμένουν σε περιβάλλον καρονικής αιμόσφαιρας 1 με 2 μήνες, ανάλογα με την περιπτωση.

γ) Το καφέτιασμα της σάρκας. Αίτια

Το καφέτιασμα της σάρκας που βλέπει καρείς στο εσωτερικό των καρπών και περιστρέφεται στην περιφέρεια των καρδούν οφείλεται στην οξείδωση των φαινολών που δρίσκονται μέσα στα κύτταρα. Η διαδικασία της οξείδωσης των φαινολών ξεκινάει από το οξυγόριο που δρίσκεται στους μεσοκεντρικούς χώρους το οποίο εγεργεί ελότην επίδραση πολλών εικόνων. Οι οξειδωμένες φαινόλες είναι χρώματος καφέτια και χρωματίζουν την σάρκα των καρπών.

Στα εγγή κύτταρα των καρδούν οι φαινόλες και τα οξειδωτικά έρευνα δρίσκονται πάντοτε σε θέσεις ειδιάγρατες και χωρίζονται από ειδικές μεμβράνες «ζωντανές» που παρεμποδίζουν την έφθονη σε επαφή οι δέο παραπάνω χρηματές ουσίες. Για τα παρονταίτε το καφέτιασμα της σάρκας πάει την επέλει όπι τα κύτταρα έχουν γερωθεί και οι παραπάνω ουσίες ήρθαν σε επαφή. Φαίνεται για γεννητικούς λόγους ότι η πούλα των καρπών που δρίσκεται κοντά στην επιδερμίδα είναι εναέριημη στα αρόματα μεταβολικά φαντικέντα, τα οποία εμφανίζονται έστερα από μεγάλη παραμονή των καρπών στο γύρος (0°C). Είναι λοιπόν «το εσωτερικό καφέτιασμα» πως απ' δύο μία «ασθέτεια των ψέχουν». Θερμοκρασία μηδέρ ή κοντά στο μηδέρ.

Πρέπει να αναφερθεί ότι δύο οι καρδοί της Π.Κ. οι συντηρούνται στο 0°C , εντυχώς, δεν γρί-

σταγίται αυτά τα καφέτιασματα. Φαίνεται ότι οι καρδοί κατά την συγκομιδή τους έχουν μέσα τους όλες τις προϋποθέσεις, ανάλογα το πως εποδημήσουν, για την εκδηλώση αρχότερα ή την ενασθυσία στην εμφάνιση των καφέτιασμάτων ή την αντική στην παραπάνω πάθηση διαταραχώνται σε θερμοκρασία 0°C .

Εάν οι καρδοί κατά την συγκομιδή της συγκομιδής είναι αρκετά φτωχοί στα φρεσκά στοιχεία Άζοντο (N), φθωρόφορο (P), Κάλλιο (K) και Μαγνήσιο (Mg) και αρκετά πλούσιοι σε ασβέστιο (Ca) τότε οι καρδοί αυτοί είναι καταδικασμένοι, βοτερα από 3-4 μήνες συντήρησης σε χαμηλές θερμοκρασίες τα παροντάσσουν το καφέτιασμα της σάρκας.

δ) Μέτρα για την αντιμετώπιση του καφετιάσματος της σάρκας

Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν πρέπει να είναι ολοκληρωμένα. Ξεκινώντας από τον οπωρώνα, την συγκομιδή και καταλήγοντα στην συντήρηση στα Ψυγεία.

Κατ' αρχήν επιβάλλεται να μειωθεί η αζωπούχος λίπαση, καθώς και οι αρδεύσεις, τοντάρισμα στους οπωρώνες εκείνους που επάρχει το πρόβλημα. Να αποφένεται η χοήση των γιββεριλινών.

Οι καρδοί πρέπει να συγκονίζονται, αρχές προηγούμενως απεκτήσοντας τα σάκχαρα και η αντιστασή της σάρκας, χρηματοποιώντας το πιεσθετικό φθάσει στα 7 χ/μα ($15,5$ λίπτρες). Λεγενται η συγκομιδή άγονων καρπών, δηλαν η ανεγκυκότητα της σάρκας είναι γιρηλή και το πιεσθετικό δελχείται 8 χ/μα και άνω.

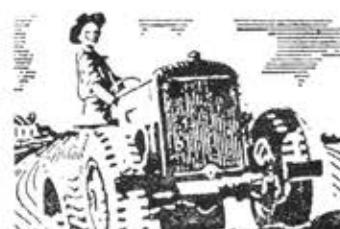
Οι συγκομιδείνται καρδοί πρέπει να μεταφέρονται στους γυντικούς θαλάμους χωρίς καθεστέρηση. Οι καρδοί χωρίζονται ανάλογα με το μέγεθος. Όσοι έχουν διάμετρο μάτιο από 80 χιλιοστά είναι

ολιγότερο εναίσθητοι στην πάθηση. Μπορούν να συντηρηθούν στο γρεγείο αρκετούς μήνες. Οι ογκόδεις καρδοί με διάμετρο από 80 χιλ., και άνω είναι προβληματικοί. Συντηρούνται με δέο τρόπους. Αν συντηρούνται σε θερμοκρασία 0°C συνιούται η εξαγωγή τους να πραγματοποιηθεί τον μάρτιο Φεβρουαρίου. Άντονται σε ελεγχόμενη αιμόσφαιρα και σε θερμοκρασία $+6^{\circ}\text{C}$ μπορούν να εξαφαλίσουν μία διάρκεια παραμονής 6 μήνες περίπου.

Να διατηρηθείται σταθερά η θερμοκρασία στο γρεγείο 0°C χωρίς διακυμάνσεις. Θα πρέπει κατά την διακύψηση των καρπών από τις αποθήκες στα καπαστήματα πολλήσεων, δύο είναι δυνατό, να αποφύγονται οι διακυμάνσεις των θερμοκρασιών.

Οι ενδιαφερόμενοι καλένται είναι να ελέγχουν την εξέλιξη της ποιότητας κάμηντας κατά καιρούς τις σχετικές δειγματοληψίες.

Αγ ληφθεί επόμηνη ότι και οι κλιματικοί παραγόντες επηρεάζουν επίσης δεσμεγός την ποιότητα των καρπών, αφού έτοι αλλοίσις επηρεάζουν την αριστοκρατία ή μή αράπινη των καρπών απτιλιανά γεται καρείς ότι η P.C. είναι μία ποικιλία που θέλει ιδιαίτερη προσοχή σε ποιο εδαφοκλιματικό περιβάλλον πρέπει να καλλιεργηθεί. Η όψη μη άνθηση, οι πολλές βροχές και η υπερθολική ζέστη που επηρεάζει. Το θέρος, επηρεάζουν δεσμεγός την ποιότητα των καρπών.

«ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ»

«Όταν ο ογδοιάρης πετάει τα παπούτσια του και μεταβάλλεται χρονώντας σε λαιδάκι, δεν μπορεί να μην σε ενθουνιάσει. Το γα βλέπεις δύος δίπλα σου γα κλαίγαι και γα σε γιώνουν, ν' αγαφέρουν θίψησες και ιστορίες λαλίες, γα μήλιούν ται αυτήρη μηρ ώρα μετά από παρασημήσεις χρόνων και ν' αγαφέρουν δύοντας εκείνους που τέτοιες ώρες ήταν σις δόξες τους, ενώ τώρα δεν υπάρχουν πια, δεν μπορεί ται σ' αφήσει ασυγκόντη.»

„Ισως ο περαστικός από τον ίπλιο κι δύοις δεν έχει ζήσει το έθιμο από κοιτά, γα μην τιώθει τιποτα, αλλά μόνο γα θαυμάζει στολές, κορυφοστασιά, χρόδι, αλλά δυοι γίνονται πολύ ή λίγο Γιανίτσαροι και Μπούλες το είδαν με διαφορετικό μάτι.»

Μ' αντίρ τον ποδόλο παρουσιάζει ο Τάκης Μπάνισης το καινούργιο του βιβλίο - δεύκοντα «Γιανίτσαροι και Μπούλες της Νείστας».

Αφιερωμένο «Στην μνήμη της μάρας μου Λιαβαδόνδας Μπάτιση, Καλομάρας των Μπούλιον» είραι το τρίτο βιβλίο του μετά τα «Δημοτικά τραγούδια της Νιάουστας, και τα ποιήματα των Κορσανιούλη, λαϊκού ποιητή της Νιάουστας».

Η δουλειά του Τάκη Μπάτιση έχει την συμπαθίασιν σχεδόν δλων των Ναούστιων, αλλά τα βάρη τις ευθύνης και τις αποφάσεις παίρνει πάντα ο σύλλογος «Γιανίτσαροι και Μπούλες». Με παρότρυνση των συλλόγων με αποφάσεις του διοικητικού του συμβούλιον δηγίκαν δλα αντά τα βιβλία που είραι ψηφανδός για την Νάονα και τως Ναούστιων.

Δεν είναι εύκολο τα εκδόσεις βιβλίο και προπαντός βιβλίο λαογραφικό. Θέλει χρόνο, μεράκι και χρήμα. Γι αντί αξέκει κάθε δέκανος

και στον σύλλογο, που σιηζίζει και ενθαρρύνει το μεράκι των Τάκη χόρια τις Μπούλες και τους Γιανίτσαρους που εκπαιδεύει, παιδιστιάς τους από μικρά λαιδάκια για να καμαρώνουμε δλοι εμείς τώρα τον χρόδι τους.

Και δεν είναι από τους συλλό-

Της Σαμαρα Λευκης

γους, που επιχορηγούνται με εκπαιδευτικό... Μπα, μπροστά σημερ προ σφραγά των, οι οικονομικές βοήθειες που του δίνονται είναι λιγότερες από γίγαντα.

Η απόφαση για την έκδοση του βιβλίου «Γιανίτσαροι και Μπούλες της Νιάουστας» πάρθηκε σημερ συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβούλιου που Συλλόγου σις 6 Φεβρουαρίου και σήμερα πικλοφόρησε κι άλας.

Σημερ εισαγωγή γιαράζει μια αναδρομή σημερ ιστορία της Νιάουστας, της πόλης σημερ οποία επιβιώνει το έθιμο, και μια συνοχέτηση, του Θωμά Γαθωμηλίδη, των Διονυσιακών γιορτών σημερ Μακεδονία και της Μπούλας και του Γερίτσαρου.

«Γιανίτσαροι το 1898» λέει από κάτιο μια φωτογραφία μαζί με τη ονόματα αντώρ που εικορίζονται. Το βιβλίο είραι γεμάτο σπάνιες παλαιές φωτογραφίες. «Μπούλες σημερ Ποντιάρα το 1903» άλλη φωτογραφία.

Το παιδιωμάτωμα του 1705 και πως γιορτάσθηκε η αποκοινιά του 1706, τα φύγα των Γιανίτσαρων, πως λέγεται το κάθε κοινωνία και το πέντο που αρχίζει από το Σάββατο το βράδυ για τα τελειώσι την Κυριακή το πρωί χωρή διάλειμμα και ξεκούραση. Και αναμνήσεις από παλαιές μπούλες που θυ-

μόνται και διηγούνται. Του Στέργυρου του Νικούνη, που θυμάται για τους πρόστοινες οργανωμένες και το πρώτο δώρο που πήραν σαν μπουλούκι από τον Δήμο και το τότε δήμαρχο Θωμά Αργή το 1923 που έδωσε τα χρήματα στον αρχηγό Παναγή Μητσοκάλα για τα γλεντήσουν, 200 δραχμές. Τις αποκοινιές του 1913 και μετά του 1940...

Τον πατέρα μου, Μήτου Αγοραστού, που θυμάται πως γύριζε από χωριό σε χωριό για να μαζέψει ασήμια και τοκάδες και αλυσίδες και να κάνει τραφούχια κόκκινα με μαρόη φούρτια και μαύρες βονδέτες με μεταξωτή φούρτια, το πέντιμό του από τον Δημητρό τον Μάμανη και δλο το δρουολόγιο του μπουλούκιον που άρχιζε τον χρόδι από την Δημαρχία για τα φίσει το βράδυ στα Αλόνια «χωρίς τους προσωπάδες» και τα καταλήξουν στα Καμένα.

Τον Νιώτη Πέμη που απαλούει αστεία γεγονότα τον 1909.

Τον Αλέξη του Πιπάκη που θυμάται το τραγό παούλι του οργανωτική Ιστικας, της γιαγιάς Λευτιάδας, πως μπόρεσε, γιατί ήταν αποκοινιά τα δει τον καλό της που ήθελε να χορέψει στο σπίτι των γειτονών, της Ελένης Σακελλαρίου που θυμάται τις αποκοινιές του 1911 γενέταν Μπούλα και τον Νοεμβρία και τον αδελφό της Βαγγέλη που Μπαταρίζη που διηγείται ότι μια χρονιά Μπούλα θα έσκαζε από σφρίξιμο και πως τον ξέσπιζεν από σπίτι του Μάντσιον στο Τριόδι.

Μέσα από τις σπάνιες φωτογραφίες του βιβλίου και από τις διηγήσεις βλέπουμε τους δικούς μας ανθρώπους και ζαραζούμε το έθιμο και την ιστορία των. Όλοι θα δρούνται κάποιος δικό μας, πατέρα, παππού, θείο, αδελφό σε κάποια α-

(Συνέχεια στη σελίδα 146)

(Συνέχεια από την σελίδα 129)

πολαυστική και κινήθηκε με όνεση και κωμικό όστρο, απελευθερώμενη η Χαρούλη, καλή η Μάκιου. Λειτουργήκη η μουσική έντυσε την κίνηση και τις εκηνές με τόνους και ήχους κάπως ιδιόμορφους, πολύ καλά τα κοστούμια, ιδιαίτερα των κοριτσιών, περισσότερο από όπι θα έπρεπε ίσως λιτό το σκηνικό.

Γενικά ήταν μια πραγματικά όμορφη και απολαυστική παράσταση που επαναλαμβάνεται απόψε και αύριο που θα πρέπει να πάνε να τη δουν όσοι δεν την είδανε. Αξιζουν τον κόπο για να επιβραβεύσουν με την παρουσία τους και το χειροκρότημά τους οι συμπολίτες, την πολύ όμορφη αυτή προσάθεια του Συλλόγου.

Νέοι Καιροί
6/9/86

Παπακότας Κώστας, Βάνοτης Μήτσος

«Επιμένων Ελληνικά»

(Συνέχεια από τη σελίδα 138) *τα γυρίσουν πίσω. Η ελληνική βιομηχανία διαδέιτει το καταστιμένο τεχνικό ποσοτικό. Το μόρι που χρειάζεται είναι η συνταραριστική απ' όλους για να μπορέσει να ζευκτήσει και να σημειωτεί στα πόδια της. Εφόσον οίμερα έχει καταρρεύσει ο μέθος όπι η χώρα μας σε φυσικές πηγές πλούτου είναι φτωχή, πρέπει να αξιοποιήσουμε στο έπακρο το πνευματικό μας δυναμικό για να θέσουμε τις άδειες μιάς ισχυρής βιομηχανίας, που θα μας απαλλάξει από το φάσμα της υπαράπτυξης και της ζευκτικής εξάρτησης.*

Γι' αυτό πρέπει να γίνει επονέτεορη προσπάθεια απ' όλους μας για να πειώσει αυτή η κάθηση. Ας αποφύγουμε λοιπόν τις περιπτές

πό τις φωτογραφίες. Θα σιγογιθηθούσουμε τα τραγούδια που πάζουν τα δόρατα «Τοία πονάκια αυάν - αμάνι, ωέλε Σούδαμου», αέρα Σαββάτου βράδυ Μαρίγια», ώστις δεκατοσέις του Αρριάνη ημέρα ήταν Τρίτη», και θα θεωρούσουμε και την Χάσκα με το δωρεόντο αγγή ή πολλές φορές με τον σκληρό χαλβά που χιυπούσε στα δόρτια ό-

ολαίαλες σε εισαγωγής ξένων προϊόντων ποιν χιωτήσει απειλητικά το πονδούρι των κινδύνων.

Αν δεν αλλάξουμε μαλά, θα παταπήσουμε ποτεπτοδάτο, αποκίλι ξένων δυνάμεων. Έχουμε την κή εμπειρία του παρελθόντος που πρέπει να αποτρέψει από τα ολέθρια λάθη του μέλλοντος. Είμαστε κληρονόμοι ενός ινδούσον ιστορικού παρελθόντος. Η παλιά μας δύναση αίγλη δεν είναι σε θέση να μας δυάλει από τα οδυνηρά αδιέξοδα στα οποία με μαθηματική ακρίβεια θα οδηγηθούμε αν δρ προσπαθήσουμε με μόνοι μας να εξασφαλίσουμε το παρόν και το μέλλον μας. Ας βοηθήσουμε, λοιπόν, όλοι μαζί τώρα τη χώρα μας ποιν να είναι πολύ αργά. Ας επιστρέψουμε «ΕλληνΙΚΑ».

Γιανίτσαροι και Μπούλες

(Συνέχεια από την σελ. 145)

αλου ήταν καταφέρεις να τον πιάσεις αν τον έπιανες.

Θα διαβάσουμε σχόλια των κ. Βαλσαμίδη για την ιστορία των τοπικών μας χωρών, της Μακρυνήστρας, της Παλαδιάς, του Νιαβέλη, από την αρχαιότητα μέχοι σήμε-

ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΑΙ ΕΠΑΙΝΟΣ

ΣΤΗ «ΛΟΚΑΝΤΙΕΡΑ»

Βραβείο Ενδυματολογίας και έπαινο ανδρικού ρόλου απέσπασε η θεατρική ομάδα του Π.Κ.Ν. από το 11ο Πανελλήνιο Φεστιβάλ Ερασιτεχνικών Θιάσων που έγινε στην Κόρινθο. Τα κυριότερα μια του έργου «Λοκαντιέρα» σχεδιάστηκαν από τον κ. Αλέκο Οικονόμου και ράφτηκαν από την κ. Βαγγελία Χρυσοχόου, ο δε Γιώργος Κύρτσιος στο ρόλο του φτωχο-Μαρκήσιου διακρίθηκε με έπαινο ανδρικού ρόλου. Στο φεστιβάλ που οργανώνεται κάθε χρόνο με πρωτοβουλία του Θεατρικού Ομίλου Κορίνθου συμμετείχαν δέκα ερασιτεχνικές ομάδες απ' όλη την Ελλάδα.

οι και θα ξεπροσθοδοτούνται τις Μπούλες σιωρ Σπύλιο την Κυριακή της Ορθοδοξίας με τα καταΐγματα και τους μπαλαβάδες.

«Γιανίτσαροι και Μπούλες της Νίσσουστας» του Τάκη Μαλλιτοη. Το καλύτερο δώρο που μπορούνται να προσφέρουν στον εαυτό μας, στα παιδιά μας, στους συγγενείς μας, στους φίλους μας.